

TAMPEREEN YLIOPISTO

Anna Egutkina

Egyptin vallankumousvuosi kuvina

**Helsingin Sanomissa vuonna 2011 julkaistujen valokuvien ja niihin liittyvien
tekstien representaatiot**

Pro gradu -tutkielma

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

Syyskuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

EGUTKINA, ANNA: Egyptin vallankumousvuosi kuvina. Helsingin Sanomissa vuonna 2011 julkaistujen valokuvien ja niihin liittyvien tekstien representaatiot.

Pro gradu -tutkielma, 111 sivua, 12 liitesivua.

Tiedotusoppi

Syyskuu 2014

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee Egyptin vallankumouksen uutisointia vuonna 2011 Helsingin Sanomien ulkomaat-osaston sivuilla julkaistuissa valokuvissa, otsikoissa, ingresseissä ja kuvateksteissä. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten vallankumouksen eri toimijat esitetään sekä mitä semioottisia merkityksiä kuvista ja teksteistä nousee esille.

Pääasiallinen tutkimusmenetelmäni on määrällinen ja laadullinen valokuvien sisällönanalyysi. Mediakuvaston systemaattisen sisällönanalyysin avulla selvitän, millaisia visuaalisia järjestyksiä ja rakenteita Helsingin Sanomien kuvat välittävät. Tutkimuskriteerini täyttäviä kuvia löytyi vuoden 2011 Helsingin Sanomien 64:sta lehtinumerosta. Kuvallisia juttuja Egyptistä oli yhteensä 78 ja kuvia yhteensä 159.

Keskeisten määrällisten tutkimustulosten mukaan aineistoni kuvissa esiintyi eniten työikäisiä ihmisiä, miehet olivat kuvissa huomattavasti naisia useammin, ja ylivoimaisesti suurin osa kuvista esitti mielenosoittajia. Islam näkyi vain harvoissa valokuvissa, ja useimmiten naisten pukeutumisen, esimerkiksi hunnun kautta. Laadullisten tutkimustulosten mukaan aineistoni kuvien luonne oli ensisijaisesti maltillinen ja rauhallinen. Vain suhteellisen pieni osa kuvista oli luokiteltavissa uhkaaviksi ja pelkoa lietsoviksi. Vaikka naiset esiintyivät aineistossani harvoin suhteessa miehiin, heidät esitettiin useimmiten aktiivisessa roolissa. Aineistossani oli erittäin vähän perinteisiä naisen rooleja vahvistavia kuvia, joissa nainen olisi ollut perheenäitinä tai miehensä menettäneenä surijana. Esittämäni hypoteesin vastaisesti, vain harvoissa Helsingin Sanomissa julkaistuissa kuvissa oli havaittavissa islamin nostamista jalustalle ja muslimivihan, pelon tai toiseuden lietsomista.

Asiasanat: arabikevät, Egypti, islam, toiseus, semiotiikka, valokuvien sisällönanalyysi

1. Johdanto	1
1.1 Katsaus arabikevään syihin	5
1.2 Arabikevään tapahtumaketju	7
1.3 Nykytilanne Egyptissä	11
1.4 Pelottava islam - toiseuden lietsominen länsimaisessa kulttuurissa	15
1.5 Käsitteiden määrittely.....	19
1.5.1 Arabikevät.....	19
1.5.2 Muslimiveljeskunta	20
1.5.3 Länsimaat	24
1.5.4 Arabimaat	25
2. Tutkimuskysymykset ja tausta	26
2.1 Tutkimuskysymykset ja aineiston rajaus	26
2.2 Tutkimusmenetelmät	29
2.3 Aiemman tutkimuksen esittely.....	30
2.4 Uutiskuvan luotettavuus ja kuvankäsittely	33
2.5 Kohti visuaalista lukutaitoa – millä tavoin valokuvia voisi tutkia.....	37
3. Semiotiikka	40
3.1 Semiotiikka tieteenalana.....	40
3.2 Denotaatio, konnotaatio, myytti, indeksisyys, metafora ja metonymia.....	42
3.3 Kuvan ja tekstin suhde.....	49
3.4 Kytkeä, välittäminen ja ristiriita	51
4. Aineiston käsittely	53
4.1 Tutkimusaineisto	53
4.1.1 Ikäryhmä	56
4.1.2 Sukupuoli.....	56
4.1.3 Kuka kuvissa esiintyy	57
4.1.4 Islamin näkyminen kuvissa	58
4.1.5 Kuvien koot	59
4.2 Määrälliset tutkimustulokset.....	59
4.2.1 Ikäryhmä	59
4.2.2 Sukupuoli.....	61
4.2.3 Kuka kuvissa esiintyy	64
4.2.4 Islam.....	66
4.2.5 Kuvien koot	68
4.3 Laadulliset tutkimustulokset.....	69
4.3.1 Otsikot, ingressit ja kuvatekstit.....	70

4.3.2 Kuvien toiminnan tai tilanteen luonne	73
4.3.3 Naisten rooli	76
4.4 Kuvien lähiluku semiotiikan keinoin	79
4.4.1 Vastakkainasettelu ja toiseus	79
4.4.2 Naiset aktiivisessa roolissa	85
4.4.3 Naiset vallitsevan myytin diskurssissa	94
4.5 Näkymättömät tilanteet – mitä kuvissa ei näytetty	98
5. Lopuksi	101
5.1 Johtopäätökset ja yhteenveto	101
5.2 Antia jatkotutkimusta varten	104
6. Lähteet	106
6.1 Kirjat ja artikkelit	106
6.2 Lehdet	109
6.3 Lehtiartikkelit internetissä	109
7. Liitteet	111

1. Johdanto

"Ennen journalismissa oli kyse totuuden etsimisestä. Nykyään totuudella ei ole merkitystä, vaan kaikessa on kyse mediaspektaakkeleista."

Lähi-idän kirjeenvaihtajana 35 vuotta toiminut Serge Ronen.

(Korpiola & Nikkanen 2012, 111.)

Joulukuussa vuonna 2011 vaeltelin hämmentyneenä Egyptin pääkaupungin Kairon katuja pitkin. Ystävät ja sukulaiset olivat pyytäneet, etten lähtisi matkaan, koska alueella oli niin vaarallista ja rauhatonta. Marraskuussa 2011, kuukausi ennen lähtöäni, lueskelin itsekkin Helsingin Sanomia pelonsekaisten tunteiden vallassa. Helsingin Sanomien ulkomaat-osaston sivuilla oli marraskuussa 2011 julkaistu yhteensä 11 Egyptiä käsittelevää juttua kuvineen, ja kokonaiskuva näytti kieltämättä uhkaavalta. Valokuvissa näkyi mielenosoittajia huutamassa sotilasneuvoston vastaisia iskulauseita sekä poliisien ja mielenosoittajien yhteenottoja. Uutiskuvan tehtävänä on toimia todellisuuden kuvaajana ja välittää meille tietoa siitä, mitä alueella todella tapahtuu (esim. Horsti 2005, 59 ja Seppänen 2006, 203), joten oletin koko Egyptin pääkaupungin olevan hurjan kaaoksen vallassa.

Kun saavuin Kairoon, ihmiset kuitenkin näyttivät elävän melko tavallista arkea. Siellä täällä oli julisteita poliittisine iskulauseineen, mutta kaiken kaikkiaan tilanne vaikutti rauhalliselta ja turvalliselta. Ulkomaisia turisteja ei juuri näkynyt missään, vaikka tavallisesti Egyptin pääkaupunki on Gizan pyramidien ja muiden historiallisten nähtävyyksien takia yksi länsimaalaisten suosituimmista matkakohteista. Monet median

tutkijat ovat tulleet siihen tulokseen, että median antama kuva vaikuttaa hyvinkin voimakkaasti kansalaisten kokemaan luottamuksen tunteeseen. "On arveltu, että median liioittelema epäsosiaalinen käyttäytyminen - esimerkiksi rikollisuus - on lisännyt kansalaisten epäluottamusta toisiinsa. Tutkijat ovat myös puntaroineet median vaikutusta siihen, millä tavoin kansalaiset luottavat poliittiseen päätöksentekojärjestelmään - -" (Puustinen&Seppänen 2010, 13).

Samaan aikaan kun kuljin Kairon keskustan lähes tyhjiä katuja pitkin ja näin siellä täällä muutaman mielenosoittajan, Suomessa Helsingin Sanomien sivut täyttyivät edelleensellaisista otsikoista kuin "Yhteenotot jatkuivat Kairon keskustassa" (HS 19.12.2011) ja "VäkivaltaisuuDET jatkuivat Kairon Tahririn aukiolla" (HS 20.12.2011). Kiinnostuin siitä, millaisen mielikuvan maamme johtava ja arvostettu sanomalehti meille tietoisesti tai tiedostamattaan välittää. Surullisen kuuluisalla Tahrir-aukiolla toki tapahtui mielenosoituksia ja yhteenottoja, mutta joulukuussa 2011 jo melko pienessä mittakaavassa esimerkiksi saman vuoden tammi-helmikuuhun verrattuna. Missä oli kolikon toinen puoli? Miksei Helsingin Sanomien ulkomaat-osaston sivuilla kerrottu siitä, ettei turisteilla ollut Egyptissä akuuttia hengenvaaraa?

Asiantuntijat ovat olleet sitä mieltä, että islamilaisista kulttuureista uutisoidaan usein länsimaisessa mediassa lähinnä ikävien uutisten valossa. Egyptissä yli 85 prosenttia väestöstä on islaminuskoisia. Edward Said (Said 1981, 136) korostaa, että kielteiset käsitykset länsimaisessa kulttuurissa ovat paljon yleisempiä uutisoidessa islamista kuin muista vieraista uskonnoista. Kahtiajako "meihin" kristittyihin ja "heihin" muslimeihin on vahva. Sumiala (Sumiala 2010, 107) toteaa tutkimuksessaan median rituaaleista, että

uutisrituaaleja analysoitaessa on tärkeä huomioida, miten media kerronnallaan muovaa käsityksiämme siitä, ketkä ovat jutun sankareita, roistoja tai uhreja eli keitä ovat "me", joita uhataan ja keitä "he", jotka uhkaavat.

Jo antropologi Claude Lévi-Straussin mukaan ihmiset ovat aina ymmärtäneet asioita juuri binaaristen vastakohtaparien avulla. Klassinen esimerkki tästä juontaa juurensa jo Mooseksen ensimmäisen kirjan luomiskertomukseen, kun pimeys erotettiin valosta ja maa taivaasta. (Miettinen 1996, 46.) Akbar S. Ahmed (Ahmed 1992, 222) on sitä mieltä, että länsimainen joukkoviestintä on suurelta osin vastuussa islamia koskevien yksipuolisten ja negatiivisten käsitysten levittämisestä sekä kahtiajaon korostamisesta. Barbie Zelizer (Zelizer & Stuar 2002, 50) painottaa, että länsimaiset hallitukset ovat hyvin tietoisia valokuvan voimasta, ja käyttävät valokuvia häikäilemättä hyväkseen omien strategisten päämääriensä saavuttamisessa.

"Mitä kaukaisempi uutisaihe, sitä enemmän katsoja on uutisten välittämän tiedon varassa ja sitä monimutkaisempi on myös [kuvan katsojan] luottamussuhde." (Puustinen & Seppänen 2010, 57.) On muistettava, että valokuva on aina subjektiivinen esitys todellisuudestaan, eikä täydellistä objektiivisuutta ole mahdollista saavuttaa, koska jotkut todellisuuden elementit rajautuvat väistämättä kuvan ulkopuolelle. (Seppänen 2006.)

Uutisointia Egyptin vallankumouksesta ei ollut Korpiolan ja Nikkasen (2012) mukaan hoidettu kaikissa medioissa objektiivisimmalla mahdollisella tavalla, koska arabikevät toi alueelle tuhansia uusia, kokemattomia ulkomaisia toimittajia. "Monella

[toimittajalla] oli vain heikot verkostot ja hatara taustatuntemus. Asiantunteva uutisointi olisi vaatinut konfliktin etnisten, historiallisten, kulttuuristen, uskonnollisten ja taloudellisten taustatekijöiden sekä turvallisuuspoliittisen tilanteen ymmärtämistä. Se on kohtuuton vaatimus toimittajakunnalle, joka on vastikään laskeutunut keskelle käynnissä olevaa kansannousua." (Korpiola & Nikkanen 2012, 102.)

Arabikevään uutisointi, kuten kaikki kriisiuutisointi, oli tavalla tai toisella poliittista. Media toimi areenana, jossa käytiin jatkuvaa kamppailua ja valtataistelua. "Toimittajat, etenkin vastikään alueelle saapuneet, saattoivat tahtomattaan toimia erilaisten agendojen välikappaleina yrittäessään luoda kontakteja keskellä kaoottista tilannetta." (Korpiola & Nikkanen 2012, 102.) Länsimaiset tiedotusvälineet myös niputtivat usein Tunisian, Egyptin ja Libyan vallankumoukset samaan nippuun "arabikevään" käsitteen alle, vaikka niissä oli kyse erilaisista vaatimuksista ja lopputuloksista. (Anderson 2011, 2-7.)

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen, minkälaisia merkityksiä Helsingin Sanomien ulkomaat -osaston sivuilla julkaistut valokuvat meille välittävät ja miten Egyptin vallankumouksen eri toimijat esitetään. Männistö (1994, 71) on sitä mieltä, että kuva kykenee lujittamaan ja muuntamaan ihmisten käsityksiä nopeammin ja tehokkaammin kuin teksti. Yritän saada selville muun muassa, ovatko valokuvat yksipuolisia ja islamin pelkoa sekä toiseutta lietsovia. Aineistoni koostuu vuoden 2011 Helsingin Sanomien ulkomaat-osaston sivuista. Tutkimuskriteereitani (ks. luku 2.1.) täyttäviä kuvia löytyi Helsingin Sanomien 64:sta lehtinumerosta vuodelta 2011. Kuvallisia juttuja Egyptistä oli yhteensä 78 ja valokuvia jutuissa yhteensä 159. Analysoin valokuvia ensin määrällisesti, eli selvitän konkreettisesti kuka niissä esiintyy, minkä ikäisiä kuvissa

näkyvät ihmiset ovat, mikä on heidän sukupuolensa, näkykö islam kuvissa yms. Sen jälkeen pureudun laadulliseen analyysiin eli menen pintaa syvemmälle ja etsin kuvista sekä teksteistä muun muassa semioottisia merkityksiä.

Tämän pro gradu -tutkielman johdantoluvussa tutustutaan arabikevääksi kutsutun ilmiön tapahtumiin erityisesti Egyptin näkökulmasta, toisessa luvussa käydään läpi keskeiset käsitteet, aiemmat tutkimukset, uutiskuvan luotettavuus ja kuvankäsittely sekä valokuvien tulkintamahdollisuudet visuaalisen lukutaidon näkökulmasta. Kolmannessa luvussa tutustutaan semiotiikkaan ja tämän tutkimuksen laadullisen analyysin kannalta merkityksellisiin semioottisiin käsitteisiin, ja neljännessä luvussa käydään läpi aineiston määrälliset sekä laadulliset tutkimustulokset. Viidennessä ja viimeisessä luvussa vedän tutkimustulokset sekä johtopäätökset yhteen ja pohdin mahdollista antia jatkotutkimuksille.

1.1 Katsaus arabikevään syihin

Arabimaiden tilannetta seuranneille arabikevät ei tullut täytenä yllätyksenä. Alueella oli ollut pieniä kansannousuja jo aiemmin, ja sosiaalisen median lisääntyvä vaikutus poliittisessa viestinnässä sekä kansalaisjournalismin kasvava rooli merkitsivät tikittävää aikapommia, jonka oli määrä räjähtää ennemmin tai myöhemmin (ks. esim. Korpiola&Nikkanen 2012).

Jo vuonna 1919 Tunisian, Egyptin ja Libyan alueella tapahtui rajuja kansannousuja. Egyptiläisten mellakat kaatoivat silloisen hallituksen ja johtivat siihen, että Iso-Britannia lopulta tunnusti Egyptin itsenäisyyden vuonna 1922. (Anderson 2011, 2-7.)

Miksi uusi arabikevääksi kutsuttu vallankumous tapahtui juuri vuoden 2011 alussa? Joidenkin asiantuntijoiden mielestä tarvittiin oikea taitehetki, historiallinen käännekohta, jossa monet asiat kohtasivat. Esimerkiksi Egyptissä oli käynnissä selkeä vaihe, jossa vallansiirtoa Mubarakin pojalle Gamalille oli jo odotettu, eikä kansa halunnut diktatuurin jatkuvan sukupolvesta toiseen. (Korpiola & Nikkanen 2012.) Sillä aikaa kun Mubarak perheineen rikastui, kansa köyhtyi köyhtymistään. Mubarakin arvioitu omaisuus koostui vuonna 2011 40-70 biljoonasta dollarista, kun suurin osa korkeasti koulutetuista Egyptin nuorista oli työttöminä. Arabimaissa nuorisotyöttömyys nousi yli 25 prosenttiin, kun maailmanlaajuinen keskiarvo oli vuonna 2011 hieman yli 14 prosenttia. Egyptin nuorista vain alle viisi prosenttia kuului vuonna 2011 johonkin poliittiseen puolueeseen, ja äänestysosakeuttaan oli käyttänyt alle 45 prosenttia nuorista. Heikko poliittinen osallistuminen loi otollisen pohjan uskonnolliseen osallistumiseen, ja Muslimiveljeskunta värväsikin suuria määriä nuoria joukkoihinsa 1980-1990 -luvulla. (Goldstone 2011, 8-16 ja Shehata 2011, 26-32.)

Arabikeväässä oli kyse myös kriittisen massan saavuttamisesta, kun kansan olot huononivat päivä päivältä ja mitta täyttyi äärimmilleen, eivätkä ihmiset enää kyenneet vaikenemaan nöyrytyneinä ja alistuneina. Korpiola ja Nikkanen (2012, 19, 32-53) toteavat, että yksinkertaisin syy arabikevään tapahtumaketjuun on jäänyt aivan liian vähälle huomiolle länsimaissa; nimittäin köyhyys ja taistelu jokapäiväisestä leivästä. Arabimaiden valtavista luonnonrikkauksista huolimatta jopa puolet väestöstä elää alle kahdella dollarilla päivässä.

Dina Shehata (2011, 26-32) kirjoittaa, että Egyptin vallankumoukseen oli kolme pääasiallista syytä: laaja korruptio sekä huono taloudellinen tilanne, nuorisotyöttömyys ja eliitin kasvava tyytymättömyys. Jack A. Goldstone (2011, 8-16) on sitä mieltä, että vallankumouksen onnistuminen on useiden tekijöiden summa. Ensinnäkin hallituksen on oltava niin epäoikeudenmukainen tai kyvytön, että sitä voidaan pitää merkittävänä uhkana maan tulevaisuudelle. Lisäksi eliitin ja sotilasjohdon on käännyttävä hallitusta vastaan, ja etnisten sekä uskonnollisten ryhmien on lähdettävä liikkeelle ja toimittava yhtenäisesti. Goldstonen mielestä kaikki edellä mainitut asiat toteutuvat vain harvoin yhtä aikaa, minkä takia vallankumouksia ei tapahdu kovin usein. Arabikevään tapauksessa ajoitus oli juuri oikea.

Monella tavalla arabikevät ja sen aiheuttamat kansannousut olivat myös tarina koulutettujen naisten tyytymättömyydestä. "Kun lähes kaikki muut maailman maat ovat - vaihtelevalla menestyksellä - pyrkineet parantamaan sukupuolten tasa-arvoa, arabimaat ovat jääneet seuraamaan useimpia muutoksia sivusta." (Korpiola & Nikkanen 2012, 142.) Ongelmaksi nousi se, että vaikka naisten koulutustaso arabimaissa parani, heidän mahdollisuutensa toimia yhteiskunnassa pysyivät edelleen hyvin rajoitettuina. Sivistyksellisesti naiset saavuttivat miesten tason, mutta yhteiskunnallisesti heillä ei ollut juurikaan sana- tai vaikutusvaltaa.

1.2 Arabikevään tapahtumaketju

Tunisian silloinen presidentti Zine el-Abidine Ben Ali oli ensimmäinen arabimaiden diktaattori, joka kaatui kansan mellakoiden seurauksena 14. tammikuuta 2011. Siitä huolimatta, että Tunisiassa oli arabimaiden paras opetusjärjestelmä ja määrällisesti

suurin keskiluokka, Ben Ali rajoitti tiukasti sananvapautta, kielsi poliittiset puolueet sekä keskitti kaiken vallan itselleen. Ben Ali oli onnistunut luomaan Tunisiasta modernin ja turistiystävällisen imagon ulospäin, mutta maan sisällä tyytymättömyys lisääntyi ja tunteet kiehuivat, mikä lopulta johti vallankumoukseen. (Anderson 2011, 2-7.) Tunisian vallankumouksen voidaan katsoa käynnistäneen laajemman länsimaissa arabikevääksi kutsutun tapahtumaketjun, joka johti useisiin rajuihin sekä väkivaltaisiin kansannousuihin Egyptin lisäksi muun muassa Libyassa, Syyriassa ja Jemenissä. Vaikka arabikevään tapahtumat saivat aikaan merkittäviä muutoksia myös muissa arabimaissa, keskityn tässä pro gradu -työssäni Egyptiin ja kerron muista maista ainoastaan sen, mitä on tarpeen tietää Egyptin vallankumouksen sekä maan nykyisen tilanteen ymmärtämiseksi.

Tunisian vallankumous sai alkunsa, kun hallituksen korruptiosta tarpeekseen saanut katukauppias Mohamed Bouazizi teki polttoitsemurhan 17. joulukuuta vuonna 2010 Sidi Bouzidin pienessä kaupungissa Keski-Tunisiassa. Bouazizi sytytti itsensä tuleen protestina poliisin ja hallinnon harjoittamalle mielivaltaiselle toiminnalle, mutta ennen kaikkea koska hän koki suunnattoman nöyryytyksen kun hänen kunniansa oli häpäisty pahemman kerran. Kunnian säilyttäminen on todella tärkeää arabimaiden yhteisöllisissä kulttuureissa, joissa on kamala nöyryytys menettää kasvonsa yhteisönsä ja perheensä silmissä. (Korpiola&Nikkanen 2012, 22-23.) Muslimikulttuurissa yhteisö on usein hyvin tiivis ja sillä on suuri merkitys, toisin kuin länsimaisessa yksilökeskeisessä kulttuurissa. (Ahmed 1990, 11.) Arabikulttuurissa on olemassa sana "karaama", joka on hankalasti kieleltä toiselle käännettävä termi, mutta suomeksi sen vastineita ovat vapaasti käännettynä "kunnia" ja "omanarvontunto". "Poikani sytytti itsensä tuleen

karaaman tähden, Mohamedin äiti Menobia kertoi." "Karaama on tärkeämpää kuin leipä, jatkoi Mohamedin sisko Basma." (Korpiola&Nikkanen 2012, 23.)

Bouazizin itsemurha käynnisti laajat kapinat eri puolilla Tunisiaa, jotka lopulta johtivat siihen, että maata 23 vuotta hallinnut Tunisian presidentti Zine el-Abidine Ben Ali pakeni maasta Saudi-Arabiaan. Tunisiasta vallankumous levisi ensimmäisenä Algeriaan, jolloin maan yli pyyhkäisi Bouazizin esimerkin mukaisesti polttoitsemurhien aalto. Algeriassa mielenosoitukset kuitenkin hiljalleen laantuivat, eivätkä aiheuttaneet presidentti Abdelaziz Bouteflikan eroa. (Korpiola&Nikkanen 2012.)

Egyptissä vallankumouksen dominoefektiltä ei välttytty. Egyptin vallankumous käynnistyi virallisesti 25.1.2011, kun maassa alkoivat hallituksen ja silloisen presidentin Muhammad Hosni Said Mubarakin (julkisuudessa pelkästään Hosni Mubarak) vastaiset suurmielenosoitukset. Pinnan alla kuohuvaa tyytymättömyyttä huonoon elintasoon, laajalle levinneeseen nuorisotyöttömyyteen ja diktaattorin ottein maata lähes kolmekymmentä vuotta hallinneeseen presidenttiin oli havaittavissa jo paljon aiemmin, mutta nyt mielenosoittajat päättivät toimia Tunisian vallankumouksen innoittamina.

"Tammi- ja helmikuussa 2011 Kairon Tahrir-aukiolla kaikui yksi ainoa vaatimus. `Ulos, ulos, Hosni Mubarak! `Niin kauan kuin mielenosoittajilla oli yhteinen vihollinen ja yhteinen tavoite, Egypti vaikutti yhtenäiseltä." (Korpiola & Nikkanen 2012, 16.)

Parhaimmillaan Egyptin pääkaupungissa sijaitsevalle Tahrir-aukiolle kokoontui yli kaksi miljoonaa ihmistä osoittamaan mieltään. Muslimiveljeskunnan kannattajia oli mielenosoittajien joukossa yli kolmasosa. (Shehata 2011, 26-37.) Lopulta Mubarak

ilmoitti eroavansa tehtävistään 11. helmikuuta 2011, 18 päivää kestäneiden mielenosoitusten jälkeen. Mielenosoituksissa sai surmansa arviolta noin 800 ihmistä. Myöhemmin, kesäkuussa 2012, kairolainen tuomioistuin tuomitsi Mubarakin elinkautiseen vankeuteen osallisuudesta mielenosoittajien surmaamiseen vallankumouksen aikana. (Korpiola & Nikkanen 2012, 73-79.)

Mubarak luovutti valtansa asevoimien korkeimmalle neuvostolle ja sen johtajalle, sotamarsalkka Muhammad Hussein Tantawille. 13. helmikuuta 2011 armeija kumosi perustuslain ja hajotti parlamentin. Hetken Egyptissä elettiinkin presidentti Mubarakin kaatumisen jälkeisessä euforiassa. Demokratia näytti vihdoinkin olevan lähempänä kuin koskaan. 19. maaliskuuta Egyptissä järjestetyssä kansanäänestyksessä äänestettiin uudesta perustuslaista, jossa esimerkiksi rajattiin presidenttikausi kahteen kuuden vuoden kauteen. Vuoden 2011 kevään ja kesän aikana kansan tyytymättömyys sotilasvaltaan kuitenkin kasvoi, ja joka puolella Egyptiä puhkesi pienimuotoisia levottomuuksia. Muun muassa kristittyjen ja muslimien välillä oli lokakuun 2011 alussa yhteenottoja. Marraskuussa 2011 suurmielenosoitukset alkoivat uudelleen. Kairon Tahrir-aukiolle kokoontuneet mielenosoittajat vaativat siirtymistä siviilivaltaan. Jälleen yhteenotoissa ja mielenosoituksissa kuoli kymmeniä ja loukkaantui satoja ihmisiä. Joulukuussa Kairossa osoitettiin edelleen mieltä. Muun muassa Egyptin kansallisarkisto poltettiin ja monet historiallisesti arvokkaat kokoelmat tuhoutuivat. (Korpiola & Nikkanen 2012, 73-79.)

1.3 Nykytilanne Egyptissä

Arabikevät sai ennenkuulumatonta kansainvälistä huomiota alueella, joka oli vuosikymmenten ajan eristäytynyt lännestä ja tietoisesti onnistunut sulkemaan kansainväliset ilmiöt sekä muun maailman ulkopuolelleen. Egyptin vallankumous herätti länessä suunnatonta huomiota ja keskustelua. Mutta mikä on lopulta muuttunut ja ovatko muutokset johtaneet egyptiläisten parempiin elinoloihin?

Vielä vuonna 2011 asiantuntijat suhtautuivat suhteellisen optimistisesti Egyptin kykyyn rakentaa demokraattinen valtio. Lisa Andersonin (2011, 2-7) mielestä Egyptissä vallitsi luottamuksen ja yhteisöllisyyden kulttuuri, joka ilmeni mielenosoittajien mielettömässä itsekurissa ja organisoidussa toiminnassa. Anderson uskoi kirjoituksessaan vahvasti siihen, että Egyptin tilanne näyttää valoisalta ja kansa pystyy rakentamaan avoimen, kansanäänestykseen perustuvan yhteiskunnan. Kansannousua ja vallankumousta seuraava ajanjakso on kuitenkin ollut täynnä verilöylyjä, rajuja yhteenottoja ja satojen ihmisten loukkaantumisia tai kuolemia. Vaikka Mubarak ei ole enää pitkään aikaan ollut vallassa, kaaokselle Egyptissä ei näy loppua. Nyt, yli kolme vuotta Egyptin kansannousun alkamisen jälkeen, voitonjuhlat ovat vaihtuneet katkeriin kyyneliin ja Egypti on edelleen poliittisen kaaoksen vallassa. (hs.fi:n verkkoartikkelit nro 1-3.)

Egyptin ihmisoikeustilanne on ottanut valtavasti takapakkia vuoden 2011 vallankumouksen jälkeen. Itsevaltiat on kaatunut, mutta mitään ei ole tullut tilalle. Egypti etsii suuntaa pimeässä. Ne, jotka kuvittelivat demokratian saapuvan Egyptiin nopeasti ja vaivattomasti, ovat saaneet pettyä. Kansannousut ovat yleensä pitkän ja tuskallisen prosessin alkua. Jopa rauhallisesti sujuneiden vallankumousten jälkeen

kestää vuosia ennen kuin hallintojärjestelmä lujittuu, ja Egyptin verisen vallankumouksen jäljiltä olojen vakiintuminen voi kestää todella kauan. (Goldstone 2011, 8-16.)

Muslimiveljeskunta ja sotilashallinto ovat asettuneet rajusti vastakkain, mikä on johtanut etenkin siviilien turvattomaan asemaan. Viranomaiset ovat ankarasti rajanneet kansalaisten sana- ja kokoontumisvapautta, ja väkivaltaisuuDET ovat yltyneet entisestään. Egyptin uusi mielenosoituslaki asettaa rajoituksia julkisille kokoontumisille ja mielenosoituksille. Samalla se antaa turvallisuusjoukoille luvan käyttää voimaa rauhanomaisia mielenosoittajia kohtaan. Laki merkitsee valtion sortopolitiikan virallista hyväksymistä ja varmistaa, että turvallisuuskoneistolla on vapaat kädet jatkaa väärinkäytöksiä. Kansainvälinen yhteisö ja YK ovat vaatineet yhä painavammin Egyptiä vapauttamaan poliittisin perustein pidätetyt vangit, joita ovat enimmäkseen Muslimiveljeskunnan jäsenet. Kansainvälisestä painostuksesta huolimatta maan hallitus ei ole ryhtynyt konkreettisiin toimenpiteisiin. "YK:n pääsihteeri Ban Ki-moon on varoittanut, että viime aikoina annetut tuomiot ovat vastoin kolmen vuoden takaisen vallankumouksen henkeä ja muistuttanut, että kokoontumis- ja mielipiteen ilmaisemisen vapaus ovat demokratian kulmakiviä." (Merikallio 2014, 21.)

Suurimpana häviäjänä Egyptin vallankumouksesta seuranneessa vyyhdissä voidaan kiistatta pitää Egyptin Muslimiveljeskuntaa. Vuoden 2011 parlamenttivaaleissa islamilaiset puolueet saivat 65 prosenttia kansan äänistä. (Merikallio 2014, 21.)

"Islamistien vaalivoitot ovat ensimmäinen välitön seuraus arabikevään tapahtumista, joskin monelle myös odottamaton. - - Kun ihmisten luottamus instituutioihin, poliisiin,

valtioon ja oikeuslaitokseen on hävinnyt, silloin kansa etsii turvaa uskonnosta."

(Korpiola & Nikkanen 2012, 25.)

Käännekohta Muslimiveljeskunnan suosiossa tapahtui kuitenkin viimeistään kesän 2013 vallankaappauksessa, kun yli 30 miljoonaa egyptiläistä marssi kaduille vaatimaan presidentti Mohammed Mursin eroa. Armeija syrjäytti Muslimiveljeskuntaan kuuluvan presidentti Mursin vallasta heinäkuussa 2013. Mursi oli ehtinyt toimia presidenttinä vasta vuoden verran. Vuoden 2012 presidentinvaalien toisella kierroksella hän sai yli 50 prosenttia äänistä ja voitti niukasti vastaehdokkaansa, entisen pääministerin Ahmad Shafiqin. Presidenttinä Mursi aloitti kesäkuun 2012 lopussa. Syrjäytetty Mursi vangittiin syytettynä oppositioaktivistien murhiin yllyttämisestä presidenttinä ollessaan sekä vankilapakojen järjestämisestä ja poliisien murhista vuoden 2011 Egyptin kansannousun aikana. Mursin valtakauden aikana yli 400 mielenosoittajaa ammuttiin hengiltä. Osa egyptiläisistä on kuitenkin sitä mieltä, että Mursia on turha syyttää väärinkäytöksistä, sillä hän ei koskaan todellisuudessa edes hallinnut maata. (Merikallio 2014, 18-21 ja 2013, 16-19.)

Joulukuussa 2013 sotilashallinto nimesi Muslimiveljeskunnan virallisesti terroristijärjestöksi ja turvallisuusjoukot ovat pidättäneet tuhansia Muslimiveljeskunnan jäseniä sekä järjestön kannattajiksi epäiltyjä. Pelkästään Muslimiveljeskuntaan kuulumisen voi tuoda viiden vuoden vankeustuomion tai pahimmillaan jopa kuolemantuomion. (Merikallio 2014, 20.) "Arviolta tuhat veljeskunnan vaikuttajaa on jo joko vankilassa tai paennut maasta. Veljeskunnan varat on takavarikoitu, ja hallitus on ottanut haltuunsa tuhat veljeskunnan koulua, sairaalaa ja kansalaisjärjestöä. Yli 700

johtohahmon henkilökohtaiset tilit on jäädytetty." (Merikallio 2014, 20.) Vuoden 2014 tammi-toukokuussa Muslimiveljeskunnan kannattajien ja sotilasjohdon välisissä yhteenotoissa on kuollut satoja ihmisiä. (hs.fi:n verkkoartikkelit nro 1-3.)

Elokuussa 2014 Egyptin tuomioistuin hajotti Muslimiveljeskunnan poliittisen siiven, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei Vapaus ja oikeus -puolue voi enää osallistua vaaleihin. (hs.fi:n artikkeli nro 3.) Tilanne muistuttaa Syyrian Muslimiveljeskunnan kohtaloa, kun maan hallitus kielsi veljeskuntaan kuulumisen kuolemanrangaistuksen uhalla. (Hamid 2011, 40-47.) Egyptin Muslimiveljeskunnan johtaja Mohammed Badie ja 182 ihmistä saivat kuolemantuomion kesäkuussa 2014. (The Guardianin verkkoartikkeli nro 7.)

Tämän tutkielman kirjoitushetkellä näyttää siltä, että armeija vahvistaa asemiaan Egyptissä entisestään ja Muslimiveljeskunnan liikkumatila kapenee olemattomiin. Siinä, että armeija on jälleen ottanut Egyptissä vallan, ei ole mitään uutta, sillä entiset upseerit ovat johtaneet maata vuodesta 1952 lähtien. (Goldstone 2011, 8-16.) Egyptin armeijan komentajana toiminut kenraali Abdel Fattah al-Sisi oli ennakkosuosikkina pitkään ja voitti toukokuussa 2014 presidentinvaalit ylivoimaisesti. Sisistä tuli viides Egyptin presidentti, jolla on armeijatausta. Egyptin valtion televisio kertoi, että Sisi sai äänistä 96 prosenttia eli yhteensä noin 21 miljoonaa ääntä. Al-Sisi on erityisen suosittu niiden egyptiläisten keskuudessa, jotka kannattivat vaaleilla valitun islamistipresidentin Muhammed Mursin syrjäyttämistä vallasta. EU:n tarkkailijat arvioivat vaalien sujuneen lainmukaisesti, siitäkkin huolimatta, että Muslimiveljeskuntaa estettiin osallistumasta. Egyptin tuore presidentti sanoi murskaavansa Muslimiveljeskunnan valtakaudellaan.

(Järveläinen 2014.) Jack A. Goldstone (2011, 8-16) kirjoitti, että olipa arabikevään lopputulos mikä tahansa, niin varmaa on ainakin se, että itsevaltioiden suluttaamisen valtakausi on auttamattomasti ohi. Tällä hetkellä kuitenkin näyttää uhkaavasti siltä, että Goldstone oli väärässä ja Egyptin uusi presidentti Al-Sisi seuraa Mubarakin jalanjälkiä.

Egyptin tapahtumien kulkua voidaan pitää suotuisana länsimaiden kannalta, sillä monet länsimaiden hallitukset ovat kannattaneet Tunisian entistä presidenttiä Ben Alia ja Egyptin entistä presidenttiä Mubarakia, pitäen heitä jonkinlaisina suojakilpinä radikaaleja muslimijärjestöjä vastaan. Yhdysvaltoja on jo vuosikymmenten ajan vaivannut "islamdilemma" - miten USA voi edistää demokratiaa arabimaissa ilman riskiä siitä, että islamilaisjärjestöt ottavat vallan? (Hamid 2011, 40.) Erityisesti Muslimiveljeskunta on usein herättänyt pelkoa ja varautuneisuutta lännessä järjestäytyneisyytensä ansiosta. (Goldstone 2011, 8-16.)

1.4 Pelottava islam - toiseuden lietsominen länsimaisessa kulttuurissa

Islam on maailman toiseksi suurin uskonto heti kristinuskon jälkeen, ja se on myös nopeimmin kasvava. Noin neljännes koko maailman väestöstä on muslimeja. (Strindberg & Wärn 2012, 1.) 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa länsimaiden poliittinen kiinnostus islamiin heräsi muun muassa seuraavan tapahtumaketjun takia: Egyptin silloinen presidentti Anwar Sadat salamurhattiin, Iranissa tapahtui islamistinen vallankumous ja islamistiset järjestöt, kuten palestiinalainen Jihad ja libanonilainen Hizbollah, alkoivat levitä ympäri maailmaa. Vaikka islamistiset järjestöt olivatkin maantieteellisesti hajaantuneet eri puolille maapalloa, heitä kuitenkin yhdisti sama

uskonnollinen ideologia, joka kiteytyi Iranin vallankumouksen iskulauseeseen: "Ei itä, eikä länsi, vain islam!" (Strindberg & Wärn 2012.)

Media välittää, tuottaa ja uusintaa stereotypioita. Islam leimattiin länessä ja etenkin länsimaisessa mediassa uudeksi, vaaralliseksi viholliseksi, jota vastaan täytyi taistella. (Strindberg & Wärn 2012, 4.) Jo Edward Said esitti vuonna 1978 julkaistussa alkuperäisteoksessaan *Orientalismi*, että länsi on rakentanut omaa identiteettiään tuottamalla "toiseutta" itäisen maailman ja lännen välille.

Vuosikymmeniä myöhemmin, Yhdysvaltoihin kohdistuneen ääri-islamistisen terroristijärjestön al-Qaidan tekemän terrori-iskun jälkeen syyskuun 11. päivänä vuonna 2001, muslimit alettiin nähdä ennen kaikkea terroristeina sekä kaiken pahan alkuna ja juurena. Syyskuun 11. päivänä vuonna 2001 toimittajat halusivat kertoa ainoastaan yhden version tapahtuneesta, ja "islamilaisten terroristien" metsästys alkoi. Useimmat asiantuntijat eivät olleet kiinnostuneita laajemmin poliittisista, sosiaalisista ja taloudellisista seikoista, jotka olivat terrori-iskujen takana. Kaikki halusivat yksinkertaisesti löytää perusteluja, jotka tukivat raakaa ja julmaa islamia. (Zelizer & Allan 2002, 105.)

Akbar S. Ahmed (Ahmed 1990, 1) on sitä mieltä, että vallitsevaa länsimaista mielikuvaa islamista dominoi viha, julmuus, fanaattisuus ja sekasorto. Yksipuolinen käsitys on toisaalta peräisin ei-muslimiväestön tietämättömyydestä ja toisaalta muslimien heikosta yrityksestä puolustaa itseään ja oikoa vääriä käsityksiä. Viha synnyttää vihaa. Said (1981, 7) on myös sitä mieltä, että islam näyttäytyy uhkana länsimaille, vaikkei

uskonnolla ole mitään tekemistä arabimaissa tapahtuvien poliittisten, sosiaalisten, historiallisten ja taloudellisten selkkausten kanssa.

Arabikevään alkamisessa tammikuussa 2011 oli oikeastaan pohjimmiltaan kyse samasta poliittisesta järjestyksestä, jossa päättäjät välittivät pääomasta enemmän kuin kansalaistensa hyvinvoinnista. Järjestyksestä, joka aikoinaan synnytti Muslimiveljeskunnan ja islamistiset äärijärjestöt. (Strindberg & Wärn 2012, 9.)

Länsimaiden ja muslimikansojen suhteita on vuosien ajan historian kulussa varjostanut kolonialismi ja alistaminen. Aina siitä lähtien kun Napoleonin armeija tunkeutui Egyptiin vuonna 1798 ja väistyi vuonna 1801 brittien tieltä, selkeä kahtiajako oli syntynyt, ja tämän kahtiajaon keskellä juuri uskonto oli tärkein erottava tekijä länsimaalaisten hallitsijoiden ja vallattujen maiden asukkaiden välillä. Esimerkiksi Egyptissä ensimmäinen kolonialismin vastustaja oli islamistinen älymystö, heidän joukossaan Rashid Rida ja Muhammad Abdu. (Strindberg & Wärn 2012, 45.)

Anssi Männistö (Männistö 1999, 1) toteaa, että islamia ja muslimeita koskevat länsimaiset käsitykset ovat tulosta vuosisatoja kestävästä vuoropuhelusta, jossa osapuolten käsitykset toisistaan ovat vaihdelleet suuresti. Yhteinen historia ei kuitenkaan ole taannut sitä, että Euroopassa ymmärrettäisiin islamilaista sivilisaatiota kovin hyvin. Anssi Männistön (1994) pro gradu -tutkielmassa "Lehtikuva Islammyyttien muokkaajana" tutkitaan yli 500 islam-aiheista valokuvaa, jotka on julkaistu Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa vuosina 1990-1993.

Tärkeimmäksi tutkimustulokseksi paljastuu se, että esiintyessään kollektiivina muslimit

saavat osakseen pelottavuuden määreen. Ainoastaan esiintyessään yksilöinä muslimit voidaan esittää mediassa rauhallisina ja eksoottisina.

Muslimien joukkoliikehdintä tai mielenosoitus tulkitaan länsimaisessa mediassa helposti hyökkäykseksi länttä vastaan tai sen valmisteluksi. "Uutisrituaalit ovat vakiintuneita journalistisia kerronnan tapoja ja käytäntöjä, joita tuottamalla media muokkaa käsitystämme siitä, miten uutistapahtuman merkityksellistämme. Oleellista on se, kehen ja mihin yhteisön koossapitäminen kerronnassa symbolisoituu tai kuka tai mikä esitetään mediassa yhteisön uhkana." (Sumiala 2010, 106.) Egyptin turistien virta tyrehtyi lähes kokonaan vuonna 2011, koska länsimaiset ihmiset mielsivät Egyptin tilanteen erittäin vaaralliseksi.

Länsi ei ole ainoa, joka on nähnyt muslimit pelottavina ja vaarallisina. Myös arabimaiden itsevaltiat ovat pelänneet Muslimiveljeskuntaa ja sen kannattajia. Esimerkiksi vuonna 1928 Egyptissä perustetun Muslimiveljeskunnan poliittinen toiminta oli kiellettyä lähes 60 vuoden ajan ja on vuoteen 2014 tultaessa pahemmassa ahdingossa kautta historian. (ks. tarkemmin luku 1.5.2.) Egyptin entinen presidentti Hosni Mubarak oli pönkittänyt omaa valtaansa vetoamalla islamistiterrorismin uhkaan. "Väitteillä maassa lymyävistä al-Qaida -soluista oli helppo perustella poliisin laajoja valtuuksia ja poikkeustilalain jatkamista. Strategiaan kuului jopa lavastettuja terrorismi-iskuja, joista syytettiin islamistiryhmiä. - - Vastaava terrorismilla pelottelun strategia on ollut käytössä tavalla tai toisella lähes kaikissa alueen maissa." (Korpiola & Nikkanen 2012, 26-27.) Kuten Said (1981, 17) toteaa, kaikessa islamiin liittyvässä diskurssissa on kyse vallankäytöstä.

Tämän tutkielman kirjoitushetkellä islamin pelko näkyy Egyptissä ehkä selvemmin kuin koskaan. Sotilashallinnon merkittävin haastaja, Muslimiveljeskunnan johto, istuu vankilassa, samoin vuoden 2011 vallankumouksen keskeiset johtajat. Presidentiksi on valittu Egyptin armeijan entinen komentaja Abdel Fattah al-Sisi. Muslimiveljeskunnalle vuoden 2011 vallankumouksessa palautuneet oikeudet on nyt kumottu. (hs.fi:n verkkoartikkelit nro 1-3). Hallinto pelkää aivan syystä, sillä mikäli Muslimiveljeskunnan kannattajille annettaisiin täysi vapaus, he todennäköisesti jyräisivät nykyisen sotilashallituksen menneen tullen. Shadi Hamid (2011, 40-47) toteaa, että kuten mikä tahansa valtaan pyrkivä ryhmä, myös Muslimiveljeskunta on varovainen silloin, kun sillä on vähän liikkumatilaa ja sen kannattajia vainotaan. Jos Muslimiveljeskunta saisi jälleen poliittista valtaa Egyptissä, se todennäköisesti asettaisi omia ehtoja ja tiukkoja vaatimuksia sotilashallitukselle.

1.5 Käsitteiden määrittely

1.5.1 Arabikevät

Termi "arabikevät" on länsimaissa lanseerattu käsite, jota käytetään arabimaissa harvoin. Siellä yleisempi termi on "karaama-vallankumous". Karaama tarkoittaa vapaasti suomennettuna omanarvontuntoa ja kunniaa. (Korpiola&Nikkanen 2012, 22-23.) Siitä huolimatta, että karaama -käsite on keskeinen arabikulttuurissa, käytän tässä pro gradu -työssäni länsimaista termiä "arabikevät", sillä analysoin Egyptissä tapahtunutta vallankumousta nimenomaan länsimaisen median näkökulmasta ja tarkastelen arabikevättä länsimaisen ihmisen lähtökohdista käsin.

Arabikevään voidaan laskea alkaneen Tunisian vallankumouksesta joulukuussa 2010. Päättymisajankohtaa sille on vaikeampi määritellä, sillä dominoefektinä alkaneet vallankumoukset arabimaissa vaikuttavat edelleen monien maiden poliittiseen tilanteeseen. Joidenkin asiantuntijoiden mukaan arabikevät on muuttunut arabitalveksi, toiset ovat sitä mieltä, ettei arabikevät ole kaikissa maissa vielääkään päättyneet. Maantieteellisesti arabikevät kosketti Tunisian lisäksi myös Algeriaa, Egyptiä, Jemeniä ja Bahrainia, Libyaa ja Syyriaa. Kaikissa maissa, kuten Algeriassa, arabikevät ei johtanut vallankumoukseen, ja toisissa, kuten Libyassa, se johti veriseen sisällissotaan. (Korpiola&Nikkanen 2012, 65-95.)

Länsimainen media on usein niputtanut arabikevään syyt ja seuraukset samaan nippuun. Todellisuudessa Tunisiassa, Egyptissä ja muissa arabimaissa leimahtaneilla vallankumouksilla oli erilaiset tapahtumaketjut ja seuraukset. Esimerkiksi Tunisiassa vallankumoukset alkoivat syrjäisiltä maaseuduilta työväenliikkeen innoittamina ja lähtivät sieltä pikkuhiljaa etenemään kohti pääkaupunkia. Egyptissä sen sijaan korkeasti koulutetut kaupunkilaisnuoret järjestivät vallankumouksia maan isoissa kaupungeissa. (Anderson 2011, 2-7.)

1.5.2 Muslimiveljeskunta

Tässä pro gradu -työssäni tarkoitan termillä "muslimiveljeskunta" ennen kaikkea Egyptissä toimivaa muslimiveljeskuntaa, jonka poliittiseksi siiveksi perustettiin kansannousun saattelemana helmikuussa 2011 myös Vapaus- ja oikeuspuolue.

Muslimiveljeskunnan perusti Egyptissä vuonna 1928 Hasan al-Banna. Bannan valmistuttua opettajaksi hän sai työpaikan pienestä Ismailian kaupungista valtion koulusta ja huomasi, että brittiläiset herrat elelivät ylellisyydessä samalla, kun arabeilla ei ollut statusta eikä kunniaa. Banna vannoi yhdessä kuuden muun työläisen kanssa, että heistä tulee "islamin sanomaa palveleva joukko, Muslimiveljiä, koska he ovat veljiä Jumalan palvelemisessa." (Männistö 1993, 46.) Ensimmäiset Muslimiveljeskunnan jäsenet olivat nöyriä ja köyhiä egyptiläisiä, jotka olivat uskonnollisia ja matalasti koulutettuja. Moskeijat olivat veljeskunnan pääasiallinen jäsenten rekrytointitoimisto, ja jäsenmaksut sekä julkaisutoiminta olivat veljeskunnan tulojen lähteitä. (Männistö 1993, 49-53.)

Muslimiveljeskunnan lähtökohtana oli sosiaalinen hätä, jonka aiheutti ulkomainen ylivalta. Veljeskunta vastusti brittejä ja sen tavoitteina olivat vapaus sekä riippumattomuus. "Banna halusi tehdä Muslimiveljeskunnasta laajan, yleisen liikkeen, joka perustuu tieteelle, koulutukselle ja sotilaalliselle hengelle. - -

Muslimiveljeskunnalla ei ollut aluksi poliittista eikä sotilaallista toimintaa. Toiminta keskittyi sosiaalisten olojen kohentamiseen, - - lukutaitokampanjoihin, jäsenten fyysisen kunnan nostamiseen. Samalla veljeskunta levitti omaa käsitystään islamista ja teki lähetysmatkoja Egyptiin ja muihin muslimimaihin." (Männistö 1993, 47.)

Muslimiveljeskunta sai jo 1930- ja 1940-luvuilla kannattajia Egyptin ulkopuolella arabimaista. Myöhemmin muslimiveljeskuntia on perustettu muihinkin maihin, muun muassa Saudi-Arabiaan, Jordaniaan ja Syyriaan. (Männistö 1993, 128-129.)

Muslimiveljeskunnan tie Egyptissä on ollut koko sen olemassaolonsa ajan kivinen: välillä se sai valtaa ja nousi voimatekijäksi, välillä taas sen jäseniä alistettiin ja johtohahmot vangittiin. Harris (1964, 177-178) kuvailee Muslimiveljeskunnan vaiheita seuraavasti: vuosina 1928-36 Muslimiveljeskunta syntyi ja sen toiminta vakiintui. Tuolloin järjestö harjoitti ennen kaikkea uskonnollista lähetystyötä ja sosiaalityötä. "Muslimiveljeskunnalla oli 1930- ja 40 -luvuilla merkittävää taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista toimintaa. - - Järjestö ylläpiti useita sairaaloita, omisti tehtaita ja julkaisi laajalevikkisiä sanoma- ja aikakauslehtiä." (Männistö 1993, 54.) Vuosina 1936-49 veljeskunta koki laajentumisen kauden, jolloin se levisi Egyptin rajojen ulkopuolelle, vuosina 1952-70 veljeskunta sen sijaan koki alistamista ja kamppaili olemassaolostaan. Suuri osa johtohahmoista vangittiin. Vuosina 1970-85 Muslimiveljeskunnan sallittiin järjestäytyä ja toimia, mutta sen poliittinen osallistuminen oli rajoitettua. Vuonna 1984 veljeskunta sai osallistua vaaleihin liittoutumalla tunnustettujen puolueiden kanssa. "Muslimiveljeskunnan tavoitteena 80-luvulla oli Egyptin silloisen järjestelmän korvaaminen islamilaisella lailla ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteilla. Tavoitteena oli islamilainen valtiomuoto, joka on omaksunut modernit poliittiset muodot ja menetelmät." (Männistö 1993, 124.)

Egyptin entisen presidentin Hosni Mubarakin valtakaudella (vuosina 1981-2011) Muslimiveljeskunta oli kielletty virallisena puolueena, mutta se oli kuitenkin maan suurin ja järjestäytynein oppositioliike ja se sai asettaa itsenäisiä ehdokkaita parlamenttivaaleihin liittoutumalla muiden puolueiden kanssa. Muslimiveljeskunnan kannatus Egyptissä kasvoi koko 1990- luvun ajan. "1990-luvulle tultaessa

Muslimiveljeskunta on saanut Egyptissä kannattajakseen yhä useampia kansan keskuudessa suosittuja päivä- ja aikakauslehtiä." (Männistö 1993, 124.)

Kun Mubarak syrjäytettiin vuoden 2011 alussa, Muslimiveljeskunnalle palautettiin sen poliittiset oikeudet. Muslimiveljeskunta oli yksi voittajista Egyptin vuoden 2011 parlamenttivaaleissa, kun Vapaus- ja oikeuspuolue sai noin 45 prosenttia parlamenttipaikoista. (Korpiola & Nikkanen 2012, 25.) Egyptin Muslimiveljeskuntaa johti vuosina 2010-2013 Mohammed Badie. Helmikuussa 2011 Badie piti kunnianhimoisen puheen, jossa hän korosti, että vallankumouksen on oltava "vasta alkua uudelle valtakaudelle, jonka tavoitteena on nostaa Egypti jälleen maailman kartalle." (Hamid 2011, 40-47.)

Veljeskunnan valtakausi jäi kuitenkin lyhyeksi, sillä heinäkuussa 2013 armeija syrjäytti sen vallasta. Sitä ennen egyptiläiset olivat osoittaneet viikkojen ajan mieltään Muslimiveljeskuntaa vastaan. Syyskuussa 2013 Egyptin korkein oikeus kielsi veljeskunnan kaiken toiminnan ja takavarikoi järjestön varat. Joulukuussa 2013 Egyptin väliaikainen hallitus nimesi Muslimiveljeskunnan terroristijärjestöksi. (Merikallio 2014, 20-21.) Veljeskunnan johtaja Badie pidätettiin elokuussa 2013 syytettynä yllytyksestä murhiin Mohammed Mursin valtakaudella. Keväällä 2014 käydyssä oikeudenkäynnissä Badie tuomittiin kuolemanrangaistukseen yhdessä yli 600 muun Muslimiveljeskunnan tukijaksi väitetyn henkilön kanssa. (BBC:n verkkoartikkeli nro 4.) Kesäkuun 2014 oikeudenkäynnissä 496 ihmistä kuitenkin vapautettiin syytteistä, ja kuolemantuomion saivat Muslimiveljeskunnan johtajan Badien lisäksi 182 ihmistä. (The Guardianin verkkoartikkeli nro 7.)

Tämän tutkielman kirjoitushetkellä Muslimiveljeskunnan tilanne Egyptissä on kurjempi kuin koskaan. Muslimiveljeskunnan johtajia odottaa kuolemantuomio, ja monet järjestön jäsenet viruvat vankilassa. Egyptin nykyinen presidentti Abdel Fattah al-Sisi ilmoitti terrorisminvastaisen taistelun olevan hänen tärkeimpiä tavoitteitaan lähitulevaisuudessa, ja "terroristeilla" hänen uskotaan viitanneen Muslimiveljeskuntaan. (Järveläinen, 2014.)

1.5.3 Länsimaat

Samuel Huntington (teoksessa Männistö 1999, 38-39) määrittelee kahdeksan länsimaita yhdistävää piirrettä, jotka ovat: 1. klassinen perintö - länsi on perinyt klassisista antiikin Kreikan ja Rooman kulttuurista enemmän kuin muut sivilisaatiot, 2. läntinen kristillisuus - lännessä kehittyi vahva yhteisyyden tunne siitä, että länsimaiset kristityt ovat erilaisia kuin muut kristityt, 3. eurooppalaiset kielet - länsi eroaa useimmista muista sivilisaatioista kielensä moninaisuuden vuoksi, 4. hengellisen ja maallisen vallan erottaminen, 5. lakiin perustuva valta, 6. sosiaalinen pluralismi ja kansalaisyhteiskunta, 7. edustukselliset elimet - sosiaalisen pluralismin ansiosta kehittyivät varhain säädetyt, parlamentit ja muut instituutiot, joissa eri ryhmät edustivat itseään, 8. individualismi - kaikkien ihmisten tasavertaisten oikeuksien vaatimus ilmaistiin jo 1600-luvun Englannissa.

Määrittelen länsimaat ja läntisen sivilisaation kulttuurisin ja poliittisin termein, en maantieteellisesti. Kuten Männistö (1999, 37) toteaa, termin "länsimaat" maantieteellinen paikkansapitävyys on jo aikaa sitten kadonnut. Historiallisesti

"länsimaat" tarkoittaa alkuaan Länsi-Rooman keisarikunnan aluetta, ja myöhemmin islamilaista maailmaa vastaan taistellutta Euroopan osaa. Vastakohta länsimaille on itämaat eli Orientti. (Männistö 1999, 38.) Tässä pro gradu -tutkielmassani tarkoitan länsimailla ennen kaikkea Länsi-Eurooppaa ja laajemmin koko Euroopan Unionia sekä Yhdysvaltoja ja Kanadaa.

1.5.4 Arabimaat

"Arabian niemimaalla syntyi 600-luvun alkupuolella uusi uskonto, islam, ja profeetta Muhammedin kuoleman jälkeen (632) arabiarmeijat valtasivat muutamassa vuosikymmenessä suurimman osan Lähi-idästä. Sata vuotta profeetan kuoleman jälkeen arabien valtakunta ulottui Espanjasta Indus-virrälle. Arabien sadassa vuodessa valloittama alue jäi, Espanjaa lukuun ottamatta pysyvästi islamilaiseksi alueeksi ja arabian kieli päättyi enemmistökieleksi Marokosta Irakiin." (Hämeen-Anttila 2006, 139.) Arabimaat käsittävät siis alueellisesti useimmat Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maat.

Arabimaailmassa on yhteensä Arabiliiton 22 jäsenmaata, joiden pääuskonto on islam. On kuitenkin muistettava, että arabimaissa asuu vain noin viidennes maailman kaikista muslimeista eli noin 200 miljoonaa.

Puolet maailman muslimeista asuu Pakistanissa, Intiassa, Bangladeshissa ja Indonesiassa. (Männistö 1999, 42.) Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkoitan arabimailla ennen kaikkea niitä maita, joita arabikevään vuoden 2011 vallankumoukset koskettivat, eli käytännössä Tunisiaa, Algeriaa, Egyptiä, Jemeniä, Bahrainia, Libya ja Syyriaa. (Korpiola&Nikkanen 2012, 65-95.)

2. Tutkimuskysymykset ja tausta

2.1 Tutkimuskysymykset ja aineiston rajaus

Tutkin pro gradu -työssäni Helsingin Sanomien ulkomaat-osaston sivuilla vuonna 2011 julkaistuja Egyptin vallankumoukseen ja kansannousuun liittyviä kuvia. Tutkin, millä tavoin Helsingin Sanomat tuottaa sekä esittää todellisuutta ja millaisin välinein.

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millainen todellisuus Egyptin vallankumouksesta rakentuu Helsingin Sanomien ulkomaat-osaston sivuilla vuonna 2011 julkaistuissa kuvissa, otsikoissa, ingresseissä ja kuvateksteissä sekä miten vallankumouksen eri toimijat esitetään?
- 2) Mitä semioottisia merkityksiä kuvista ja teksteistä nousee esille?

Tutkin gradussani nimenomaan Helsingin Sanomia, koska se on Suomen johtava päivälehti, ja myös levikiltään maan suurin tilattava sanomalehti. Levikintarkastus.fi:n verkkosivuilta selvisi, että Helsingin Sanomien levikki oli vuonna 2012 yli 330 000 ja sunnuntailevikki yli 380 000. Toinen syy siihen, miksi valintani osui Helsingin Sanomiin, on luotettavuus. Helsingin Sanomien vastaava päätoimittaja Mikael Pentikäinen korostaa Ilta-Sanomien nettisivuilla, että Helsingin Sanomien sisällölliset vahvuudet ovat " - - luotettavuus, riippumattomuus, monipuolisuus, moniarvoisuus ja syvälinen journalismi." (Ilta-Sanomien verkkoartikkeli nro 6)

Kansa luottaa Helsingin Sanomien sisältöihin ja uskoo niiden olevan totta aivan eri tavalla kuin esimerkiksi iltapäivälehtien tai Seiskan uutisten. Puustisen ja Seppäsen (2010, 59) teettämässä haastattelututkimuksessa uutiskuvien luotettavuudesta

haastateltavat kertovat luottavansa suurimpiin uutislehtiin ja erityisesti Helsingin Sanomiin, mutta luottavansa vähemmän iltapäivälehtiin. Sama tulos käy ilmi vuonna 2013 tehdystä Kunnallisalan kehittämissäätiön kyselystä, jossa kysyttiin ihmisiltä heidän luottamuksestaan eri medioiden uutisointiin. 87 prosenttia vastaajista luottaa eniten Ylen tv-uutisiin, 85 prosenttia Suomen Tietotoimiston uutisointiin, ja 66 prosenttia Helsingin Sanomiin. Ilta-Sanomien uutisointiin luottaa vain 18 prosenttia ja Iltalehden uutisointiin 16 prosenttia vastaajista.

Niin sanotun tabloidi -journalismin ensisijainen tehtävä on myydä irtonumeroita lööppien avulla, ja niillä on tapana paisutella sekä liioitella todellisia tapahtumia mässäillen ihmiskohtaloilla. "Lööpissä mainonta ja journalismi sekoittuvat. Lööpit ovat mainontaa, koska niiden tarkoitus on myydä lehteä tiukassa kilpailutilanteessa. - - hyvä lööppi ja etusivu tehostivat lehden myyntiä ääritapauksissa lähes 50 prosenttia - -" (Syrjälä 2007, 5). Iltapäivälehdet keskittyvät urheiluun, skandaaliin ja viihteeseen, kun taas talouden ja maailmanpolitiikan seuranta jää vähemmälle. (Syrjälä 2007, 7.)

Valitsin tutkimusajanjaksoksi vuoden 2011, tammikuun 1. päivästä joulukuun 31. päivään asti. Vaikka kansannousu alkoi pienemmässä mittakaavassa jo paljon aikaisemmin, ja on kyseenalaista, onko se virallisesti vieläkään päättynyt, uskon vuoden mittaisen jakson antavan riittävästi informaatiota tutkimuksen tekemiseen. Sisällytin aineistooni Helsingin Sanomien printtilehden ulkomaat-osastolla esiintyviä valokuvia, joita löytyi yhteensä 159 kappaletta. Otin aineistooni mukaan myös premillä eli Helsingin Sanomien printtilehden kolmossivulla esiintyviä kuvia, mikäli juttu jatkui ulkomaat-osastolla ja viittasi siihen. Juttujen ensisijainen painopiste on Egypti, ja suurin

osa näistä kuvista oli myös otettu Egyptissä. Pelkästään se, että kuva oli otettu Egyptin alueella, ei kuitenkaan vielä riittänyt siihen, että sisällyttäisin sen mukaan tutkimukseeni, vaan jutun sisältö oli viime kädessä ratkaiseva tekijä. Esimerkiksi jutun otsikolla "Verilöyly yltyi Libyassa" (HS 21.2.2011) jätin aineistoni ulkopuolelle, vaikka yksi jutussa esiintyvistä neljästä valokuvasta onkin otettu Egyptissä. Kuvan kuvateksti kuitenkin kuuluu: "Egyptin Kairossa järjestettiin Libyan mielenosoittajia tukeva solidaarisuusprotesti sunnuntaina." Kuvatekstistä käy ilmi, että kuva ja koko juttu liittyvät ensisijaisesti Libyan tilanteeseen, eivätkä ota millään tavalla kantaa Egyptin vallankumoukseen.

Muun muassa juttu otsikolla "Kiinassa ei saa edes kysyä Egyptistä" (HS 19.2.2011) jäi myös aineistostani pois, koska se kertoo etupäässä Kiinan sensuurista, ja jutussa oleva kuva on otettu Kiinan Fuyangin kaupungissa sijaitsevassa internetkahvilassa. Sen sijaan jutun otsikolla "Lähi-idän flipperikuulat" (HS 26.2.2011) otin mukaan aineistooni, vaikka premin kahdeksasta kuvasta ainoastaan yksi liittyi Egyptiin. Juttu oli kooste arabikeväästä ja siihen osallisten maiden diktaattorijohtajista, joten se liittyy aihepiiriini varsin tiiviisti. Tutkin tässä tapauksessa ainoastaan kuvia, jotka liittyvät Egyptiin ja sen johtaviin poliitikoihin. Sama koskee muun muassa juttua otsikolla "Arabimaiden kansannousu ajautui suvantoon" (HS 29.7.2011), joka kertoo arabimaiden poliittisesta tilanteesta. Tarkastelen ainoastaan yhtä jutun kuvista, joka koskee Egyptiä ja jätän muihin arabimaihin liittyvät kuvat huomioimatta, ettei aineisto paisu liian laajaksi. Samasta syystä keskityn tässä pro gradu -työssäni printtilehteen, ja jätän Helsingin Sanomien liitteet sekä verkkosivut tutkimatta.

Olen rajannut aineiston ulkopuolelle kuvat toimittajista ja valokuvaajista, jotka olivat paikan päällä tekemässä juttua Egyptin tilanteesta. Olen myös jättänyt aineistostani pois kartat ja muut graafiset esitykset, koska tarkoitukseni on tutkia, miten nimenomaan valokuvat luovat todellisuutta ja minkälaisia semioottisia merkityksiä niihin kätkeytyy. Rajaustani tarkastellessa pitää tietysti myös muistaa, että tutkin ainoastaan niitä Helsingin Sanomien ulkomaat-sivuilla esiintyviä juttuja, joissa on kuva. Lyhyet pätkät, kolumnit, mielipidekirjoitukset ja uutiset, joissa ei ole kuvaa, rajautuvat siis väistämättä tutkimukseni ulkopuolelle.

2.2 Tutkimusmenetelmät

Pääasiallinen tutkimusmenetelmäni on määrällinen sisällönanalyysi, joka tarkoittaa kuvien ja tekstin järjestelmällistä muuttamista numeroiksi eli aineiston määrällisiksi piirteiksi. Mediakuvaston systemaattisen sisällönanalyysin avulla haluan selvittää, millaisia visuaalisia järjestyksiä eli visuaalisten esitysten säännönmukaisuuksia ja rakenteita Helsingin Sanomien kuvat välittävät. Määrällisesti analysoin aineistoani antamalla eri muuttujille arvoja ja tekemällä niiden pohjalta taulukkoja. Vastan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, millainen todellisuus Egyptin vallankumouksesta rakentuu eli ketkä kuvissa konkreettisesti esiintyvät sekä miten eri toimijat esitetään. Yritän selvittää muun muassa, miten eri sukupuolet ja ikäluokat ovat edustettuina kuvissa, miten erilaiset yhteiskunnalliset ja uskonnolliset ryhmät saavat näkyvyyttä, mitä kuvataan paljon ja mitä vähän sekä minkä kokoisia kuvat ovat.

Kvantitatiivinen eli määrällinen menetelmä tuo tutkimukseen tarkkuutta ja mahdollisuuden vertailuun, mutta kokonaiskuvan ymmärtämiseksi on tärkeää tutkia

aineistoa myös kvalitatiivisesti eli laadullisesti ja löytää siitä semioottisia merkityksiä. Vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni analysoimalla laadullisesti kuvien sisältöä. Aineistoni koostuu Helsingin Sanomat -printtilehdestä vuodelta 2011. Tutkin Helsingin Sanomien ulkomaat-osaston sivuilla julkaistuja Egyptiin liittyviä valokuvia. Valikoin myös joitakin valokuvia, joista analysoin niiden välittämiä merkityksiä semiotiikan kautta (ks. luku 4.4.).

2.3 Aiemman tutkimuksen esittely

Valokuvan tutkimus nousi yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen piiriin verrattain myöhään, vasta 1970-luvulla. Sitä ennen aiheesta oli julkaistu vain joitakin yksittäisiä tutkimuksia, kuten semiootikko Roland Barthesin sekä sosiologi Pierre Bourdieun artikkeleita. 1980-luvulla suomeksi käännettiin paljon brittiläistä ja yhdysvaltalaisista valokuvatutkimuskirjallisuutta, mutta kaiken kaikkiaan valokuvatutkimuksen asema suomalaisissa korkeakouluissa on ollut perin vaatimaton. Osittain valokuvan ja ylipäättään visuaalisen tutkimuksen marginaalisuus johtuu siitä, että kieli sekä verbaalinen viestintä on ollut viestinnän tutkimuksen keskeisin tutkimuskohde ja työntänyt visuaalisen tutkimuksen syrjään. (Seppänen 2001, 11.)

1990 ja 2000 -luvulla visuaalinen tutkimus alkoi saada jalansijaa myös suomalaisten tutkijoiden keskuudessa. Esimerkiksi Altti Kuusamon vuonna 1990 ilmestynyt artikkelikokoelma *Kuvien edessä* analysoi semioottista kuvakulttuuria. Janne Seppänen on myös ollut valokuvatutkimuksen edelläkävijä Suomessa ja on kirjoittanut lukuisia teoksia sekä akateemisia tutkimuksia niin valokuvan semiotiikasta, historiasta, visuaalisista järjestyksistä kuin kriittisestä visuaalisesta lukutaidostakin.

Islamilaisuutta länsimaisissa tiedotusvälineissä on tutkittu paljon, etenkin ulkomailla. Tunnetuimpia islamin representaatioita länsimaisissa medioissa tutkineet tutkijat lienevät Edward Said, joka kirjoitti muun muassa teokset *Covering islam* ja *Orientalismi*, sekä Akbar S. Ahmed, jonka käsialaa ovat kirjat *Postmodernism and islam* ja *Discovering islam*. Muita tunnettuja nimiä lännen islam-käsitysten tutkijoissa ovat esimerkiksi Waseem Sajjad ja Allan Palmer.

Kaikki edellä mainitut tutkijat ovat olleet tutkimuksissaan sitä mieltä, että käsitys islamista länsimaissa on negatiivinen. (ks. esim. Männistö 1994.) Saidin (1981, 15, 26, 40) suorittamien tutkimusten pohjalta hän päätelee, että islamia luonnehditaan lännessä muun muassa vastenmielisen eksoottiseksi, barbaariseksi ja anti-modernistiseksi. Muslimeja yhdistetään terroristeihin, ja arabivaltiot ovat länsimaisen median mukaan alikehittyneitä, öljyntuottajia, ja alttiita kommunismille. Ahmed (1990, 1-20) toteaa, että länsi näkee islamin barbaarisena, anarkistisena, fanaattisena, kristinuskon ja lännen vihollisena, monoliittisena, antimodernistisena, fundamentalistisena ja irstailevana. Ahmedin mukaan länsimaisilta viestimiltä jää huomaamatta muun muassa islamiin kuuluva kärsivällisyys, rauhallisuus, tasapaino, hiljentyminen, mietiskely ja erilaisuuksien hyväksyminen.

Arabikevään uutisointia Suomessa ei ole tämän tutkielman kirjoitushetkellä vielä kovin paljon ehditty tutkia, vaikka kirjoja aiheesta on toki jo ilmestynyt, esimerkiksi Lilly Korpiolan ja Hanna Nikkasen suomenkielinen teos *Arabikevät* (2012) on varsin kattava katsaus arabikevään tapahtumiin, syihin ja seurauksiin.

Käyttämäni tutkimusmenetelmä, kuvien sisällönanalyysi, ei ole yleinen suomalaisten tutkijoiden keskuudessa. Mediatutkijat ovat käyttäneet määrällistä sisällönanalyysia lähinnä kirjoitettujen tekstien tutkimiseen, ja kuvan sisällönanalyysi on vielä Suomessa melko harvinainen ilmiö. Yksi hyvä ja oman työni kannalta erittäin hyödyllinen esimerkki kuvallisen aineiston sisällönanalyysistä on Anssi Männistön väitöskirja Islam länsimaisessa hegemonisessa diskurssissa (1999), jossa hän tutkii islamia ja muslimisivilisaatiota käsitteleviä Timen ja Suomen Kuvalehden juttuja sekä kuvitusta vuosina 1956-1995. Olen ottanut Männistön väitöskirjasta paljon vaikutteita muun muassa sisältöluokkia tehdessäni. Väitöskirjan tärkeimpien tutkimustulosten mukaan näkemys siitä, että islam olisi aina uhannut länttä, on yksipuolinen ja vääristynyt, koska lännen ja islamin suhde on huomattavasti monisyisempi. Myös pro gradu -tutkielmassaan Lehtivalokuva islam-myyttien muokkaajana (1994) Männistö tutkii semiotiikan käsitteitä hyödyntäen Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Turun Sanomien islam-aiheisia valokuvia vuosilta 1990-1993. Männistön tutkimustulosten mukaan islamin käsittely tutkituissa lehdissä on monipuolisempaa kuin edellä mainittujen tutkijoiden 1980-luvulla tehdyissä ulkomaisissa tutkimuksissa, mutta vahvin perusmyytti on edelleen se, että islam esitetään hyvin sotaishana. Toisaalta aineistosta löytyi myös vastamyyttejä sekä myyttiluokka "uhrit ja surijat", kun aiemmat tutkimukset eivät ole lainkaan huomioineet sitä, että muslimit voidaan länsimaisissa medioissa nähdä myös uhreina.

Lisäksi olen tutustunut muutamaa muuhun kuvien sisällönanalyysiä hyödyntävään teokseen, kuten Eeva Luhtakallion (2003) työhön Julkinen nainen ja mies, jossa hän

tutkii suomalaisten ja ranskalaisten naistenlehtien kansikuvia. Vaikka Luhtakallion tutkimustulokset eivät ole pro gradu -työni kannalta kovin olennaisia, olen ammentanut tutkimusmenetelmätapoja Luhtakallion käyttämässä sisällönanalyysin jaottelusta.

2.4 Uutiskuvan luotettavuus ja kuvankäsittely

Journalismissa luotetaan vahvasti valokuvan todistusvoimaan ja uutistekstien sisältöjen absoluuttiseen totuuteen. Suikkanen, Holma & Raittila (2012, 70) toteavat suomalaisen median viiden vuoden vuosiseurannan loppuraportissaan, että "uutisjournalismin ydin on säilynyt entisellään. - - Yleisesti voi sanoa, että suomalainen uutisjournalismi on säilyttänyt roolinsa asiallisena maailman tapahtumien välittäjänä."

Horsti (2005, 59) kirjoittaa, että muihin mediassa käytettyihin lajityyppeihin verrattuna uutinen mielletään uskottavimmaksi, ikkunaksi maailmaan. Uutiskuva uutisen yhteydessä toimii ideaalitulanteessa myös indeksisenä ikkunana todellisuuteen, ja juuri indeksisyytensä takia valokuvaa pidetään todisteena kuvaajan paikallaolosta. Toisinaan valokuva on kuitenkin myös representaatio, rakennettu esitys todellisuudesta. Kuten tunnettu amerikkalainen valokuvaaja ja sosiologi Lewis Wickes Hine totesi yli sata vuotta sitten: "Valokuvat eivät valehtele, mutta valehtelijat voivat valokuvata."

(teoksessa Mäenpää 2008, 116.) Tämä vanha iskulause heijastaa hyvin valokuvaajan subjektiviteetin luomaa uhkaa valokuvalliselle totuudelle. (ks. esim. Seppänen 2001, 65.) Myös kuuluisa amerikkalainen valokuvaaja W. Eugene Smith kirjoitti jo 1940-luvulla, että "kuvajournalistilla ei voi olla muuta kuin henkilökohtainen lähestymistapa; ja hänen on mahdotonta olla täysin objektiivinen. Rehellinen - kyllä. Objektiivinen - ei." (teoksessa Lintunen 1983, 69.)

"Kuvajournalismin tärkein eettinen periaate on, ettei kuvilla saa huijata. Niiden on avattava totuudenmukainen näkymä maailmaan, ja lukijan on voitava luottaa etenkin uutisten kuvitukseen." (Puustinen & Seppänen 2010, 6.) Koko journalistisen uutismedian uskottavuus perustuu siihen, että lukijoiden on voitava luottaa uutiskuvien aitouteen. "Valokuvaaja, joka tarkoituksellisesti poimii esiin erikoisia todellisuuden ilmenemismuotoja ja esittää ne siten, että syntyy puhtaan toden vaikutelma, tarjoilee tosiasiasa vilpillistä dokumentaatiota." (Lintunen 1983, 188.)

Aiemmissa kuvatutkimuksissa on huomattu, että uutiskuvalle asetetaan aivan erilaisia objektiivisuuden vaatimuksia kuin esimerkiksi reportaasi- tai kuvituskuvalle. Lisäksi uutiskuvien muokkaamiseen suhtaudutaan tiukemmin kuin muiden kuvatyypin käsittelyyn, etenkin kun kyse on perinteisistä ja luotettaviksi mielletyistä uutisvälineistä, joita Suomessa edustavat esimerkiksi Yle ja Helsingin Sanomat. Uutiskuvien tehtävänä suomalaiset lukijat näkevät ennen kaikkea tiedon ja informaation välittämisen. (ks. esim. Mäenpää 2008 ja Puustinen & Seppänen 2010.) Kuitenkin joissakin suomalaisissa kuvajournalistikyselyissä (ks. Seppänen 2005, 272) on ilmennyt, että kuvaajat lavastavat tilanteita tietoisesti koko ajan esimerkiksi asettamalla ihmisiä kuvaan haluamallaan tavalla, vaikka tiedostavatkin aitouden sekä objektiivisuuden kuvan keskeisiksi arvoiksi.

Liina Puustinen ja Janne Seppänen (Puustinen & Seppänen 2010) tutkivat suomalaisten lukijoiden näkemyksiä uutiskuvien uskottavuudesta ja päätyivät tutkimuksessaan siihen, että kaikkein yleisin luottamuksen kehys on hiljainen luottamus, joka näkyy ennen

kaikkea epäilyn tai epäluottamuksen poissaolona. Lukijoiden lähtöoletus on se, että uutiskuva on luotettava kunnes jotain poikkeavaa ilmenee, eikä luottamuksesta tällöin katsota juurikaan tarpeelliseksi edes puhua. Valokuvan indeksinen voima pitää siis lukijoita tiukasti otteessaan ja saa heidät uskomaan siihen, että uutiskuva ikään kuin avaa ikkunan todellisiin tapahtumiin. Tällöin valokuva rakennettuna esityksenä häviää taustalle.

Useat haastateltavat (ks. Puustinen & Seppänen 2010) totesivat yksilöteemahaastatteluissa, etteivät yleensä lehtiä lukiessa pohdi uutiskuvien aitoutta tai luotettavuutta. Sotaan, politiikkaan ja ulkomaihin liittyvät uutiskuvat tosin herättävät epäluottamusta joissakin haastateltavissa, mutta yleensä niin sanottuihin "laatumedioihin" luotetaan kuitenkin melko sokeasti. "Yksi haastateltavista kertoo epäilevänsä ulkomaisten lehtien kuvia, hän sanoo kuitenkin luottavansa Helsingin Sanomissa olevaan juttusarjaan, jossa lehden oma toimittaja ja kuvaaja on ilmoitettu uutisten ja kuvien tekijöiksi." (Puustinen & Seppänen 2010, 60.) En tutki gradussani sitä, kenen ottamia Helsingin Sanomissa esiintyvät Egypti-aiheiset valokuvat ovat, mutta voin kuitenkin todeta, että lehti lähetti alueelle myös omia kuvaajia ja toimittajia, muun muassa toimittaja Jukka Huuskon ja kuvaaja Sami Keron tammikuussa 2011 sekä toimittaja Mikko Paakkasen ja kuvaaja Kai Sinervon helmikuussa 2011.

2000-luvulle tultaessa koko journalistinen tuotanto on siirtynyt digitaaliseksi.

Digitaalisen kuvankäsittelyn aikakaudella valokuvien manipulaatiosta on alettu puhua entistä enemmän. Edes uutiskuvaan ei valitettavasti aina voi luottaa. Tunnetuimmat esimerkit kuvamanipulaatiosta 2000-luvulla lienevät Los Angeles Timesin kuvaaja

Brian Walski, joka leikkasi ja liimasi valokuvaan toisesta valokuvasta peräisin olevan brittisotilaan, sekä uutistoimisto Reutersilla työskentelevä kuvaaja Adnan Hajj, joka halusi tehdä Irakin pommituksia esittävästä kuvasta entistä dramaattisemman lisäämällä siihen savupilviä.

Kuvan laadun parantaminen on eri asia kuin kuvamanipulaatio, eikä siihen yleensä liity suuria eettisiä ongelmia. Lähes jokaista printtilehdessä julkaistua valokuvaa on käsitelty edes hieman. Mäenpää (Mäenpää 2008, 77) toteaa tutkimuksessaan valokuvien manipulaatiosta, että suomalaisissa lehdissä eniten käytettyjä rutiininomaisia kuvankäsittelytoimenpiteitä ovat koko kuvan kontrastin ja/ tai kirkkauden säätö, koko kuvan terävöitys, koko kuvan valkotasapainon säätö, rajaus ja kameran kennolta tulleiden roskien poistaminen kuvasta. Suomalaisiin ja kansainvälisiin kuvankäsittelykäytäntöihin liittyy ajatus siitä, ettei valokuvaan saa lisätä eikä siitä saa poistaa mitään, mikä voi muuttaa kuvan alkuperäistä sisältöä tai vaikuttaa journalistiseen luotettavuuteen. Uutistoimisto Reutersin kuvankäsittelyohjeistukset ovat varsin tiukat ja kieltävät muun muassa osaan kuvasta tehtäviä säätöjä, mutta esimerkiksi Mäenpään (Mäenpää 2008, 79) suomalaisesta kuvankäsittelytutkimuksessa kävi ilmi, että osaan kuvasta tehtäviä säätöjä tehdään suomalaisissa sanomalehdissä usein (58 prosenttia vastaajista) tai joskus (39 prosenttia vastaajista).

En tutki pro gradu -työssäni sitä, miten Helsingin Sanomissa olevia valokuvia on teknisesti käsitelty, sillä se olisi vaatinut Helsingin Sanomien sekä uutistoimistojen kuvaajien ja kuvankäsittelijöiden teemahaastatteluja ja ollut liian aikavievää. Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että vaikka valokuvan pintaan ei kajottaisikaan, ja

kuvankäsittely noudattaisi eettisiä sekä journalistisia sääntöjä, kaksi samasta tilanteesta otettua kuvaa voi välittää hyvinkin erilaisia merkityksiä. Kuten edellä kävi ilmi, kuvan rajaaminen on yksi yleisimmistä kuvankäsittelytoimenpiteistä suomalaisissa lehdissä. Mäenpää (2008, 116) toteaa, että rajausta muuttamalla kuvaan saadaan luotua hyvinkin erilaisia tietoisia tai tiedostamattomia merkityksiä. Näiden merkitysten esiin kaivaminen ja ymmärtäminen vaatii katsojalta visuaalista lukutaitoa.

2.5 Kohti visuaalista lukutaitoa – millä tavoin valokuvia voisi tutkia

Visuaalinen lukutaito tarkoittaa ennen kaikkea taitoa analysoida ja katsoa visuaalista maailmaa kriittisesti, hahmottaa kuvalliset esitykset osaksi muita esityksiä, yhteiskuntaa ja kulttuuria. (ks. esim. Seppänen 2001, 2005 ja 2006.) Visuaaliset järjestykset sisältävät aina tiedostamattomia tai tiedostettuja arvoja, asenteita ja näkökulmia. Tutkija Richard Sinatran mukaan "visuaalinen lukutaito on aiemman visuaalisen kokemuksen jäsentämistä uusien visuaalisten viestien avulla merkityksen muodostamiseksi." (Seppänen 2006, 142.) Visuaalinen lukutaito ei siis ole pelkästään näkyvän todellisuuden ymmärtämistä eli sen hahmottamista, mitä valokuvissa konkreettisesti näkyy, vaan myös sellaisten esitysten tuottamista, jotka haastavat esimerkiksi muslimien esittämiseen länsimaisessa mediassa liittyviä stereotyyppioita.

"Arkinen kuvallisuus näyttäytyy meille hyvin eri tavoin riippuen siitä, pidämmekö representaatiota todellisuuden heijastumana vai ymmärrämmekö sen rakentavan todellisuutta. Ensimmäisessä tapauksessa ajaudumme pohdintaan siitä, vastaako kuva todellisuutta vai ei. Jälkimmäisessä tapauksessa kysymme, millaisen todellisuuden kuva rakentaa ja millä keinoin." (Seppänen 2005, 78.) En voi tutkia, vastaako kuva

todellisuutta, koska en ollut Helsingin Sanomissa julkaistujen kuvien ottamisen hetkellä paikalla Egyptissä juuri siellä, missä kuvat oli otettu. Pro gradu-työni lähtökohtana on siis tutkia, millaisen todellisuuden Helsingin Sanomissa julkaistut valokuvat meille rakentavat ja millä keinoin ne sen tekevät. Tärkeää on myös pohtia uutiskuvan tehtävää tuottaa uutismaista todellisuusvaikutelmaa objektiivisen läpinäkyvyyden avulla sekä affektiivisiä painotuksia. Valokuvien avulla pystytään välittämään tunteita, jotka taipuvat vaivoin kirjalliseksi ilmaisuksi (ks. esim. luku 4.4.3. kuva 11), mistä myös sanonta "kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa" juontaa juurensa.

Kuvien merkityksiä tutkittaessa on muistettava, että kyseessä ei välttämättä ole kuvaajan omia tarkoitusperiä palveleva representaatio, vaan merkityskokonaisuudet ovat syntyneet journalistisen prosessin yhteistuotoksena. Seppänen (2005, 93) toteaa, että kuvaajan alkuperäisen intention ja kuvajournalistisen lopputuotteen välisen yhteyden katkeaminen on kuvajournalistisen prosessin keskeisiä piirteitä.

Kuvapankeissa ja –toimistoissa on kasapäin kuvia, jotka joukkotiedotusvälineet saattavat irrottaa asiayhteydestään ja merkityksellistää parhaaksi katsomallaan tavalla, eikä kuvaajilla ole mitään osuutta tähän prosessiin. Kuka päättää juttujen kuvituksesta ja kuka vetää pidemmän korren konfliktitilanteessa, jossa esimerkiksi toimittaja ja kuvaaja ovat eri mieltä julkaistavasta kuvasta? Kuvien lopulliset valinnat tekevät etenkin isoissa toimituksissa usein esimiehet ja art directorit, toisinaan myös taittajat palstatilan rajallisuuden vuoksi. Jenni Mäenpään (Mäenpää 2008, 65-67) tutkimuksessa käy ilmi, että vain 55 prosenttia suomalaisista lehtikuvaajista kokee voivansa merkittävästi vaikuttaa siihen, mitkä kuvat päätyvät lehteen. Esimiehistä, art directoreista ja

toimittajista kuvien lopulliseen valintaan kokee voivansa vaikuttaa 73 prosenttia, taittajista ja graafikoista 53 prosenttia.

Valokuvan voi määritellä monin eri tavoin. Kuuluisan semiootikon Roland Barthesin mukaan valokuva on todellisuuden täydellinen analogon eli jäljenne. Valokuva on Barthesin mielestä viipale jostakin kohteesta sellaisena kuin se joskus on ollut. Valokuvalla on siis todistusvoimaa, mutta sen todistus koskee aikaa, ei niinkään ehdottomasti kohdetta. (Barthes 1985, 91-95.)

Valokuvan voi nähdä indeksisenä ja metonymisena osana luontoa tai esityksenä luonnosta. (Seppänen 2006, 203-204.) Kuten edellä mainitsin, valokuva voidaan lisäksi mieltää ikkunaksi todellisuuteen tai rakennetuksi representaatioksi jostain tilanteesta. Tässä pro gradu- työssäni ymmärrän representaation konstruktivistisesti eli pidän valokuvia osana todellisuutta. ”Tällöin emme kysy, miten representaatio vastaa todellisuutta tai mitkä ovat tekijöiden tarkoitusperät. Sen sijaan kysymme: millaisen todellisuuden mediaesitys tuottaa ja millaisilla keinoilla? Nyt emme siis vertaa representaatiota todellisuuteen, vaan pidämme sitä osana todellisuutta. Tällöin mielenkiintoiseksi nousee kysymys, millaisia keinoja representaatio käyttää hyväkseen antaakseen vaikutelman, että se esittää todellisuutta.” (Seppänen 2005, 95.) Visuaalinen lukutaito vaatii kulttuuristen itsestäänselvyyksien haastamista ja merkitysten näkemistä sielläkin, missä niitä ei heti ensisilmäyksellä näy. Valokuvien tulkitsemista helpottaa semiotiikka, joka osoittaa merkitysten muodostumisen mekaniikan ja antaa nimet tavoille, joilla kuvat merkityksellistävät asioita. Pureudun semiotiikkaan ja kuvatutkimuksen kannalta tärkeisiin käsitteisiin seuraavassa luvussa.

3. Semiotiikka

3.1 Semiotiikka tieteenalana

Semiootikko Roland Barthes (teoksessa Lintunen 1986, 78) totesi, että kaikki kuvat sisältävät muotojensa alla piilevänä merkitysten ”kelluvan ketjun”, josta katsoja voi valita tiettyjä merkityksiä samalla kun hän jättää toisia merkityksiä huomioimatta. Tulkinnat eivät kuitenkaan vaihtelee mielivaltaisesti, vaan riippuvat erilaisista kuvaan varastoiduista tiedoista sekä katsojan kulttuurisista lähtökohdista ja omista kokemuksista. Kuten Seppänen (Seppänen 2001, 8) kirjoittaa, valokuvan merkitykset rakentuvat kulttuurisissa käytännöissä, joissa sitä katsotaan, käytetään ja tulkitaan. Ei ole olemassa mitään konteksteista irrallista, abstraktia ja yleistä valokuvaa. Samasta maasta ja kulttuurista lähtöisin olevat ihmisetkin voivat tulkita samaa valokuvaa eri tavalla, mistä hyvä esimerkki on Benettonin "Tulevaisuuden perhe" -mainosvalokuva, josta nuoret ylioppilaskokelaat löysivät aivan eri merkityksiä kuin rasismin tutkijat. (ks. Seppänen 2001.)

Kuva ja sen kieli ovat läpikotaisin täynnä erilaisia merkitysjärjestelmiä, jotka eivät välttämättä ratkea vain kuvia katsomalla. Valokuva on hyvin erilainen semioottinen järjestelmä kuin verbaaliteksti. Vanhanen (2004, 5) kuitenkin toteaa, että vaikka kuvakieli ei luonnostaan taivu sanoiksi, se ei ole niin abstraktia, etteikö sitä voisi analysoida. Ymmärtääksemme kuvien sanomaa on analysoitava, millaisia yhteisesti jaettuja merkityksiä kuvat luovat ja minkälaisessa yhteydessä. (Seppänen 2005, 86.) Merkitysten avaamiseen ja tutkimiseen voidaan käyttää semiotiikkaa eli merkkien tutkimusta.

Semiotiikka on ollut mediakuvien tutkimisen keskeisin metodinen lähestymistapa aina 1950-luvun lopulta lähtien, mutta on tieteenalana paljon vanhempi. Jo antiikin Kreikassa pohdittiin merkkien ja merkitysten problematiikkaa. Semiotiikka tieteenä syntyi kuitenkin varsinaisesti vasta uudella ajalla. Semiotiikan perustajina pidetään ranskalaista kielitieteilijää Ferdinand de Saussurea ja yhdysvaltalaisesta filosofi Charles Sanders Peircea, vaikka jo ennen heitä esimerkiksi filosofi John Locke piti yhtenä inhimillisen tietämyksen alueena semiotiikkaa. (Seppänen 2005, 106-107.) Saussuren ja Peircen käsitykset merkistä (signe) eroavat huomattavasti toisistaan, minkä takia Saussuren luomaa semiotiikan haaraa kutsutaan strukturalistiseksi ja Peircen yhteyteen on liitetty termi pragmatismi. Saussure oli sitä mieltä, ettei merkki yhdistäkään todellisuuden oliota ja sen kielellistä vastinetta, vaan se yhdistää käsitteen ja sen materiaalisen äänikuvan. Merkin kahta osaa Saussure nimeää merkitsijäksi ja merkityksi. Merkitsijä ja merkitty liittyvät erottamattomasti toisiinsa. Saussuren tavoin Peircekin erottaa merkissä kaksi osaa, tulkitseen ja kohde. Hän kuitenkin luo niille eri merkitykset. Peircen mukaan kun merkki edustaa jollekin ihmiselle jotain, se tavallaan kutsuu jonkun tulkitsemaan itsensä ja luo tämän ihmisen mielessä tietyn mielikuvan. Tätä mielikuvaa Peirce kutsuu tulkittimeksi ja merkin edustamaa asiaa hän kutsuu kohteeksi. (Seppänen 2005, 108-109.) Merkin käsitteestä voisi kirjoittaa kokonaisen kirjan, mutta en paneudu siihen tässä enempää, koska en tutki sitä pro gradu -tutkielmassani.

Visuaalisen kulttuurin tutkimuksen kannalta keskeinen semiotiikkaa omissa analyyseissään käyttänyt tutkija on jo edellä mainittu Roland Barthes, jonka kautta

saussurelainen semiotiikka on saanut vahvan aseman etenkin valokuvatutkimuksessa. (Seppänen 2005, 110.) Tosin jotkut tutkijat ovat ihmetelleet Barthesin vaikutusvaltaa valokuvatutkijana, koska hän julkaisi aiheesta vain muutaman artikkelin ja yhden kirjan. Valokuvatutkijat ovat myös pitäneet Barthesin monia käsityksiä varsin ongelmallisina nykypäivän kannalta. Sitä ei kuitenkaan käy kiistäminen, että Barthes liikkui uusilla tutkimattomilla alueilla kuvatutkimuksessa ja hänellä oli hyödyllisiä ja kehityskelpoisia ajatuksia semiotiikasta. Monet hänen luomansa käsitteet ovat jääneet historiaan ja niitä on käytetty semiotiikan tutkimuksessa vuosikymmenestä toiseen.

Barthes painottaa valokuvien tulkitsemisen subjektiivisuutta ja auraa tietä näkemykselle, jonka mukaan jokainen ihminen tulkitsee kuvia omalla tavallaan. (Barthes 1973 ja 1985.) Se on varmasti totta, mutta mediatutkimuksen näkökulmasta on kiinnostavampaa tutkia, minkälaisia yhteisiä merkityksiä ihmiset kuvista hahmottavat. (Seppänen 2005, 123.) Semiotiikan käsitteiden avulla tutkin, millaisia yhteisiä arvoja, stereotyyppioita ja asenteita Helsingin Sanomien kuvat Egyptin arabikeväästä rakentavat. Keskityn gradussani tutkimukseni kannalta olennaisiin semiotiikan käsitteisiin, jotka esittelen seuraavassa luvussa.

3.2 Denotaatio, konnotaatio, myytti, indeksisyys, metafora ja metonymia

Semiotiikan keskeinen käsitepari on denotaatio ja konnotaatio. Roland Barthes toi käsitteet valokuvan tutkimukseen ”Sanoma valokuvassa” –artikkelissaan, joka ilmestyi vuonna 1961. Käsitepari on eniten käytetty semioottinen työkalu valokuvatutkimuksessa. (Seppänen 2006, 182.) Denotaatio on valokuvan ilmeinen merkitys eli kuvassa näkyvä punainen ruusu tunnustetaan kuvasta punaiseksi ruusuksi.

Tähän kuitenkin liittyy myös toinen sanoma, jota Barthes nimittää konnotaatioksi eli sivumerkitykseksi. Punainen ruusu yhdistyy katsojan mielessä esimerkiksi rakkauteen, intohimoon tai vallankumoukseen ja toimii niiden symbolina. Yksi valokuvalla tyypillinen konnotaatio on esimerkiksi se, että sitä pidetään suhteellisen objektiivisena esityksenä todellisuudesta. (Seppänen 2005, 116-117.)

Denotaatiota on helppo tutkia aineistoni valokuvista, koska se on melko ilmeinen.

Jokainen voi varmasti todeta saman kuin minäkin kuvista näkyvistä henkilöistä tai esineistä, koska se on ilmiselvää. Aineistossani esiintyy muun muassa sotilaita, Hosni Mubarak, Egyptin lippu ja mielenosoittajia. Teen ensin aineistoni muuttujista havaintomatriisin ja tutkin määrällisesti denotaation avulla esimerkiksi keitä kuvissa näkyy, mihin ikäluokkaan he kuuluvat ja mitä sukupuolta edustavat. (ks. luku 4.1.)

Konnotaatioiden tutkiminen on hankalampaa kuin denotaatioiden, muttei mahdotonta. Jokaiselle voi tulla hieman erilaisia mielleyhtymiä vaikkapa aseistautuneesta sotilaasta, mutta kuvatekstien ja otsikoiden avulla katsojissa saattaa herätä hyvinkin vahvoja yhteisiä konnotaatioita. Kuvaaja voi myös vaikuttaa valokuvan synnyttämiin konnotaatioihin esimerkiksi kuvakulmaa vaihtamalla tai valaistusta muokkaamalla, (Seppänen 2006, 182) mikä pitää ottaa tutkimuksessani huomioon.

Konnotaatio liittyy läheisesti myytin käsitteeseen, ja myytti on visuaalisten järjestysten olennainen toimintamekanismi. Fiske määrittelee myytin Roland Barthesiin nojautuen kertomukseksi, jonka avulla kulttuuri selittää tai ymmärtää luonnon tai todellisuuden joitain puolia. (Seppänen 2006, 183.) Barthes teki myytin ensimmäistä kertaa oman aikamme ilmiöksi ja siirsi sen länsimaiseen arkitodellisuuteen. Barthes (1973, 117)

toteaa, ettei myytti ole objekti, käsite tai idea, vaan se on merkityskäytäntö ja muotti. Myytti on myös puhetapa. Näin ollen mikä tahansa voi olla Barthesin mukaan myytti niin kauan kuin se on diskurssin välittämää. Ajan kuluessa erilaisista asioista tulee myyttejä, toiset myytit unohtuvat ja uudet tulevat tilalle, ikuisia myyttien lähteitä ei Barthesin mielestä ole olemassakaan. (Barthes 1973, 118.)

Kirjassaan *Mythologies* Barthes käsittelee kaikenlaisia arjen myyttejä laidasta laitaan; antiikin roomalaisia, viiniä ja maitoa sekä naisten asemaa. Monet Barthesin puoli vuosisataa sitten esittämistä myyteistä pitävät edelleen paikkansa. Hän esimerkiksi kertoo myytin naisten tehtävästä synnyttää lapsia, joka kumpuaa *Elle*-naistenlehdessä julkaistusta artikkelista. Artikkelissa menestyneet kirjailijanaiset loivat uraa, mutta jutussa korostettiin, että näillä kaikilla naisilla oli myös lapsia. He olivat siis täyttäneet ensisijaisen tehtävänsä synnyttäjänä, mikä oikeutti myös menestymään kirjailijana, mutta missään nimessä ura ei saisi olla esteenä äitiydelle. Naiset on myytin mukaan luotu maan päälle, jotta he voivat synnyttää miehille lapsia. (Barthes 1973, 56-57.)

Nykyisetkin myytit koskettavat muun muassa miesten ja naisten rooleja yhteiskunnassa. Myytti on usein läpinäkyvä ja huomaamaton. Vakiintuneet visuaaliset järjestykset ovat hyvin myyttisiä. Esimerkiksi kun meille esitetään uutiskuvassa mellakoivia ja vihaisia puolikuu-lippua liehuttavia egyptiläisiä Tahririn aukiolla, se saattaa vahvistaa myyttiä vihamielisistä ja vaarallisista islaminuskoisista. Egyptin kansannousu romahdutti maan turistimäärää merkittävästi. En tietenkään voi olla varma, johtuuko turismin lasku meille esitetyistä väkivaltaisista ja pelkoa herättävistä uutisista, mutta se voisi olla

ainakin osasy. Etsin aineistostani myyttejä, jotka ovat niin syvälle juurtuneita ja itsestään selviä, ettei niitä kuvia katsoessa tule aina edes ajatelleeksi.

Indeksisyttä on tärkeä tutkia, koska monet valokuvat ovat indeksisellä merkillä varustettuja. Indeksisellä merkillä on suora kytkös kohteeseensa. Savu on tulen ja nuha vilustumisen indeksi. Aineistostani löytyy muun muassa kuvia, joissa kyyneleet ovat surun ja epätoivon indeksimerkkejä ja ruumisarkku kuoleman indeksi. Tässä on yksi tärkeä ero verbaalikielen ja valokuvan välillä. Verbaalikielen ilmaisulla ”jänis” ei ole välttämättä yhteyttä mihinkään konkreettiseen jänikseen, kun taas valokuvassa näkyvällä jäniksellä on. Siinä missä verbaalikieli edustaa itselleen jotain täysin ulkoista kohdetta, valokuvat ovat indeksisiä. (Seppänen 2006, 178-179.) Indeksisyys johtaa myös helposti ajatuksiin, että valokuva on vankka todiste esittämiensä kohteiden olemassaolosta tai ainakin siitä, että kohde on joskus ollut olemassa. Näin ei tietenkään välttämättä ole, sillä muuten ufojen ja suohirviöiden olemassaolo olisi todistettu jo kauan sitten. Sanomalehdessä julkaistua valokuvaa voidaan kuitenkin pitää jossain määrin totuudellisena ja olettaa, että sen esittämät kohteet olivat todella olemassa kuvaushetkellä, vaikkakin kuvamanipulaation mahdollisuus tulee aina pitää mielessä. (ks. luku 2.4.)

Kieli tulvii metaforia eli kielikuvia: keventää sydäntä, ladata akkuja, rautainen ammattilainen, talouden ylikuumeneminen ja niin edelleen. Metafora erkaantuu aina kirjaimellisesta merkityksestään ja on keino kokea jotakin toisen asian avulla. Journalistisessa kielessä metaforat ovat tärkeitä mielikuvien luomisen ja vaikuttamisen välineitä, (Seppänen 2005, 134) mutta myös valokuvissa voi olla metaforia.

Verbaalikieli ja valokuva luovat metaforiaan eri tavalla, ja valokuvalla on myös huomattavasti vaikeampaa rakentaa metafora. Todellisuus ja kuvattu kohde itsessään voivat olla metaforisia, kuten Seppäsen (2005, 136) esimerkissä, jossa Urho Kekkonen poseeraa ikkunassa Ranskan vierailunsa aikana ja rakennuksessa on kaiverrus ”Napoleon”. Toisaalta metaforia voidaan tietoisesti rakentaa, kuten United Colors of Benettonin (Seppänen 2006, 187) erivärisiä kondomeja esittävissä mainoksessa. Monet katsojat näkivät mainoskuvassa aidsia vastaan marssivan väkijoukon ja jotkut tulkitsivat eriväristen kondomien merkitsevän sitäkin, että ihonväriin katsomatta aids on ihmiskunnan yhteinen ongelma. Samasta kuvasta saattaa siis löytyä useita eri metaforia katsojasta riippuen. Kuvajournalistinen metafora voidaan lisäksi rakentaa kuvatekstin tai otsikon avulla, mikä on varmasti myös helpoin tapa.

Metonymiassa jonkin kokonaisuuden osasta tulee merkki, joka edustaa itseään laajempaa kokonaisuutta. Metaforassa merkitykset siirtyvät merkityksen tasolta toiselle, kun taas metonymiassa merkitykset pysyvät samalla tasolla. Valokuvaa pidetään myös metonyymisenä merkinä, koska se esittää aina osan laajemmasta kokonaisuudesta ja ikään kuin lohkaisee todellisuudesta palan. (Seppänen 2006, 191.) Valokuvan metonyymisyyden ymmärtäminen on yksi keskeinen osa kuvanlukutaitoa, koska metonymia on voimakas merkitysten rakentamisen keino. Kuvaa rajaamalla on mahdollista ohjata sen merkityksiä tiettyyn suuntaan, joten valittu metonymia itse asiassa määrittelee, millaisia merkityksiä kuva herättää. (Seppänen 2006, 191.) Aineistossani metonymiaa on käytetty esimerkiksi kuvatessa väkijoukkoa kaukana Tahrir-aukiolla. Jokainen visuaalisen lukutaidon omaava voi todeta, että lähikuva ihmisistä antaisi erilaisen vaikutelman kuin etäännytetty kuva, jossa ihmiset ovat pieniä

ja tunnistamattomia. Tutkimuksessa on otettava huomioon, että valokuvissa eri semioottiset funktiot voivat esiintyä - ja usein esiintyvätkin - myös yhtä aikaa.

Semioottisia käsitteitä on paljon, mutta keskityin tässä luvussa tietoisesti niihin, joita pidän tutkimukseni kannalta tärkeimpinä. Esimerkiksi ikonisuuden olen jättänyt kuvanalyysistäni pois, koska se ei välttämättä tuo mitään uutta tutkimukseen. Lehtikuvahan on itsessään ikoninen merkki eli se viittaa kohteeseensa samankaltaisuuteen perustuen ja muistuttaa kuvauksen kohdetta. (ks. esim. Seppänen 2006.) Vaikka kuvan luonnollista yhdennäköisyyttä todellisuuden kanssa onkin väitetty keinotekoiseksi ja perustelemattomaksi, itse lähdin tässä pro gradu -tutkielmassani kuitenkin siitä, että valokuva muistuttaa kuvauksen kohdetta. Valokuva on siis käsitykseni mukaan pohjimmiltaan realistinen ja toistaa uskollisesti kameran edessä olleen näkymän. Toki on pidettävä mielessä, että ihmiset vaikuttavat kuvan valaistukseen ja rajaukseen ja voivat jälkeinpäin teknisesti hienosäätää valokuvia erilaisten kuvankäsittelyohjelmien avulla. Oletan, ettei Helsingin Sanomissa julkaistuihin kuviin ole kuvamanipulaation avulla lisätty ihmisiä tai esineitä, koska se sotii sanomalehtikuvan etiikkaa vastaan. Uskon, että Helsingin Sanomat haluaa pitää kiinni luotettavuudestaan. "Mitä suuremmasta ja kansainvälisemmästä uutiskuvien välittäjästä on kysymys, sitä tärkeämpää on, ettei toiminnan uskottavuus joudu kyseenalaiseksi." (Mäenpää 2008, 129.)

Kansainvälisen uutistoimisto Reutersin ohjeissa todetaan, ettei alkuperäisestä kuvasta saa poistaa eikä siihen saa lisätä mitään, mikä muuttaisi kuvan alkuperäistä sisältöä tai vaikuttaisi journalistiseen luotettavuuteen. Suomessa ei ole täysin yhtenäistä säännöstöä

kuvankäsittelystä, mutta Mäenpään (Mäenpää 2008, 79) tekemästä kuvankäsittelytutkimuksesta käy ilmi, että suomalaiset kuvajournalismin ammattilaiset muotoilevat kuvankäsittelyn rajoja samaan tapaan kuin Reutersin yleisissä ohjeissa todetaan. Ohjeiden rikkomisesta seuraa yleensä rangaistus. Los Angeles Timesin kuvaaja Brian Walski irtisanottiin sen takia, että hän yhdisteli kahta valokuvaa yhdeksi kuvaksi leikkaa-liimaa -periaatteella, samoin Reutersilla työskentelevä kuvaaja Adnan Hajj, joka lisäsi valokuvaan savupilviä. (ks. esim. Mäenpää 2008, 129-130.)

Ikonisuuteen liittyy myös erottelu motivoimattoman ja motivoitun merkin välillä. Mitä ikonisempi merkki sitä enemmän se on motivoitu. Esimerkiksi valokuva jäniksestä on motivoituneempi kuin sana jänis, ja piirros jäniksestä taas on motivoituneempi kuin vastaava sana. (Seppänen 2006, 180.) Myös motivoituneisuus ja motivoimattomuus ovat rajautuneet käyttämieni semioottisten käsitteiden ulkopuolelle. Koska tutkin valokuvia, enkä esimerkiksi maalauksia tai piirustuksia, oletettavasti kaikki merkit aineistossani ovat motivoituja. En käsittele tutkimuksessani myöskään paradigmaa ja syntagmaa. Paradigma on yksikköjoukko, jonka yksiköillä on oltava keskenään jotain yhteistä. Syntagma syntyy paradigmaattisten valintojen tuloksena. Syntagma ja paradigma ovat niin itsestään selvä osa kuvaajan työtä, ettei niihin usein edes kiinnitetä huomiota. Kamerasta on valittava kuvaustilanteeseen sopiva aukko ja valotusaika, kuvaustilanteessa valaistus ja kuvattavien asennot, ja nopeasti otetuissa uutiskuvissakin on mahdollisuus korvata joitain kuvan merkkejä toisilla. (Seppänen 2005, 128-129.) Vaikka paradigma ja syntagma ovat kieltämättä tärkeitä elementtejä valokuvauksessa, ja taitava lehtikuvaaja ymmärtää hyvin, millaisia kulttuurisia merkityksiä erilaiset paradigmaattiset valinnat pitävät sisällään, en voi tutkia niitä pelkästään valokuvia

analysoimalla. En voi tietää, onko kuvaaja valinnut tietoisesti erityisen synkän valaistuksen uutiskuvaan vai unohtiko hän vain kiireessä muuttaa kameran asetuksia. Valokuvan paradigmaattiset valinnat Egyptin arabikevään uutisoinnissa ja niistä muodostuva syntagma olisi hedelmällinen jatkotutkimuksen aihe, joka voitaisiin toteuttaa esimerkiksi kuvaajien teemahaastattelujen avulla.

3.3 Kuvan ja tekstin suhde

Olen rajannut aineistoni Helsingin Sanomien jutuissa esiintyviin kuviin, otsikoihin, ingresseihin ja kuvateksteihin. Tutkin juttujen otsikoita, ingressejä ja kuvien kuvatekstejä, koska ne liittyvät saumattomasti kuvien merkityksiin ja omalta osaltaan luovat tulkintoja, vaiikkeivät yleensä olekaan kuvaajan käsialaa. Kuvan ja sanan suhteista on aikojen saatossa esitetty erilaisia käsityksiä. Esimerkiksi Leonardo da Vinci kytki kuvan totuuteen ja sanan valheeseen sekä kuvitelmiin. Sen jälkeen on kiistelty muun muassa siitä, kumpi on merkityksen tuottamisen kannalta tärkeämpi ja painavampi elementti. (Seppänen 2005, 79.) Roland Barthes (teoksessa Lintunen 1986, 77) on todennut, että tekstiä ja kuvaa on yhdistetty kirjan keksimisestä asti. Satu Miettinen (Miettinen 1996, 76) kirjoittaa, että "tutkimusyksiköistäni merkittävin on valokuva, se määrää konnotaation suunnan ja sisällön. Otsikon ja kuvatekstin tehtävänä on siten vain vahvistaa kuvan luomaa konnotaatiota."

Männistö (1999, 155) on sitä mieltä, että juuri visuaalisella kertomuksella kokonaisuudessaan, eikä pelkästään tekstillä, on ratkaiseva rooli mielikuvien synnyttäjänä ja merkitysten tulkintatason ohjaajana. Hän tutkii väitöskirjassaan valokuvien lisäksi myös kuvatekstejä, otsikoita, ingressejä ja väliotsikoita, koska

"kuvitetussa lehtiartikkelissa vaikuttaa rinnakkain kaksi kertomusta: visuaalinen ja verbaalinen kertomus." (Männistö 1999, 157.) Vanhanen (2004, 65) kirjoittaa, että tekstin voima on kuvaa suurempi. "Aina kun käytetään kuvia ja tekstejä yhdessä, teksti ankkuroi kuvat johonkin tapaan nähdä maailma. Teksti sitoo kuvat erilaisiin suuntiin. Kuvat taipuvat hyvin helposti vaikka mihin. Se on kummallista, kuinka kuvat antautuvat tekstille." Tämä havainnollistuu erinomaisesti Männistön väitöskirjassa. (Männistö 1999, 311-312.) Kun sama kuva on julkaistu Aamulehdessä eri vuosina sekä eri asiayhteydessä, tekstit ankkuroivat sen aivan eri merkityksiin ja lataavat siihen erilaisia konnotaatioita. Kuva ei merkitse mitään ilman kuvatekstejä, se on kuin tulkinnoille avoin taideteos museossa. Juuri tämän takia tutkin pro gradu -työssäni myös valokuvaan liittyviä tekstejä.

Nykyään, joukkotiedotusvälineiden kaudella, lingvistinen sanoma on mukana kaikissa kuvissa. Olemme aina tarvinneet kuvan ympärille tekstejä, jotka ohjaavat ja tarkentavat sen merkityksiä, eikä kuviin kytkeytyvän tekstin rooli ole aikojen kuluessa heikentynyt. Pikemminkin näyttää siltä, että kuva ja sana liittyvät toisiinsa aiempaa kiinteämmin nyt, kun elämme historiamme kuvallisinta aikakautta. (Kuusamo 1990, 195-196.) Lukijan on paljon vaikeampi sivuuttaa kuva kuin teksti, sillä kuva osuu ikään kuin väistämättä katseen tielle lehteä selatessa. Otsikot, ingressit ja kuvatekstit kiinnittävät huomiota heti valokuvan jälkeen, joten ne kuuluvat kuvan kanssa samaan kokonaisuuteen. Leipäteksti luetaan kokonaan vasta silloin, jos juttu vaikuttaa todella kiinnostavalta. "Monet ihmiset saavat tärkeimmät ja mahdollisesti ainoat tietonsa lehdestä kuvien sekä niihin liittyvien otsikoiden ja kuvatekstien välityksellä. Heillä ei yksinkertaisesti ole aikaa tai

kiinnostusta lukea ympärillä olevia artikkeleita. He tyytyvät suhteellisen pinnalliseen orientoitumiseen saadakseen selkoa siitä, mitä ajassa liikkuu." (Heikkilä, 2006, 13.)

Lehdissä julkaistut valokuvat ja kirjoitettu teksti voivat tuottaa samoja merkityksiä, mutta ne tekevät sen eri tavalla. Seppäsen (2001, 160) mukaan valokuvien avulla pystytään tuottamaan myös sellaisia merkityksiä, jotka eivät juurikaan taivu kirjalliseksi ilmaisuksi. Esimerkiksi valokuva läheisensä menettäneestä ihmisestä vie katsojan välittömästi surun ja menetyksen keskelle, kun taas tekstillä samojen tunteiden herättäminen kestää kauemmin ja vaatii taitavan kirjoittajan tai ei onnistu lainkaan. Toisaalta, vaikka tekstillä voi ohjata valokuvien tulkintareittejä, valokuvilla voi myös rakentaa aivan uusia merkityksiä teksteihin. (Seppänen 2001, 163.) Aineistossani on sellaisia uutisia (esim. 4.2.2011 kuva 4 ja HS 13.2.2011 kuva 3), joiden otsikko on täysin asiallinen, mutta valokuvissa näkyvä ihmisten epätoivo, suru tai viha vievät uutisten merkityksen aivan uudelle, affektiiviselle tasolle.

Analysoin kuviin liittyviä tekstejä pääasiassa kolmen käsitteen avulla, jotka esittelen seuraavassa luvussa. Otan kuitenkin kuvateksteihin, otsikoihin ja ingresseihin myös semioottisen näkökulman.

3.4 Kytkeä, välittäminen ja ristiriita

Teksti ohjaa tulkitsijan kuvan merkitysten halki, se saa hänet vastaanottamaan toisia merkityksiä ja hylkäämään toisia. Sanomalehdissä kielellä on suhteessa kuvaan usein valaiseva tehtävä. Roland Barthes jakaa klassisessa tutkimuksessaan *Kuvan retoriikkaa* (teoksessa Lintunen 1986, 78) kuvaan liittyvän verbaalisen viestin tehtävät kahteen

osaan: kytkentä ja välittäminen. Kytkeä on lingvistisen sanoman tavallisin tehtävä, joka on tyypillinen lehtivalokuvissa ja mainoksissa. Se auttaa ankkuroimaan kuvan merkityksen eli pyrkii selkeästi sulkemaan kuvan merkityksen piiriin ja muodostamaan sen kanssa tiiviin kokonaisuuden. Semiootikko Altti Kuusamo (Kuusamo 1990, 197) on antanut Barthesiin viitaten kytkennälle oman nimensä, ”ankkuroiva” tekstisuhde. Kytkenässä teksti siis vahvistaa kuvan kulttuurisia yleisiä perusmerkityksiä ja se vastaa enemmän tai vähemmän täydellisesti kysymykseen: mikä tämä on? Barthes kuitenkin huomauttaa, että viattomalta todellisuuden sanallistamiselta vaikuttavaan kytkentään liittyy aina myös valtaa ja kontrollia. (teoksessa Lintunen 1986, 78-80.) Se estää konnotatiivisia merkityksiä rönsyilemästä epäedulliseen suuntaan ja ohjaa niitä haluamiinsa uomiin kertomalla, mitä kuvassa näkyy.

Välitystehtävää käytetään usein esimerkiksi pilapiirroksissa ja sarjakuvissa. Kun kyse on välitystehtävästä, sana ja kuva ovat toisiaan täydentävässä suhteessa, eli teksti antaa lisätietoa kuvasta ja toisinpäin. Sanat sekä kuvat ovat siis yleisemmän syntagman osia, ja sanoma syntyy korkeammalla tasolla, esimerkiksi tarinan tai kaskun muodossa.

Välittäjätekstin tarkoituksena on esittää sanallisesti sanomasarjassa niitä merkityksiä, joita ei kuvassa ole. (emt., 80.) Kuusamo (Kuusamo 1990, 197) kutsuu tätä vuorottelevaksi tai täydentäväksi tekstisuhteeksi. Suuri osa mainoksista hyödyntää täydentämisen tai vuorottamisen periaatetta, jossa tekstin ja kuvan suhde on väljempi ja antaa enemmän liikkumavaraa.

Kuten edellä mainitsin, valokuva itsessään ymmärretään usein läpinäkyväksi todellisuuden kuvaukseksi ja realistiseksi representaatioksi, etenkin sanomalehtien

uutissivuilla. Tässä roolissa valokuva tuottaa uutismaista todellisuusvaikutelmaa ja vahvistaa asemaansa toden esityksenä. Joskus kuvan ja tekstin merkitykset voivat kuitenkin olla myös ristiriidassa keskenään. Kuvan ja tekstin välille repeävä merkitysristiriita saattaa koko uutisen uskottavuuden kyseenalaiseksi. Valokuvat avaavat reittejä vaihtoehtoisille, tekstin kanssa kilpaileville tulkinnoille. (Seppänen 2001, 63.) ”Ihminen tekee lukuratkaisun kuvan, otsikon ja kuvatekstin perusteella. Jos ne eivät synkkaa, kaikki on hukkaan heitetty. Jos pääkuva tai kuvamaailman tarina on ristiriidassa otsikon kanssa niin siitä tulee ihmiselle pörröinen olo ja hän luultavasti kääntää sivua.” (Vanhanen 2004, 36.)

Tutkin kuvien ja otsikoiden, ingressien sekä kuvatekstien välisiä suhteita aineistossani näiden kolmen käsitteen avulla. Kaikki tapaukset eivät ole kovin selvärajaisia, vaan niissä esiintyy useampiakin tekstisuhteita rinnakkain, minkä takia loin muuttujan arvon "vaikeaselkoinen tapaus" (ks. taulukko 8). Olennaista tuolloin on se, mikä tekstisuhde dominoi. En pyri määrällisessä analyysissä väkisin sovittamaan kaikkia kuviin liittyviä tekstejä johonkin näistä kolmesta kapeasta muotista, vaan yritän hahmottaa kokonaiskuvaa ja tutkia kuvaan liittyvän verbaalisen viestin tehtäviä laadullisen analyysin avulla.

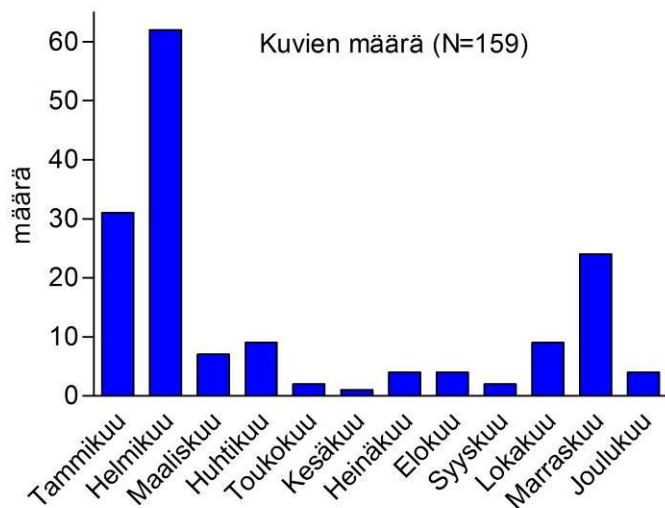
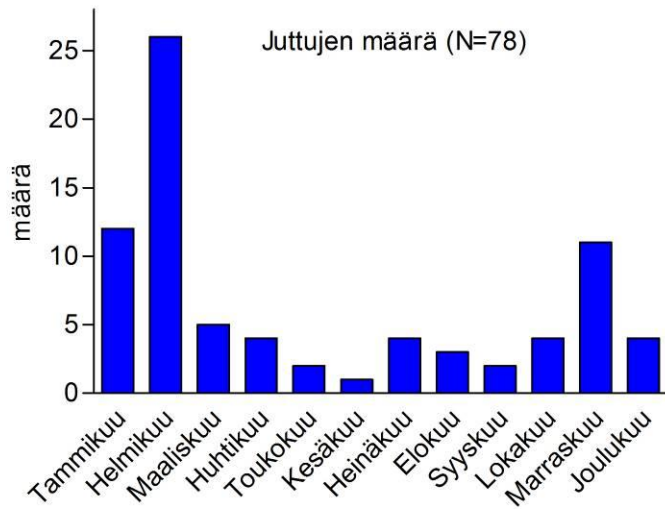
4. Aineiston käsittely

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimuskriteereitani täyttäviä kuvia löytyi Helsingin Sanomien 64:sta lehtinumerosta vuodelta 2011. Kaiken kaikkiaan Helsingin Sanomia ilmestyi 1.1.2011-31.12.2011 välisenä aikana 363 numeroa (joulutauko 25.12 -26.12).

Taulukko 1:

Juttujen ja kuvien määrä

Kriteerini täyttäviä kuvallisia juttuja Egyptistä oli yhteensä 78 ja kuvia yhteensä 159.

(ks. taulukko 1). Helsingin Sanomissa ilmestyneiden juttujen määrä on useimpien kuukausien kohdalla suoraan verrannollinen Egyptin vallankumouksen tapahtumiin.

Tammi-helmikuussa juttuja Egyptistä oli paljon, koska alueella tapahtui koko ajan.

Helmikuu oli aineistossani selvästi vilkkain kuukausi uutisoinnin kannalta, jolloin aiheesta ilmestyi yhteensä 26 kuvallista juttua, jotka sisälsivät 62 valokuvaa. Helmikuun alkupuolella Egyptin vallankumouksesta uutisoitiin lähes jokaisessa lehden numerossa, usein myös premillä eli printtilehden kolmannella sivulla, mikä nostaa juttujen painoarvoa. Helmikuun loppua kohti Egyptin vallankumouksen uutisointi laantui selvästi presidentti Hosni Mubarakin erottua virastaan 11.helmikuuta 2011. (Korpiola & Nikkanen 2012, 78.) Marraskuussa juttujen määrä nousi taas räjähdysmäisesti, koska suurmielenosoitukset alkoivat jälleen ja Egypti syöksyi sekasortoon. Joulukuussa juttujen määrä laski selvästi, mahdollisesti 29.11.2011 pidettyjen parlamenttivaalien jälkeisen rauhallisemman jakson takia.

Kuten taulukosta 1 ilmenee, yhtä juttua kohden oli keskimäärin hieman yli kaksi kuvaa. En laskenut pääjutun yhteydessä esiintyviä kainaloita, "lyhyesti" -juttuja tai toimittajien kommentteja erillisiksi jutuiksi, koska ne ovat kiinteä osa varsinaista pääjuttua. Myös premillä ja sisäsivulla esiintyvät jutut laskin yhdeksi jutuksi, jos premillä viitattiin kyseiseen sisäsivun juttuun ja niillä oli sama aihe. Monessa lehdessä oli lisäksi faktalaatikon tapaisia tiivistelmiä, kuten "Torstain tapahtumat Egyptissä" (HS 4.2.2011), joita en myöskään laskenut erillisiksi jutuiksi, koska ne liittyivät aina samalla sivulla olevaan pääjuttuun. Jos pääjuttua ei kuitenkaan ollut kyseisessä lehdessä lainkaan, laskin aineistooni mukaan myös kuvalliset "lyhyesti" -jutut. Laskin kaksi samalla sivulla olevaa juttua erillisiksi jutuiksi, jos ne kertoivat täysin eri aiheista. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 7.2.2011 oli samalla sivulla kaksi juttua Egyptistä, mutta toinen käsitteli Egyptin poliittista tilannetta ja toinen mielenosoittajien olosuhteita, joten kumpikaan ei ollut toisen kainalo tai kommentti ja laskin ne kahdeksi erilliseksi jutuksi.

Määrällistä analyysia tehdessäni erittelin viisi muuttujaa: ikäryhmä, sukupuoli, kuka kuvassa esiintyy, näkykö islam kuvassa millään tavalla ja kuvien koot palstoina. (ks. taulukot 2-5 ja 7.) Tarkentavassa taulukossa 6 näkyvät islamin tarkemmat ilmenemismuodot niissä kuvissa, joissa islam esiintyi. Määrällisestä analyysistä (ks. luku 4.2.) ilmenevät kuvien denotaatiot eli ilmeiset merkitykset, jotka jokainen katsoja voi todeta samoiksi.

Taulukoissa 2,3 ja 4 N ei täsmännyt kuvien kokonaismäärän kanssa, koska sama kuva saattoi saada useita eri muuttujan arvoja, jos siinä oli esimerkiksi sekä työkäisiä ihmisiä että lapsia. Taulukoissa 6 ja 10 N on eri kuin aineistoni kuvien kokonaismäärä, koska tutkin vain niitä kuvia, joissa islam (taulukko 6) tai naiset (taulukko 10) esiintyivät.

4.1.1 Ikäryhmä

Ikäryhmä -muuttuja sai viisi muuttujan arvoa: 1 lapsi, 2 nuori, 3 työkäinen, 4 eläkeläinen ja 5 ei ihmistä kuvassa tai ikä ei määriteltävissä. Muuttujien jaottelu oli viitteellinen, koska en voi varmasti tietää kuvissa näkyvien ihmisten ikää. Lapset pystyy silmämääräisesti erottamaan työkäisistä ja työkäiset eläkeläisistä melko helposti. Määrittelen lapsiksi karkeasti alle 13-vuotiailta näyttävät henkilöt, nuoriksi alle 18-vuotiailta näyttävät henkilöt, työkäisiksi 18-65 -vuotiaat ja eläkeläisiksi yli 65-vuotiailta näyttävät henkilöt (ks. taulukko 2.)

4.1.2 Sukupuoli

Sukupuoli-muuttuja sai viisi muuttujan arvoa: 1 mies, 2 nainen, 3 molemmat, 4 ei ihmistä kuvassa, 5 sukupuoli epäselvä. Muuttujan arvo 5 viittaa sellaisiin kuviin, joissa

ihmisen sukupuoli ei ollut kuvista tai kuvateksteistä määriteltävissä. Tällaisia tapauksia olivat esimerkiksi kaukaa kuvatut ihmismassat ilman ihmisiä kuvan etualalla, peitetyt ruumiit tai autosta Egyptin lippua heiluttelevat kädet. Muutamassa kuvassa oli pieniä lapsia, joita ei pystynyt kuvatekstin avulla varmuudella määrittelemään tytöiksi tai pojiksi, minkä takia taulukossa 3 N eli kuvien kokonaismäärä on 161, eikä 159.

Sukupuoli-muuttuja vaati tarkkaa kuvien tutkimista. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa 31.1.2011 kuva 2 näytti nopealla vilkaisulla siltä, että kuvassa esiintyi ainoastaan miehiä. Kuvan lähempi tarkastelu kuitenkin osoitti sen, että muutama nainen hunnussa on myös kuvassa, mikä vaikutti sekä muuttujiin "sukupuoli" että "islamin näkyvyys". (ks. taulukot 3 ja 5.)

4.1.3 Kuka kuvissa esiintyy

Kuka-muuttuja sai yhteensä kahdeksan muuttujan arvoa: 1 mielenosoittaja, 2 sotilas tai mellakkapoliisi, 3 egyptiläinen poliitikko, 4 ulkomainen poliitikko, 5 ulkomainen ei-poliittinen hahmo (esim. turisti), 6 kansalainen, 7 kuolleet, haavoittuneet ja 8 muut. Luokittelu kuvan henkilöistä tuotti ajoittain päänvaivaa. Muutamissa tilanteissa oli pelkästään kuvaa katsomalla mahdotonta määrittellä, olivatko kuvassa esiintyvät ihmiset tavallisia kansalaisia vai mielenosoittajia, mutta kuvateksteistä oli tällaisissa tilanteissa paljon apua. Myös sotilaat oli välillä hankala erottaa poliitikoista, jos poliitikot olivat samaan aikaan sotilasneuvoston jäseniä. Päädyin tapauskohtaiseen harkintaan, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että jos sotilaat esiintyivät neuvottelusalissa tai muuten selkeästi poliitikon roolissa, luokittelin heidät taulukossa 4 egyptiläisiksi poliitikoiksi (muuttujan arvo 3). Mikäli sotilaat sen sijaan esimerkiksi ottivat yhteen

mielenosoittajien kanssa kadulla, luokittelin heidät sotilaiksi tai mellakkaoliiseiksi (muuttujan arvo 2).

4.1.4 Islamin näkyminen kuvissa

Islamin näkyminen -muuttuja sai kaksi muuttujan arvoa: 1 kyllä ja 2 ei (ks. taulukot 5 ja 6). Tämä oli kaikista hankalin muuttuja määrällisessä analyysissäni, minkä takia loin selkeät kriteerit sille, milloin määrittelin islamin näkyvän kuvassa ja milloin en. Tässä luokituksessa on oltava erityisen tarkkana, koska muslimikulttuurin ja islamin ilmentymät on länsimaisessa kulttuurissa helppo sekoittaa keskenään. Lainasin kriteereiden jaottelussa Männistön (1999, 163) määritelmää islamin uskonnollisista ja poliittisista ilmentymistä, joita osoittavat esimerkiksi "uskonnon harjoittaminen, kuten rukoileminen ja Koraanin lukeminen, tai mielenosoitukset, joissa muslimikulttuurin edustajat liehuttavat puolikuulippuja ja joissa islamin uskonnon tyyli, tavat tai merkit ovat muutoin esillä." Luokittelin islamin merkeiksi esimerkiksi moskeijan ja naisten hiuksia tai kasvoja peittävän hunnun näkymisen. Miesten osalta erityisiksi uskonnollisiksi ilmentymiksi määritellään pyhiinvaelluksilla käytettävät valkeat kaavut ja hengellisen johtajan, kuten imaamin, asu eli musta viitta ja musta tai valkea turbaani. (Männistö 1999, 163.) Sen sijaan pelkkä huolimattomasti olan yli heitetty huivi tai päähine siten, että hiukset ja kaula näkyvät tai arabiankielinen kirjoitus (esim. HS 3.2.2011 kuva1) eivät yksin riitä islamin ilmentymiksi, vaan huivin on peitettävä pää kunnolla tai tekstissä on oltava maininta esimerkiksi Allahista arabiaksi. Luokittelin islamin näkyvän kuvassa, vaikka sen merkit eivät olisikaan aivan kuvan etualalla, esimerkiksi hunnutetut naiset saattoivat olla hieman taka-alalla mielenosoittajien väkijoukossa, kuitenkin niin, että heidät pystyi selkeästi erottamaan kuvasta.

Lisäksi luokittelin islamin näkyväksi kuvassa mikäli kuvateksti, otsikko tai ingressi ankkuroi kuvan selvästi osaksi muslimikulttuuria, kuten esimerkiksi jutuissa otsikoilla "Haluatteko Egyptistä radikaalin muslimimaan?" (HS 16.2.2011) ja "Muslimiveljeskunta näytti voimansa Tahririlla" (HS 19.11.2011). Tällaisia kuvia, joissa islam ei näkynyt kuvissa ollenkaan, mutta se mainittiin tekstissä, oli yhteensä seitsemän. Kyseiset tapaukset saivat taulukossa "Islamin näkyminen kuvassa" (ks. taulukko 6) muuttujan arvon 1 eli islamin uskonnolliset tai poliittiset ilmentymät. Taulukossa 6 erittelin tarkemmin, miten islam näkyi niissä kuvissa, joissa se esiintyi (yhteensä 36 kuvaa). Muuttuja "miten islam näkyy kuvassa" sai kolme muuttujan arvoa: 1 islamin uskonnolliset tai poliittiset ilmentymät, 2 pukeutuminen (huntu yms.) ja 3 islamin merkki (tähti ja puolikuu -lippu tms.).

4.1.5 Kuvien koot

Kokonaisvaltaisen kuvan saamiseksi aineistostani on hyvin tärkeää tutkia myös sitä, millainen painoarvo kuville oli annettu vuoden 2011 Helsingin Sanomissa. Taulukossa 7 näkyvät koko aineistoni kuvien koot palstoissa mitattuina. Kuvien koot -muuttuja sai yhteensä neljä muuttujan arvoa: 1 yksi palsta tai alle, 2 kaksi-kolme palstaa, 3 neljä-viisi palstaa ja 4 yli viisi palstaa.

4.2 Määrälliset tutkimustulokset

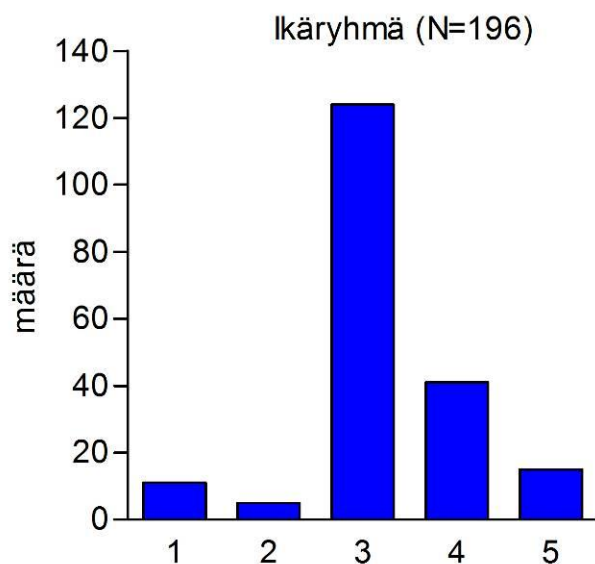
4.2.1 Ikäryhmä

Suomalaisen median vuosiseurannoissa (Suikkanen, Saloniemi & Holma 2008 ja Suikkanen, Holma & Raittila 2012) käy ilmi, että suomalaisessa mediassa esiintyy lähes

yksinomaan työikäisiä ihmisiä. Työikäiset hallitsevat kaikkein selvimmin talouden ja politiikan aihepiireissä. Lasten, nuorten ja eläkeläisten osuus kaikissa aihepiireissä on häviävän pieni, vain muutama prosentti per luokka.

Taulukko 2:

Kuvissa näkyvien henkilöiden ikä

Ikäryhmäluokat:

- 1 Lapsi (alle 13 v.)
- 2 Nuori (13-17 v.)
- 3 Työikäinen (18-65 v.)
- 4 Eläkeläinen (yli 65 v.)
- 5 Ei ihmistä kuvassa tai ikä ei määriteltävissä

Aineistostani nousee esille osittain samoja tuloksia kuin suomalaisen median vuosiseurannoissa vuosina 2007-2012 (ks. taulukko 2). Työikäisiä ihmisiä esiintyi kuvissa ylivoimaisesti eniten, heitä oli 124 kuvassa. Heikoimmin olivat edustettuina nuoret sekä lapset. Toisaalta aineistostani löytyi muutamia todella pysäyttäviä ja mieleenpainuvia kuvia lapsista ja nuorista, (esim. HS 4.11.2011 ja HS 20.11.2011)

joissa he olivat mielenosoitusten etulinjassa tai laulamassa mielenosoittajien hautajaisissa verisen lakanan edessä. Vaikka lapset ja nuoret olivatkin aineistossani heikosti edustettuina, ne vähät kuvat jotka heistä julkaistiin, olivat useimmiten tunteita herättäviä ja syvälle mielen syövereihin syöpyviä.

Yli 65-vuotiaat eli eläkeläisiksi laskettavat ihmiset muodostivat aineistossani toiseksi suurimman ryhmän heti työikäisten jälkeen, mikä saattaa johtua osittain siitä, että laskin ryhmään mukaan myös egyptiläiset yli 65-vuotiaat poliitikot, kuten Egyptin entisen presidentin Hosni Mubarakin. Mielenkiintoista oli se, että eläkeläiset ja työikäiset esiintyivät aineistossani suhteellisen usein samassa kuvassa, kun taas lasten ja nuorten kanssa eläkeläiset esiintyivät vain muutamassa samassa kuvassa. Suomalaisen uutismedian vuosiseurannan mukaan (Suikkanen, Saloniemi & Holma 2008, 50-53) lapsi ja eläkeläinen eivät esiintyneet samassa kuvassa kertaakaan, mikä tukee omia tutkimustuloksiani. Vuosiseurannassa tosin mainitaan myös, etteivät työikäiset ja eläkeläiset esiintyneet samoissa kuvissa, mikä taas on täysin päinvastainen tutkimustulos kuin omassa tutkimuksessani. Lisäksi lapset ja nuoret esiintyivät aineistossani aina työikäisen tai eläkeläisen seurassa, vähintäänkin niin, että työikäinen ja eläkeläinen näkyivät kuvan taka-alalla. Sen sijaan suomalaisen median vuosiseurannassa (emt., 53) lapset, nuoret ja työikäiset olivat ani harvoin samoissa valokuvissa.

4.2.2 Sukupuoli

Korpiola & Nikkanen (2012, 157) toteavat, että Egyptin vallankumous yllätti monet ulkomaiset tarkkailijat sillä, miten paljon sen etulinjassa näkyi naisia. Tämä ei ilmennyt

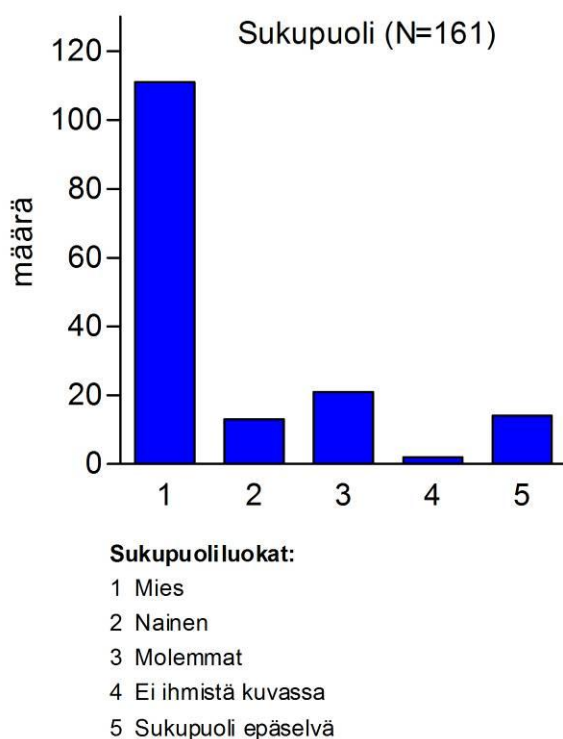
aineistossani millään tavalla - päinvastoin. Ylivoimaisesti suurin osa kuvista esitti miehiä.

Aineistooni kuuluu yhteensä 159 valokuvaa, joista 111 kuvassa esiintyy pelkästään miehiä. Pelkästään naisia esiintyy vain 15 kuvassa, ja molemmat sukupuolet ovat edustettuina 21 kuvassa (ks. taulukko 3).

Suomalaisen median vuosiseurannassa, jossa on seurattu noin kahtakymmentä eri uutisvälinettä, (ks. esim. Suikkanen, Saloniemi & Holma 2008 ja Suikkanen, Holma & Raittila 2012) on monesti todettu, että miehet esiintyvät uutisten toimijoina huomattavasti useammin kuin naiset. Tämä pätee myös valokuviin. Esimerkiksi vuonna 2008 mies oli valokuvan keskeinen henkilö 2,7 kertaa niin usein kuin nainen. Molemmat sukupuolet yhdessä olivat valokuvan keskiössä useammin kuin pelkästään nainen. (Suikkanen, Saloniemi & Holma 2008, 45.) Suikkanen, Holma & Raittila (2012, 12) toteavat loppuraportissaan, että juttujen miesvaltaisuus näyttää vain vahvistuneen vuosien 2008 ja 2012 välillä ja miehet esiintyvät uutisissa ja uutisiin liittyvissä valokuvissa kolme kertaa useammin kuin naiset. Oman tutkimusaineistoni määrälliset tulokset tukevat tätä väitettä. Vuosiseurannan mukaan (emt., 37) naisten ja miesten epätasa-arvoinen esiintyminen uutisissa korostuu erityisesti politiikan aihepiireissä, mikä pätee myös omaan aineistooni.

Taulukko 3:

Kuvissa näkyvien henkilöiden sukupuoli

N= 161, koska kahdessa kuvassa (HS 4.2.2011 kuva4 ja HS 6.2.2011 kuva1) toisen kuvassa näkyvän henkilön sukupuoli ei ollut määriteltävissä, joten nämä kuvat saivat kaksi muuttujan arvoa yhden sijaan.

Irma Kaarina Halonen on tutkinut vuosia niitä edellytyksiä ja ehtoja, joilla nainen pääsee mukaan uutisiin. "Dramaattisin huomio on naisten melkein totaalinen näkymättömyys tärkeimmiksi arvostetuilla uutisalueilla. Silloinkin, kun nainen toimii

tai on kuvituksena uutisissa, hänen esiintymisensä on lähestulkoon kokonaan alisteista patriarkaalisille määrittelyille eli naiset esitetään miehisen valtakurssin ehdoilla." (teoksessa Laiho & Ruoho 1996, 176.) Tämä väite ei täysin toteudu omassa tutkimuksessani, koska naiset esitettiin useimmiten aktiivisessa roolissa, mikä käy ilmi laadullisessa analyysissä luvussa 4.3., etenkin taulukosta 10.

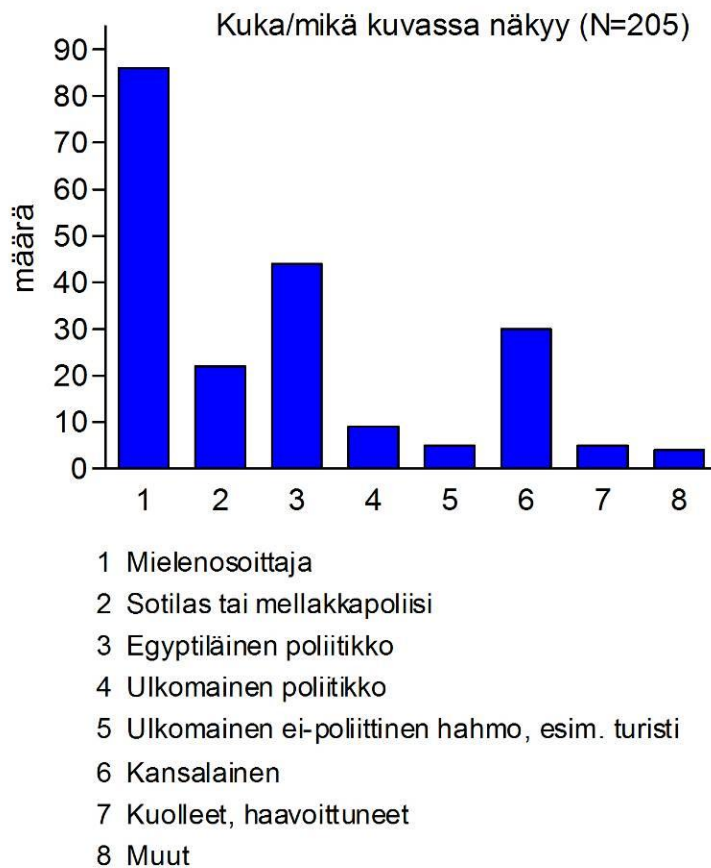
Merikallion (2014, 20) mukaan Egyptin arabikevään voittajina voidaan pitää naisia. "Heidän tasa-arvoinen asemansa suhteessa miehiin ilmaistaan uudistetussa perustuslaissa selkeästi. Laista riisuttiin islamistien lisäämät moraalimääräykset kuten viittaukset naisen paikasta kotona." Useiden medioiden mukaan arabikevät myös lisäsi naisten osallistumista politiikkaan. Nämä muutokset todennäköisesti näkyvät uutisvirrassa vasta vuoden 2011 jälkeisessä aineistossa. Oman aineistoni pohjalta on liian aikaista sanoa mitään naisten näkyvyyden tai aseman paranemisesta, koska vallankumouksen aiheuttamat muutokset olivat vielä vuonna 2011 hyvin tuoreet ja epäselvät. Kyseinen aihe vaatii jatkotutkimuksia.

4.2.3 Kuka kuvissa esiintyy

Aineistoni kuvissa esiintyi ylivoimaisesti eniten mielenosoittajia, joita oli 86 kuvassa. (ks. taulukko 4.) Mielenosoittajat synnyttävät väistämättä uhkaavia konnotaatioita järjestelmän vastustamisesta ja väkivallasta. Sotilaita ja mellakkapoliiseja oli aineistoni kuvissa suhteellisen vähän, ja lähes aina he esiintyivät yhdessä mielenosoittajien tai kansalaisten kanssa. Pelkästään sotilaita oli vain kahdessa aineistoni kuvassa (HS 28.1.2011 kuva 2 ja HS 29.1.2011 kuva 3).

Taulukko 4:

Kuka tai mikä kuvissa esiintyy

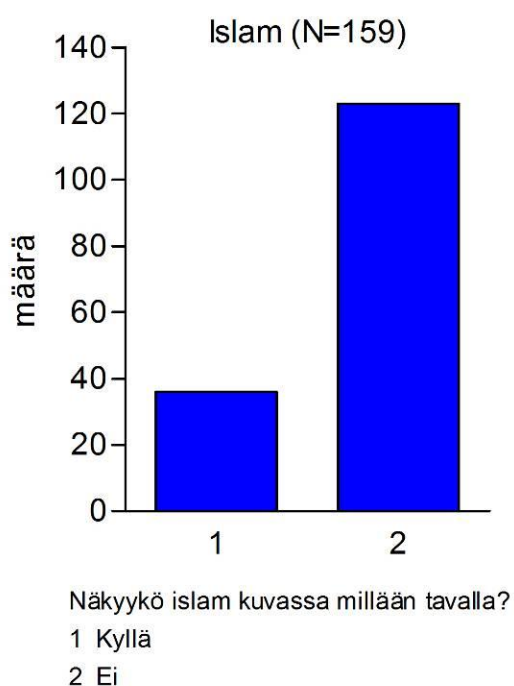
Toiseksi eniten kuvissa esiintyi egyptiläisiä poliitikoita. Poliitikkoa esittävät kuvat olivat useimmiten kasvokuvia Egyptin entisestä presidentistä Hosni Mubarakista. Selvässä vähemmistössä olivat ulkomaiset poliitikot sekä muut ulkomaiset henkilöt. Myöskään kuolleita ja haavoittuneita ei juuri kuvissani näkynyt. Kiinnostavaa on se, että muuttujan arvo 8 eli "muut" oli häviävän pieni, mikä kertoo siitä, että kuvissa oli lähes aina vähintään yksi henkilö. Sama käy ilmi myös taulukosta 3, josta näkyy, että ihmisiä ei esiintynyt vain kahdessa aineistoni kuvassa.

4.2.4 Islam

Islam näkyi selvästi ainoastaan 36 kuvassa 159:sta (ks. taulukko 5). Loput kuvat olivat uskontoneutraaleja islamin suhteen, ja muutamassa kuvassa (esim. HS 16.2.2011 kuva1 ja 11.10.2011 kuva3) näkyi kristinuskon merkkejä, kuten risti. Lisäksi vain harva valokuva oli tunnelmaltaan uhkaava ja pelkoa herättävä, kuten tuonnempana laadullisissa tutkimustuloksissa ilmenee. (ks. luku 4.3. taulukko 9.)

Taulukko 5:

Islamin näkyminen kuvassa

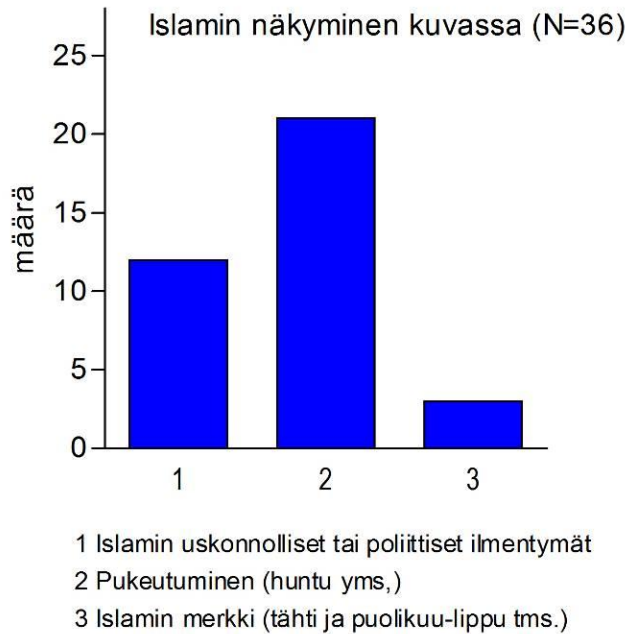
Toisaalta näiden tulosten pohjalta voidaan ajatella, että luvussa 1.4. esittämäni hypoteesi toiseuden lietsomisesta sekä kahtiajaosta "meihin" eurooppalaisiin ja "heihin" islaminuskosiin arabimaailman edustajiin osoittautuvat vääriksi, eivätkä Helsingin

Sanomien kuvat lietso toiseutta millään tavalla. Toisaalta lähes kaikki suomalaiset varmasti tietävät, että ylivoimaisesti suurin osa Egyptin väestöstä on islaminuskaisia, jolloin vastakkainasettelu syntyy ikään kuin huomaamatta ja on itsestään selvää. (ks. myös luku 5.1.) Ulkomaalaiset poliitikot tai ei-poliittiset hahmot eivät juuri esiintyneet aineistossani (ks. taulukko 4). Silloin harvoin, kun he esiintyivät lehtijutuissa, he olivat joko neuvonantajien roolissa (HS 6.2.2011 kuva 3), jossa Saksan liittokansleri Angela Merkel ja Yhdysvaltain ulkoministeri Hillary Clinton antoivat Egyptille ohjeita siitä, miten tilanne saataisiin rauhoittumaan, tai sitten täysin Egyptiin kuulumattomina ulkovaltojen edustajina, (HS 22.11.2011 kuvat 1 ja 2) kun Suomen ulkoministeri Erkki Tuomioja tai yhdysvaltalaisnäyttelijä Sean Penn (HS 1.10.2011) ilmestyivät yllätysvierailulle Kairon Tahrir-aukiolle. Koska vastakkainasettelua voi tässä tapauksessa lähestyä monesta eri näkökulmasta, analysoin joitakin kuvia, joissa ulkomaalaiset esiintyvät, tarkemmin laadullisissa tutkimustuloksissa. (ks. kuvien lähiluku luvusta 4.4.1.)

Kokonaiskuvan muodostamiseksi on myös relevanttia tutkia, miten islam näkyy niissä kuvissa, joissa se esiintyy. Kuten taulukosta 6 käy ilmi, useimmiten islam näkyi kuvissa ihmisten pukeutumisen kautta, ja lähes aina se tarkoitti naisen pukeutumista, esimerkiksi huntua. Huntu mielletään etenkin länsimaisessa kulttuurissa vahvasti islamin indeksiksi. Toki joissakin kuvissa islamiin viittasi myös miesten pukeutuminen (ks. tarkemmat kriteerit luvusta 4.1.4). Toiseksi suurin muuttujan arvo oli islamin uskonnolliset ja poliittiset ilmentymät. Vähiten islam näkyi aineistossani puolikuulippujen ja muiden islamiin viittaavien merkkien avulla.

Taulukko 6:

Millä tavoin islam näkyy niissä kuvissa, joissa se esiintyy

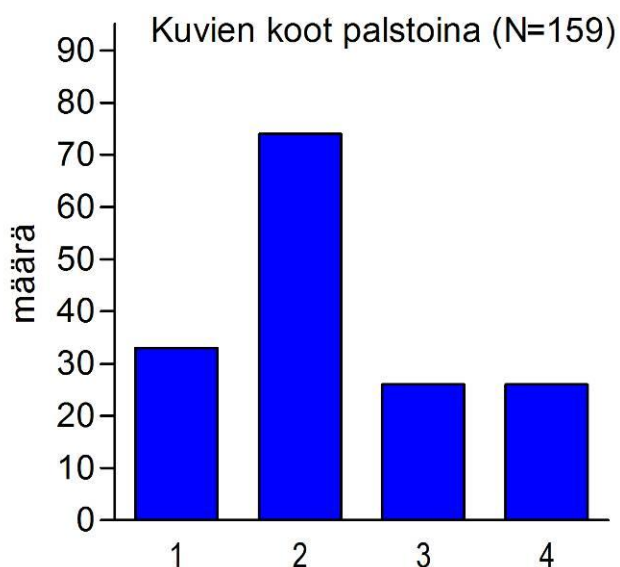

4.2.5 Kuvien koot

Juttujen painoarvon selvittämiseksi tutkin kuvien kokoa Helsingin Sanomien printtilehdessä. Taulukko 7 osoittaa, että suurin osa aineistoni kuvista oli keskikokoisia (2-3 palstaa), mutta toisaalta neljän ja viiden palstan sekä yli viiden palstan kuvia oli myös suhteellisen paljon, mikä kielii siitä, että Helsingin Sanomien toimitus on pitänyt Egyptin vallankumousta ja arabikevättä tärkeänä uutisaiheena ja antanut sille näkyvästi tilaa printtilehdessä. Yhden palstan kuvat olivat useimmiten lähikuvia Egyptin syrjäytetystä presidentistä Hosni Mubarakista.

Taulukko 7:

Kuvien koot

Kuvien koot

- 1 Yksi palsta tai alle
- 2 Kaksi-kolme palstaa
- 3 Neljä-viisi palstaa
- 4 Yli viisi palstaa

4.3 Laadulliset tutkimustulokset

Laadullinen analyysi avaa mahdollisuuden paneutua syvällisemmin kuvien tapahtumiin ja tunnelmaan. Määrälliset tutkimustulokset ilmeisine denotaatioineen toki antavat osviittaa siitä, mitä kuvissa tapahtuu, mutta vasta laadullinen analyysi ja kuvien luomat konnotaatiot kertovat, millaisia kuvat todella ovat ja millainen tunnelma niistä ensisijaisesti välittyy. Analysoidessani kuvien toiminnan ja tilanteen luonnetta katsoin juttuja kokonaisuutena, visuaalisena kertomuksena, ja otin huomioon valokuvien lisäksi

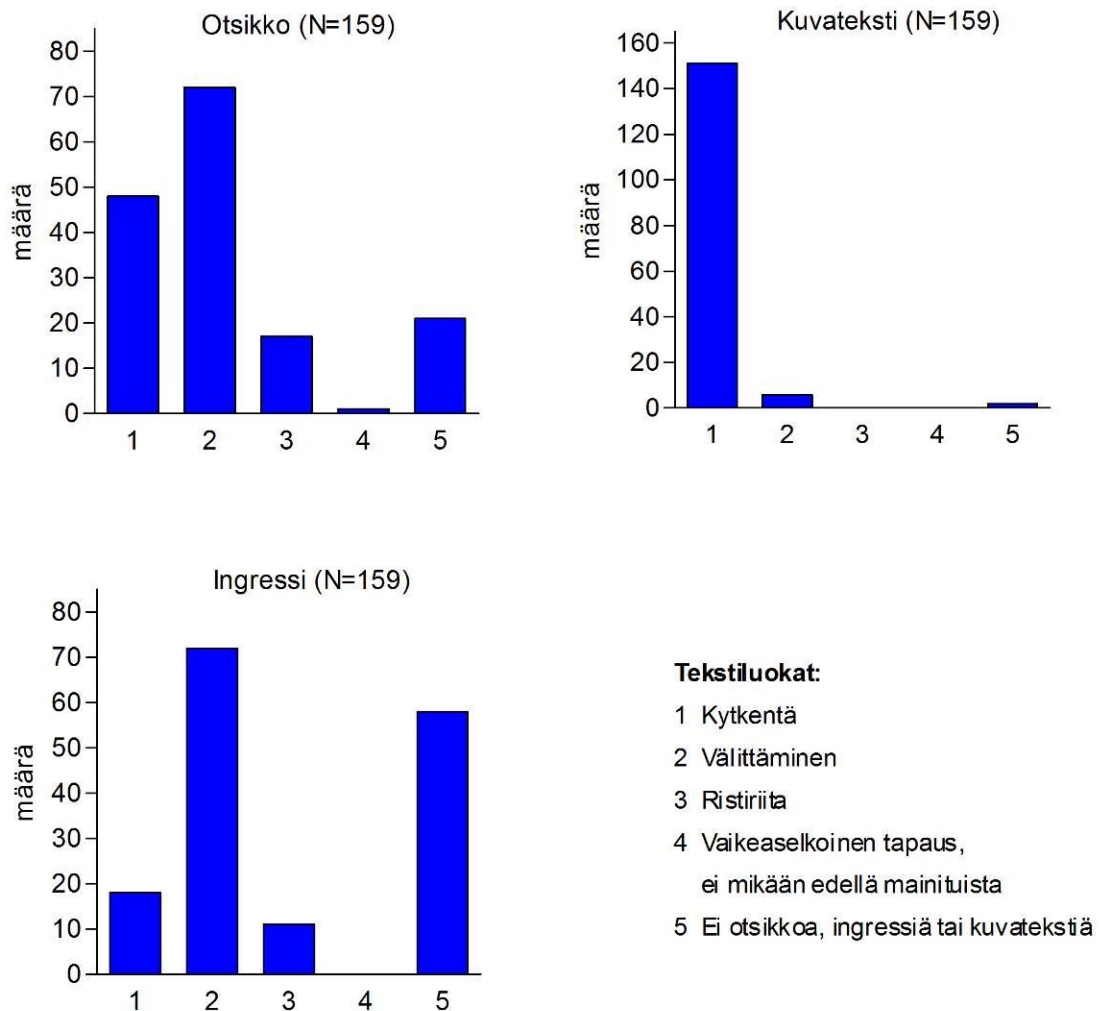
myös niihin liittyviä otsikoita, ingressejä sekä kuvatekstejä, jotka osaltaan vaikuttivat siihen, millainen tunnelma kuvista välittyi (ks. taulukot 8 ja 9).

4.3.1 Otsikot, ingressit ja kuvatekstit

Kuviin liittyvät tekstit eli tässä tapauksessa otsikot, kuvatekstit ja ingressit saivat yhteensä viisi muuttujan arvoa: 1 kytkentä, 2 välittäminen, 3 ristiriita, 4 vaikeaselkoinen tapaus, ei mikään edellä mainituista ja 5 ei otsikkoa, ingressiä tai kuvatekstiä. (ks. määritelmät luvusta 3.4.) Tarkastelin otsikoita ja ingressejä pääasiassa suhteessa pääjutun yhteen tai useampaan pääkuvaan, koska siihen lukijakin todennäköisesti mieltää niiden liittyvän. Poikkeuksina oli ainoastaan muutama kuva, jossa ingressi sisällöllisesti liittyi selvästi jutun pienempään kuvaan, eikä isoon pääkuvaan (esim. HS 28.1.2011). Joissakin lehdissä pääkuvia oli enemmän kuin yksi tai kaksi, esimerkiksi Helsingin Sanomissa 5.2.2011 premillä oli neljä pääkuvaa. Tarkastelin tällaisissa tapauksissa jokaista kuvaa suhteessa otsikkoon ja ingressiin. Jokaisella kuvalla kahta (HS 21.11.2011 kuva2 ja HS 22.11.2011 kuva1) lukuun ottamatta oli kuvateksti, mutta otsikko ja/tai ingressi puuttui melko monesta pienemmästä kuvasta. Muuttujan arvon 4 eli "vaikeaselkoiset tapaukset" sai vain yksi otsikko (HS 1.10.2011), mutta todellisuudessa mahdollisia rajatapauksia oli useampi, etenkin kytkennän (muuttujan arvo 1) ja välittämisen (muuttujan arvo 2) välillä. Tällaisissa tapauksissa mietin ja punnitsin useaan otteeseen, vastaavatko tekstit enemmän kysymykseen "mikä tämän on?" vai antavatko ne pikemminkin lisätietoa kuvaustilanteesta, minkä jälkeen annoin teksteille jommankumman muuttujan arvon.

Taulukko 8:

Otsikot, ingressit ja kuvatekstit

Sana ja kuva liittyvät journalismissa kiinteästi toisiinsa. Kuvallisen kerronnan teho on parhaimmillaan erittäin vahva. "Voimme katsoa viehättävän pikkutyön kuvaa lehdessä ilman erityisiä tuntemuksia, mutta jos luemme kuvatekstistä, että kysymyksessä on leukemiaa sairastava Admina Bosniasta, jolle täytyisi saada pikaista hoitoa, kuva konkretisoituu ja saa lukijassa kenties halun toimia tilanteen korjaamiseksi. Tuhatkaan kuvaa ei aiheuta kansanliikkeitä eikä mielenosoituksia, ellei niihin ole liittynyt katsojan mielikuvia ohjaavaa ja myyttistä ainesta karsivaa sanaa." (Laiho, & Ruoho 1996, 194.)

Aineistossani on myös kuvia lapsista ja nuorista, joiden merkitys konkretisoituu vasta otsikon, ingressin tai kuvatekstin antamien lisätietojen avulla. Katsoja ei miellä lapsia enää vain suloisiksi pienokaisiksi, vaan esimerkiksi perheenjäsenensä menettäneiksi tai mielenosoitusten etujoukoissa marssiviksi henkilöiksi.

Kytkentä ja välittäminen näyttävät esiintyvän aineistoni kuviin liittyvissä teksteissä eniten, mutta joskus tekstit ovat myös ristiriidassa kuvan kanssa. Ristiriita uutiskuvan ja otsikon, ingressin tai kuvatekstin välillä voi herättää katsojassa hilpeyttä tai sen tarkoituksena saattaa olla ironisten tulkintojen synnyttäminen. Muun muassa poliitikoista on tarkoituksella julkaistu paljon kuvia, jotka ovat ristiriidassa otsikon kanssa. Tutkimustulokseni (ks. taulukko 8) osoittavat, etteivät kuviin liittyvät tekstit yleisesti ottaen ole aineistossani kovin usein ristiriidassa kuvien kanssa. Eniten ristiriidassa kuvan kanssa oli otsikko, toiseksi eniten ingressi. Kuvateksti ei ollut koskaan ristiriidassa sen kanssa, mitä kuvassa näkyi.

En voi tietää, oliko kuvan ja otsikon tai ingressin välinen ristiriita tahallinen tehokeino vai tahaton, kiireessä kirjoitettu teksti, jossa toimittaja ei ole ehtinyt miettiä jutun yhteyteen tulevaa valokuvaa sen tarkemmin. Otsikko saattaa myös olla toimitussihteerin tai taittajän jälkeenpäin muokkaama.

Kuvatekstin tarkoitus näyttää aineistoni perusteella vahvasti olevan kytkentä eli kuvan merkityksen ankkuroiminen tietyn sanoman piiriin. Kuvateksti kertoo meille ennen kaikkea, kuka tai mikä kuvassa esiintyy. Hall (1984, 138-190) toteaa, että kuvatekstillä on tärkeä tehtävä kuvan tulkintaohjeena. Kuvateksti mielletään usein kuvan

metatekstiksi, joka kertoo uutisaiheesta välillisesti, kuvan sisältöä selostaen.

Kuvatekstin ominaispiirteeksi Hall on aiemmin havainnut mahdollisuuden kertoa kuvassa näkyvästä, tosiasiaa jo päättäneestäkin tilanteesta preesensmuodossa. (emt. 138-190.)

Kun kuvateksti usein ankkuroi kuvan tietyn merkityksen piiriin, otsikon ja ingressin tehtävä näyttää tutkimukseni perusteella enemmänkin olevan kuvan täydentäminen, niiden merkitysten esittäminen, joita siinä ei ensivilkaisulta ole. Otsikko ja ingressi siis usein antavat lisätietoa valokuvasta, ja samalla myös ohjaavat kuvan merkityksiä haluttuun suuntaan. Kuvatekstin, ingressin ja otsikon herättämät konnotaatiot määrittelevät usein vahvasti kuvien merkityksiä. Indeksiset kuvat voidaan helposti kytkeä osaksi todistelua, kun niiden kuvatekstissä väitetään esittävän jotakin tiettyä asiaa tai esinettä. Kuvien ja kuvatekstien avulla rakennetaan siinä tapauksessa uskottavalta vaikuttava representaatio. (Seppänen 2005, 126.)

4.3.2 Kuvien toiminnan tai tilanteen luonne

Kuten edellisestä alaluvusta ilmenee, kuviin liittyvät tekstit vaikuttavat osaltaan kuvien synnyttämiin konnotaatioihin. Omassa aineistossani oli lukuisia kuvia, jotka toisen kuviin liittyvän tekstin avulla olisivat saaneet eri merkityksen. Esimerkiksi kuva mielenosoittajista ja mellakkapoliiseista (HS27.1.2011 kuva 2) oli rajatapaus, joka olisi voinut saada taulukossa 9 niin muuttujan arvon 1, (konflikti, uhkaava tilanne) kuin myös muuttujan arvon 2 (maltillinen mielenosoitus). Otsikko "Vastarinta tukahdutettiin voimalla" ja ingressi "Mielenosoittajia ammuttiin kyynelkaasulla ja pahoinpideltiin Kairossa. Sensuuri sulki Twitterin ja Facebookin" kuitenkin loivat enemmän konfliktin

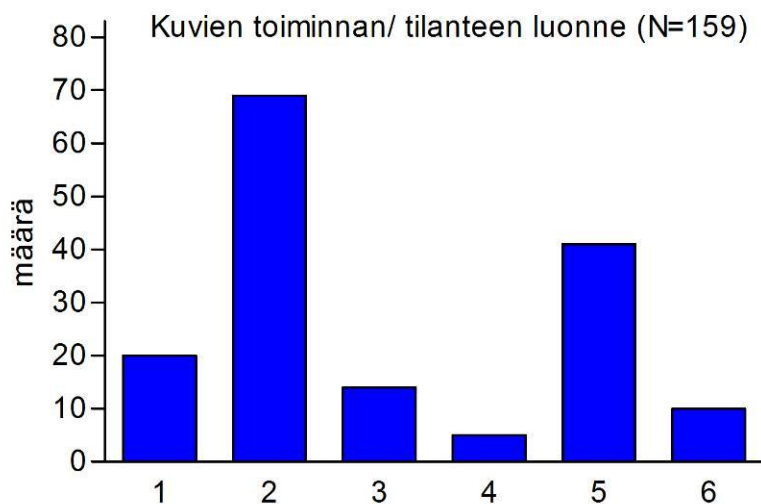
ja uhkaavan tilanteen konnotaatioita, joten kyseinen kuva sai muuttujan arvon 1. Jos otsikko sen sijaan olisi ollut vaikkapa "Mielenosoittajat ja mellakkapoliisit haluavat taistella yhdessä Egyptin vapauttamisesta", kyseinen kuva olisi ehdottomasti saanut muuttujan arvon 2. "Sanojen ja kuvien konnotaatioiden avulla luodaan samasta tilanteesta toisistaan poikkeavia vaikutelmia. - - Sanojen paradigmaattinen valinta on usein konnotaatioiden ja samalla ilmaisun tunnerekisterin valintaa." (Seppänen 2006, 182-183.)

Arki ja vapaa-aika olivat heikosti edustettuna aineistossani, mikä on toisaalta varsin ymmärrettävää, koska kyse on Egyptin vallankumouksen uutisoinnista. Poliittinen toiminta tai edustaminen tarkoitti lähes aina Mubarakin tai muun egyptiläisen poliitikon kasvokuvaa. Muuttuja "uskonnollinen toiminta" jää aineistossani myös varsin pieneksi, koska luokittelin uskonnolliseksi toiminnaksi ainoastaan sellaiset kuvat, joissa ihmiset esimerkiksi rukoilivat tai lukivat Koraania. Islamin näkyminen kuvassa ei siis tässä tapauksessa yksin riittänyt luokitteluperusteeksi.

Taulukosta 9 näkyy selvästi, että aineistoni kuvien luonne on ensisijaisesti maltillinen ja rauhallinen. Vain suhteellisen pieni osa kuvista voidaan luokitella uhkaaviksi ja pelkoa lietsoviksi.

Taulukko 9:

Kuvien toiminnan tai tilanteen luonne

- 1 Konflikti, uhkaava tilanne, yhteenotto
- 2 Maltillinen mielenosoitus, valmistautuminen mielenosoitukseen yms.
- 3 Arki ja vapaa-aika
- 4 Uskonnollinen toiminta
- 5 Poliittinen toiminta tai edustaminen (esim. Mubarakin kasvokuva)
- 6 Muu

Luvussa 1.4 esitetty hypoteesini islamiin liittyvien pelkojen lietsomisesta ei siis tämän laadullisen tutkimuksen puitteissa toteudu, etenkin kun uhkaaviksi taulukossa 9 luokitelluissa kuvissa ainoastaan yhdessä kuvassa näkyy islamin merkkejä. Toisaalta, kuten luvussa 4.2.4 totesin, osa suomalaisista saattaa mieltää Egyptin vallankumousta esittävät kuvat uhkaaviksi siitäkin huolimatta, ettei Helsingin Sanomat lehtenä aina lietsokaan vastakkainasettelua tai pelkoa, koska meillä on jo iskostunut myytti mellakoivista ja vaarallisista, erilaisesta kulttuurista tulevista muslimeista. Seppänen

(2006, 183) toteaa, "- - myytin vahvin piirre on sen itsestäänselvyys. Tämä tekee myytistä myös läpinäkyvän, sitä on vaikea havaita." Toinen syy islamin vähäiselle näkyvyydelle saattaa olla Muslimiveljeskunnan tietoinen ratkaisu olla korostamatta uskonnollisuuttaan leimautumisen pelossa. (ks. luku 5.1.)

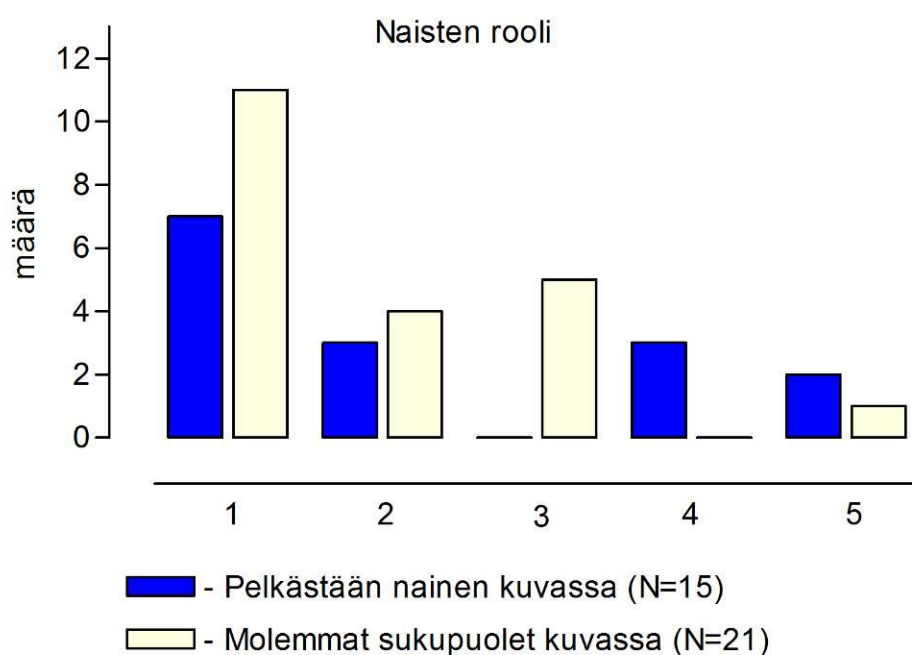
4.3.3 Naisten rooli

Kuvien tilanteen ja luonteen lisäksi tutkin laadullisesti tarkemmin naisten rooleja niissä kuvissa, joissa naiset esiintyvät (ks. taulukko 10). Irma Kaarina Halonen (teoksessa Laiho & Ruoho 1996, 196) toteaa monivuotisen tutkimustyönsä pohjalta, että sota- ja onnettomuusjournalismin naiskuville on tyypillistä nimettömyys. Omassa aineistossani naisten nimet oli kuitenkin mainittu suurimmassa osassa tapauksista, ellei kyseessä ollut massavalokuva, jossa näkyi useita kymmeniä ihmisiä. Ainoastaan neljässä kuvassa (HS 27.1.2011 kuva1, 4.2.2011 kuva 4, 11.10.2011 kuva 1 ja 3.12.2011) naiset olivat nimettömiä. Heidät oli nimetty "egyptiläisnaiseksi", "Mubarakia vastustavaksi naiseksi", "omaisiksi" ja "armeijan kannattajiksi".

Halonen (teoksessa Laiho & Ruoho 1996, 177) kirjoittaa, että "tyypillinen uutisaineiston kuva on nainen, joka itkee avonaisen arkun edessä: arkussa lepää vainaja, joka on hänen miehensä tai poikansa." Halosen mukaan itkevä tai kärsivä nainen on eräänlainen vahva myytti etenkin sotajournalismissa. Egyptin arabikevät voidaan rinnastaa sotaan, koska monta sataa ihmistä kuoli mellakoissa ja koko maa oli pitkään - ja on tietyllä tavalla edelleen - sekasorron vallassa.

Taulukko 10:

Naisten rooli niissä kuvissa, joissa naiset esiintyvät

Naisten rooli (niissä kuvissa, joissa naiset esiintyvät)

1 Nainen aktiivisena kansalaisena (esim. mielenosoituksissa)

2 Nainen perheenäitinä, kotirouvana tms.

3 Nainen passiivisena kansalaisena (esim. kaukana väkijoukossa)

4 Nainen poliitikkona

5 Muu

Omasta aineistostani löytyi ainoastaan kaksi samaan uutiseen liittyvää kuvaa (HS 11.10.2011 kuvat 1 ja 2), joissa Halosen esittämä myytti toteutui. Luokittelin ne luokkaan "muu" (ks. taulukko 10). Ensimmäisessä kuvassa premillä omaiset surevat mielenosoituksissa kuollutta Ayman Bishauta hänen arkkunsa ylle kumartuneina

mustissa kaavuissa ja huiveissa. Heidän kasvojaan ei näy, mutta katsoja voi helposti tunnistaa hahmot naisiksi pukeutumisen perusteella. Toisessa kuvassa naiset itkevät Pyhän Markuksen katedraalissa.

Vaikka naiset esiintyivät aineistossani harvoin miehiin verrattuna (ks. taulukko 3), heidät esitettiin aineistoni valokuvissa usein aktiivisina kansalaisina ja vain suhteellisen harvoin vallitsevan naismyytin mukaisesti perheenäitinä tai kotirouvana. Semiotikko Roland Barthesin esittämä myytti naisten ensisijaisesta tehtävästä synnyttää lapsia ja olla perheenäitejä (ks. luku 3.2) ei toteudu aineistossani.

Naiset olivat useimmiten aktiivisessa roolissa niin yksin kuin miestenkin kanssa esitettyinä (ks. taulukko 10). Kiinnostavaa on myös se, että nainen esiintyi poliitikkona muutamassa kuvassa, muttei koskaan miesten kanssa samanaikaisesti. Nais- ja miespoliitikot eivät kenties sovi egyptiläisten mielestä yhdessä samoihin tilaisuuksiin.

Naisten näkymättömyys suhteessa miehiin kuitenkin tulee ilmi muuttujan arvossa 3 (ks. taulukko 10), eli kun molemmat sukupuolet olivat edustettuina, nainen saattoikin siirtyä aktiivisesta kansalaisesta miehen varjoon taka-alalle passiiviseksi kansalaiseksi.

Sukupuolten välistä epätasa-arvoa korostaa jossain määrin myös se, että nainen oli esitettyinä perheenäitinä tai kotirouvana hieman useammin, mikäli kuvassa oli myös miehiä. Toisaalta tässä tapauksessa kokonaisotos on niin pieni, että kyseessä saattoi yhtä hyvin olla sattuma.

4.4 Kuvien lähiluku semiotiikan keinoin

Tässä luvussa nostan esille 11 aineistoni kuvaa, joita tarkastelen lähemmin luvussa 3 esittämieni semioottisten käsitteiden avulla. Analysoin myös kuviin liittyviä tekstejä suhteessa valokuviin ja etsin niistä esimerkiksi kuvajournalistisia metaforia, joita voidaan rakentaa kuvatekstin tai otsikon avulla. Valitsin lähinnä sellaiset mieleenpainuvat kuvat, jotka eivät olleet aineistossani yleisiä. Esimerkiksi kasvokuvia Egyptin entisestä presidentistä Hosni Mubarakista oli aineistossani paljon, mutta ne eivät olleen kovin antoisia semioottisen analyysin kannalta.

Luvussa 4.4.1 analysoin kuvia, joissa ulkomaalaiset ulkoministeri Erkki Tuomioja ja yhdysvaltalaisnäyttelijä Sean Penn esiintyivät paikallisen egyptiläisväestön keskuudessa, minkä jälkeen tutkin luvussa 4.4.2 kuvia, joissa naiset esiintyivät ensin aktiivisen kansalaisen roolissa ja sitten luvussa 4.4.3 vallitsevan naismyytin mukaisesti kotiäitinä lasten kanssa tai surevan omaisen roolissa.

4.4.1 Vastakkainasettelu ja toiseus

Pro gradu -työssäni puhun toiseuden lietsomisesta ja vastakkainasettelusta (ks. esim. luku 1.4). Tässä alaluvussa analysoin semiotiikan käsitteiden avulla muutaman aineistoni kuvan, jossa esitetään ulkomaalaisia henkilöitä ja pohdin, missä määrin ne lietsovat toiseutta. Stuart Hallin (1999, 11-13) mukaan etninen identiteetti rakentuu eron kautta, erityisesti siirtymissä ja kulttuuristen kertomusten ristipaineessa. "Kysymys ei ole siitä keitä me olemme, vaan siitä, keitä meistä voisi tulla, kuinka meidät on esitetty ja miten esitämme itsemme." (emt., 250.) Kuvien lähiluvussa on muistettava, ettei aineistoa voi tulkita mustavalkoisesti ja huomioida vain yhtä tiettyä näkökulmaa, vaan on pyrittävä mahdollisimman monipuoliseen tulkintaan. Kuten Horsti (2005, 12) toteaa:

"Vierauden rajat eivät ole selkeitä joko-tai jaotteluita vaan muuttuvia jäsennyksiä, joissa voi olla sekä-että -argumentointia."

Kuva 1 (HS 22.11.2011 kuva nro1)

Kuva1 on Suomen ulkoministeristä Erkki Tuomiojasta, joka tuli marraskuussa 2011 yllätysvierailulle Egyptin pääkaupungin Kairon Tahrir-aukiolle. Denotaation tasolla kuvassa näkyy tummaihoisia miehiä, yksi tummaihoinen lapsi ja yksi vaaleaihoinen mies, joka katsoo suoraan kameraan. Joillakin tummaihoisilla miehillä on valkoiset hengityssuojat. Vaaleine ihoineen ja valkoisine hiuksineen Tuomioja erottuu räikeästi joukosta ja näyttää konnotaation tasolla väärään maahan vahingossa eksyneeltä turistilta. Koska konnotaatio kantaa mukanaan kulttuurisia arvoja (Seppänen 2006, 182), katsoja mieltää helposti Tuomiojan tulevan eri maasta kuin muut kuvassa olevat henkilöt muun

muassa ihonvärinsä ja olemuksensa takia. Vaalea iho ja hiukset ovat yleensä länsimaisuuden indeksi. Tärkeää vastakkainasettelun kokonaiskuvan kannalta on tutkia visuaalista kertomusta kokonaisuudessaan, eli myös tähän kuvaan liittyviä tekstejä. Otsikko on: "Tuomioja puikahti yllätysvierailulle Tahrir-aukiolle", jonka funktio on kytkentä eli kuvan merkityksen ankkuroiminen. Otsikko kertoo meille siitä, mitä kuvassa tapahtuu.

Kuvalla ei ole kuvatekstiä, mutta ingressissä lukee: "Ulkoministeri Erkki Tuomioja vieraili maanantaina yllättäen Egyptin kansannousun päänäyttämöllä Tahririn aukiolla. Tuomioja keräsi peräänsä kymmeniä egyptiläisiä, jotka halusivat puhua kansannousustaan. Tilanne Tahrir -aukiolla on erittäin tulenarka. Viikonloppuna Tahririlta alkaneissa kahakoissa on kuollut yli 30 ihmistä. Maanantai-iltana Egyptin televisio kertoi maan hallituksen jättäneen eropyynnön. Mielenosoittajia ilmoitus ei tyydyttänyt, sillä he vaativat maata johtavan sotilasneuvoston eroa." Ingressin funktio on tässä tapauksessa välittäminen eli se antaa meille lisätietoa kuvan tapahtumista. Kuvaan liittyvistä teksteistä voidaan päätellä, että Tahrir -aukiolla olevat egyptiläiset näkevät Tuomiojan eräänlaisena "pelastajana", tai ainakin tärkeänä vaikutusvaltaisena henkilönä, koska he haluavat puhua hänen kanssaan ja kertoa tilanteestaan. Tämä kielii siis siitä, ettei Tuomioja ole "yksi heistä", mikä on tietenkin itsestään selvää, koska hän tulee eri maasta ja näyttää erilaiselta. Tekstien lähiluku kuitenkin paljastaa, ettei Helsingin Sanomat lietso tämän kuvan kohdalla vastakkainasettelua ainakaan kovin näkyvästi, koska Tuomiojan ei sanota missään vaiheessa esimerkiksi erottuvan joukosta, eikä häntä kutsuta "vaaleaihoiseksi" tai "vaaleatukkaiseksi".

Seuraava kuva (kuva2) on samassa lehden numerossa julkaistu sisäsivun kuva Erkki Tuomiojasta ja hänen yllättävästä vierailustaan Tahririn aukiolla.

Kuva 2 (HS 22.11.2011 kuva nro2)

Ulkomaat

Tuomiojoja livahti Tahrir-aukiolle

Ulkoministeri Erkki Tuomioja (oik.) ja Suomen Egyptin-suurlähettiläs Roberto Tanzi-Albi (kesk.) tekivät yllätysvierailun maanantaina Egyptin kansannousun sydämeen Tahrir-aukiolle.

Egypti on suurin arabimaa

- Noin 85 miljoonaa asukasta.
- Pitkään hallinnut yksinvaltaista Hosni Mubarak syöstiin vallasta helmikuussa.
- Nyt valta käytännössä armeijalla, epävarma siirtymä kohti

tärkeää, että vaalit pidetään", hän toteaa aktiivisille ensi maanantaina alkavista Egyptin parlamenttivaaleista. Vasemmistolainen rauhanaktivisti Tuomioja (sd) oli 1960-70-luvuilla johtava suomalaista mielenosoittajia.

ta paattävaiyydestä", Tuomioja sanoi. "En ole koskaan kokenut mitään tällaista. Ihmeen vapautuneesti ihmiset siellä liikkuvat. Voim vain kuvata, jos jollakin paikalla olisi tappettu ihmisiä."

Putin sai harvinaisia buuauksia Moskovassa

Putin oli onnittelemassa vapaatulelun voittajaa.

Kasvihuorot ylittivät syyskuun ennustetun

Matti Mielonen HS

KASVIHUONEKAASUJA tiin ilmakehässä viime na ennätyksellisen paljon hiidioksidipitoisuus on su 250 vuoteen. Määrät 3 Kansainvälisen ilmastolin lyrkimpään mallieet, arvioi Maailmanteen järjestö (WMO) taina. "Päätöt ovat vaiheet", professori Arnen ilmatieteen vahvist.

HILIDIOKSIDIN määntynyt keskimäärän kuin kahden vuosikymmenen aikana on lisääntynyt ihmistä paljastaa ih

Denotaation tasolla katsoja tunnistaa kuvasta kaksi vaaleaihoista miestä kuvan keskellä, yhden tummempi-ihosen parrakkaan miehen vasemmalla kuvassa sekä kaksi tummempaa nuorta, joista toinen kurkistaa parrakkaan miehen takaa ja toinen puoliksi rajautuu ulos kuvasta. Kuten kuvassa 1, tässäkin kuvan katsojassa heräävät konnotaatiot todennäköisesti paikantavat kaksi vaaleaihoista miestä eri kulttuurin edustajiksi kuin kuvan muut henkilöt.

Otsikko "Tuomioja livahti Tahrir-aukiolle" kertoo meille kuvan tapahtumista ja täyttää kytkennän tehtävänsä. Kuvateksti "Ulkoministeri Erkki Tuomioja (oik.) ja Suomen Egyptin-suurlähettiläs Roberto Tanzi-Albi (kesk.) tekivät yllätysvierailun maanantaina Egyptin kansannousun sydämeen Tahrir-aukiolle." saa myös muuttujan arvon "kytkentä" (ks. taulukko 8), samoin ingressi "Ulkoministeri lähti Kairossa spontaanille pistokeikalle vallankumouksen ytimeen." Näissäkään teksteissä ei suoraan lietsota vastakkainasettelua egyptiläisten ja länsimaalaisten välillä. Tekstit ovat melko neutraaleja, niissä vain todetaan, mitä meneillään olevassa kuvaustilanteessa tapahtuu.

Kolmas ulkomaista ihmistä edustava kuva, jonka otan lähilukuun, on kuva 3 yhdysvaltalaisesta näyttelijästä Sean Pennistä (HS 1.10.2011). Denotaation tasolla kuvassa nähdään joukko miespuolisia tummaihoisia miehiä, yksi lapsi ja yksi vaaleampi-ihoinen mies aurinkolasit päässä. Joillakin kuvan henkilöistä on Egyptin lippu kädessään.

Kuvasta syntyy konnotaatioita, joiden mukaan katsoja voi päätellä miesten olevan mielenosoittajia. Siitä huolimatta, että Pennillä on Egyptin lippu kädessään, häntä ei voi erehtyä luulemaan paikalliseksi. Pennin olemus on kuin suoraan lomaoppaasta. Hänellä on aurinkolasit ja v-aukkoinen t-paita, jotka ovat yleensä lomailevan turistin indeksi ja jotka eroavat selvästi paikallisen valtaväestön pukeutumistyylistä.

Kuva3 (HS 1.10.2011 kuva nro1)

Kuvateksti "Yhdysvaltalainen näyttelijä Sean Penn kierteli perjantaina Tahrir-aukiolla mielenosoittajien joukossa Egyptin lippua heiluttaen." täyttää kytkennän tehtävänsä ja kertoo meille, mitä kuvassa varsinaisesti tapahtuu, mutta ei mainitse Pennin oikealla puolella olevan pukumiehen henkilöllisyyttä. Todennäköisesti kyseessä on näyttelijän henkivartija, mikä sinänsä saattaa luoda vastakkainasettelua Pennin ja egyptiläismielenosoittajien välillä. Penn tarvitsee henkivartijan suojellakseen itseään

paikallisilta. Toisaalta hänellä on kädessään Egyptin lippu, jolla hän selkeästi haluaa osoittaa, että tukee egyptiläisiä ja yrittää samaistua heihin. Otsikko "Egyptiläiset osoittivat mieltä poikkeuslakeja vastaan" ei mainitse Sean Penniä lainkaan, joten teksteistä ei tälläkään kertaa voida poimia vastakkainasettelun merkkejä. Kuvien 1-3 mahdolliset vastakkainasettelutilanteet saattavat syntyä joissakin katsojissa ainoastaan denotaation ja konnotaation tasolla ulkomaalaisten henkilöiden muista poikkeavan ulkonäön takia, mutta tekstit eivät lietso vastakkainasettelua millään tavalla.

4.4.2 Naiset aktiivisessa roolissa

Kuten taulukosta 10 käy ilmi, naiset esitettiin aineistossani useimmiten aktiivisessa roolissa vallitsevan naismyytin vastaisesti.

Kuva4 (26.1.2011 kuva nro1)

6 TAMMIKULUTA 2011 KESÄVIKKONA 26. TAMMIKULUTA 2011

B Ulkomaat

tutkitaan väittäriä yksi

utkii, onko jilla Kosovo astakija ministeriä tetaan ri Kosovoon istakijan tu sitai-

et ker- haci ja osoven Ahan vrosi- nosta, ianin irjes- shio- nsa

isa in a-

Unelma vapaudesta leimahti Egyptissä

Tunisia innoitti mielenosoittajat vaatimaan presidentin eroa.

Johanna Pohjola HS

HALUAMME muutoksen ja työtä Missa olet vapaus? Alas, [presidentti Hosni] Mubarak! Näin kuuluu tuhansien mielenosoittajien puolesta Egyptin hallitukselle maan pääkaupungissa Kairossa tiistaina. Rauhanomaisesti alkanut protesti syytä väkivaltaisiksi mellakoiksi, kun poliisi taltutti keskusaukiota kohti edenneitä marssijoita pampuin, vesisuikeen ja kyyneleillä. Pampusta sai myös naispuolinen toimittaja, kertoi uutistoimisto AP. Mielenosoittajat puolestaan viskoivat kivia poliisia kohti ja kiipeivät herdan autojensa päälle.

ARVIDITA noin 15 000 hengen mielenilmaus kumpusi Tunisian mellakoista, jotka johtivat presidentti Zine al-Abidine Ben Alin eroon toissa viikolla. "Tunisia on ratkaisu", luki mielenosoittajien kylkeissä. He heiluttivat paitsi Egyptin, myös Tunisian lippuja. "Tunisian malli innoittaa kaikkia arabimaita", arvioi protestiin osallistunut vuoden 2005 presidenttiehdokas Ayman Nour uutistoimisto Reutersille. Presidentin ja sisäministerin eron lisäksi marssijat vaativat korotuksia minimipalkkoihin, parannuksia elinoloihin ja äkilliset pidätykset sallivan hätätilalain kumoamista.

PROTESTI oli Egyptin suurin vuosin. Hallitusta vastaan marssittiin Kairon lisäksi myös muissa maan kaupungeissa, kuten Ismailiassa, Suezissa ja Aleksandriassa. Tiistai oli Egyptissä kansallisen, poliisien kunnioitukselle pyhitetty vapaapäivä. Mielenosoituksiin värvättiin vakea yhteisöpalvelu Facebookissa ja Twitterissä. Järjestäjät ilmoittivat edustavansa "työtömyyteen ja köyhyyteen kylästäyneitä nuoria". Protesti keräsi Facebookissa yli 87 000 tukijaa. Egyptin sisäministeri Habib el Adly oli maanantaina uhanut osallistujia pidätyksillä. Mielenosoitukset ilman lupaa ovat maassa kiellettyjä. Kairon kaduille oli uutistoimistojen mukaan komennettu arviolta 20 000–30 000 poliisia. **TYTYMÄTTÖMYYS** hallintoa kohtaan on kytenyt Egyptissä pitkänen. Presidentti Hosni Mubarak, 82, on hallinnut arabimaata vuodesta 1981. Monet egyptiläiset uumoilevat seuraajaksi presidentin poikaa Gamal Mubarakia, 47. Mubarakit ovat kiistäneet väitteen. "Emme halua perittyä valtaa. Tama on valtio eikä kuningaskunta", sanoi Kairossa mieltään osoittanut lääketieteen opiskelija Ahmed Wagdy, 20, sReutersille. Lähes puolet Egyptin 80 miljoonasta asukkaasta elää YK:n virallisen köyhyyserajan tuntumassa eli noin kahdella dollarilla päivässä. Harmaan talouden osuus on suuri.

MUHAMMAD ABED APF

Obama keski

Preside kansak aloitti vaalika

AP-Reut

WASHIN preside odotett poliitik saimvai kun h kansai keskiy Hia dottai pitam uutisi men kana kong korv tiett Ol den ten mä era der

YU kei tio tiv

Tuhannet mielenosoittajat protestoivat Egyptin hallitusta vastaan pääkaupungissa Kairossa tiistaina.

Kuvassa 4 näkyy aktiivisia naisia polvillaan huutamassa jotakin epätoivoiset ilmeet kasvoillaan, ja passiivisia mellakkapoliiseja seisomassa taustalla toimeettomina. Katsoja tunnistaa miehet mellakkapoliiseiksi niiden univormujen perusteella, jotka ovat vahva indeksimerkki sotilas- tai mellakkapoliiseista. Kuvassa taustalla on muutama huivipäinen nainen, mutta he näyttävät vain seisovan tai istuvan, eikä kuvasta selviä, osallistuvatko he mielenosoitukseen.

Mielenosoittajanaiset näyttävät olevan niskan päällä ja mellakkapoliisit alakynnessä. Otsikko "Unelma vapaudesta leimahti Egyptissä" täyttää välittävän tehtävän ja antaa meille lisätietoa kuvasta: nyt tiedämme, että polvillaan olevat epätoivoissaan huutavat naiset haluavat vapautta. Otsikkoon kätkeytyy myös metafora eli kielikuva unelmasta, joka leimahtaa. Metaforat ovat tärkeitä mielikuvien luoja ja vaikuttajia journalistisessa tekstissä ja kuvajournalistinen metafora on helppo rakentaa juuri kuviin liittyvien tekstien avulla. Katsoja voi melkein nähdä unelman leimahtamisen nuorten naisten kiihkossa ja elehdinnässä.

Kuvan 4 ingressi "Tunisia innoitti mielenosoittajat vaatimaan presidentin eroa." on välittävä ja antaa meille lisätietoa siitä, että otsikossa esitetty "vapaus" käytännössä tarkoittaa silloisen presidentin Hosni Mubarakin eroa. Kuvateksti "Tuhannet mielenosoittajat protestoivat Egyptin hallitusta vastaan pääkaupungissa Kairossa tiistaina." täyttää kytkennän tehtävän ja kertoo, mitä kuvassa tapahtuu. Kuvassa näkyy yhteensä vain muutama kymmenen ihmistä tuhansien sijaan, ja kuvan rajaus ohjaa merkityksiä tiettyyn suuntaan. Valokuvaa pidetään metonymisenä merkinä, koska se

esittää aina osan laajemmasta kokonaisuudesta, toisin sanoen rajaa palan todellisuudesta.

Jos kuva olisi kuvattu kaukaa ja siinä näkyisivät kaikki tuhannet mielenosoittajat väkijoukkona, kuvan synnyttämät konnotaatiot olisivat tyystin erilaiset.

Kuva 5 (HS 27.1.2011) on kiinnostava monessakin mielessä. Ensinnäkin denotaation tasolla kuvassa on huivipäinen nainen, jolla on etusormi pystyssä, ja viiksekäs mies, jolla on silmät kiinni sekä muutamia sotilaksi univormujen perusteella luokiteltavia miehiä taka-alalla. Konnotaation tasolla osaamme päätellä, että huivi on islamin indeksi eli nainen on muslimi. Naisen etukenoasennosta, avoimesta suusta ja pystyssä olevasta etusormesta katsoja ymmärtää, että nainen on kuvan dominoiva osapuoli ja mies vaikuttaa hieman kärsivältä altavastaaajalta.

Kuva5 (HS 27.1.2011 kuva nro1)

Kuvateksti "Egyptiläisnainen huusi mellakkapoliisille Kairon keskustassa" täyttää kytkentätehtävän ja kertoo meille, että kyseessä on mellakkapoliisin ja mielenosoittajan välinen yhteenotto, eikä esimerkiksi avioparin julkinen riitatilanne. Otsikko "Poliisi hajotti väkivalloin protestit Egyptissä" on täysin ristiriidassa kuvan kanssa, jossa nainen eli mielenosoittaja, eikä suinkaan mellakkapoliisi, näyttää olevan niskan päällä. Kuva 5 on hyvä esimerkki siitä, miten sanojen ja kuvien konnotaatioiden avulla voi luoda toisistaan täysin poikkeavia vaikutelmia (Seppänen 2006, 182). Jos kuva saman otsikon alla olisi ollut sellainen, jossa poliisi retuuttaa huivipäistä naista pitkin Tahririn aukiota, kuvasta olisivat välittyneet aivan erilaiset konnotaatiot. Myös kuvan rajaus, toisin sanoen kuvaajan tai taittajan valitsema metonymia, vaikuttaa merkittävästi siitä muodostuviin merkityksiin. Kuten edellä totesin, valokuva on metonyyminen merkki, joka edustaa itseään laajempaa kokonaisuutta ja lohkaisee palan todellisuudesta. Samoin kuin kuvassa 4, jos kuva 5 ei olisi rajattu näin tiiviisti, vaan siinä näkyisi vaikkapa muutama kymmenen muutakin ihmistä, kuvan konnotaatiot muuttuisivat jälleen.

Nainen voi samanaikaisesti esiintyä valokuvissa monessa eri roolissa, mikä käy ilmi esimerkiksi kuvasta 6. Kuvassa huivipäinen nainen huutaa jotakin lapsi sylissään. Konnotaatioiden tasolla nainen mielletään äidiksi, koska lapsi on äitiyden indeksi, islaminuskon edustajaksi, koska huivi on islamin indeksi, ja mielenosoittajaksi, koska hän näyttää olevan väkijoukon keskellä huutamassa iskulauseita. Kuvateksti täyttää kytkennän tehtävänsä kertomalla, että "Mubarakia vastustava nainen huusi hallituksen vastaisia iskulauseita lapsi sylissään Aleksandriassa torstaina."

Hän on siis samaan aikaan sekä aktiivisen kansalaisen roolissa huutaessaan hallituksen vastaisia lauseita, että perheenäiti, koska hänellä on lapsi sylissään.

Kuva6 (HS 4.2.2011 kuva nro 4)

Tässä kuvassa Barthesin esittämä myytti naisten asemasta (ks. luku 3.4) toteutuu aineistostani parhaiten. Naisten ensisijainen tehtävä on Barthesin mukaan synnyttää lapsia, mutta kun tämä tehtävä on täytetty, heillä on oikeus tehdä muitakin asioita, esimerkiksi luoda uraa tai tässä tapauksessa osallistua mielenosoitukseen ja ilmaista poliittisia mielipiteitään.

Kuva7 (HS 5.2.2011 kuva nro1)

Kuva 7 on kiinnostava sen takia, että vaikka siinä esiintyvät molemmat sukupuolet, nainen on siitä huolimatta aktiivisessa roolissa, eikä jää miehen varjoon. Kuvassa mies nostaa huivipäistä naista korkeammalle väkijoukon keskellä, jotta naisen kädessä oleva arabiankielinen kyltti näkyisi paremmin. Ilmeestä päätellen nainen huutaa innokkaasti jotakin, todennäköisesti silloisen presidentti Mubarakin vastaisia iskulauseita. Kuvasta tulee konnotaatioita islaminuskosta, koska naisella on huivi päässä, ja myös

arabiankielinen teksti saattaa olla islamin indeksi ainakin länsimaisen ihmisen näkökulmasta. Kuvateksti "Egyptin oppositio: Lähde, lähde, lähde! Kairolaismies nosti perjantaina Tahririn aukiolla vaimoaan, jotta kansan viesti näkyisi varmasti. Oppositiolle presidentti Hosni Mubarakin ero on kynnskysmys." ankkuroi kuvan merkityksen ja kertoo, mitä kuvassa tapahtuu. Kuten kuvassa 6, myös tässä kuvassa kuvateksti ankkuroi naisen sekä perheenäidin että poliittisesti aktiivisen kansalaisen rooliin.

Kuvasta 7 ja kuvatekstistä voi päätellä, että mies tukee vaimoaan poliittisiin mielenosoituksiin osallistumisessa ja kannustaa häntä; he ovat yksimielisiä siitä, että Mubarakin on erottava. Otsikko "Lähdön päivä" keräsi satojatuhansia Kairoon. Pattitilanne Egyptissä." ankkuroi kuvan merkityksen piiriin ja osoittaa jälleen kuvan rajauksen merkityksen tulkintojen kannalta. Ingressi "Paineet presidentti Hosni Mubarakia kohtaan kasvoivat perjantaina, mutta hän ei suostunut taipumaan." täyttää välitystehtävää eli antaa lisätietoa kuvan tapahtumista.

Kuvassa 8 on denotaation tasolla kaksi naista, joista toisella on musta burka ja toisella värikäs huivi, ja hän antaa burkaan pukeutuneelle naiselle poskisuudelman. Valokuvasta välittyy konnotaatioita musliminaisista, mutta vasta kuvaan liittyvät tekstit, jotka tässä kuvassa täyttävät kaikki kytkentätehtävän, kertovat meille, mitä kuvassa todella tapahtuu.

Otsikko: "Muhammedin äiti muisti poikaansa" ja ingressi "Naiset kunnioittivat Egyptin kansannousussa kuolleita Kairon Tahririn aukiolla." antavat meille viitteitä siitä, että

naisen musta burka saattaa olla surevan äidin indeksi. Kuvateksti "Yksinhooltaja Om Muhammed Abdullah Hussein (vas.) sai lohduttavan tervehdyksen insinööri Mahitab Elgilanilta Kairon Tahririn aukiolla naistenpäivänä." kertoo meille naisten aseman ja ammattin sekä tapahtuma-ajankohdan.

Kuva8 (9.3.2011 kuva nro2)

Kuvatekstin perusteella osaamme ankkuroida vasemmalla olevan naisen surevaksi äidiksi ja poskisuudelman indeksimerkiksi lohdutuksesta ja tuesta, eikä esimerkiksi rakkaudenosoituksesta. Tässä kuvassa on kiinnostavaa se, että vaikka kuvaan liittyvät tekstit kertovat Om Muhammed Abdullah Husseinin surevan kuollutta poikaansa, hänen surunsa ei ole pääteltävissä kuvasta millään tavalla, toisin kuin tuonnempana esiintyvistä kuvasta 11. Halosen (teoksessa Laiho & Ruoho 1996, 177) mukaan

tyypillinen uutisaineiston kuva on kärsivä tai avonaisen arkun edessä itkevä nainen.

Siitä huolimatta, että kuva 8 esittää yksinhuoltajaäitiä, jonka poika on kuollut, sitä ei voi mielestäni laskea vallitsevan naismyytin täyttäväksi kuvaksi, koska suru ja menetys ovat pääteltävissä vasta kuvaan liittyvistä teksteistä. Sureva äiti näyttää hyvin tasapainoiselta ja seesteiseltä, eikä surun merkkejä näy hänen burkansa alta. Kyseinen kuva olisi voinut saada täysin eri merkityksiä erilaisten kuvatekstien avulla.

Aineistossani oli myös muutama kuva, joissa lapset toimivat aktiivisina mielenosoitusten etulinjassa marssivina mielenosoittajina.

Kuva9 (4.11.2011 kuva nro1)

Lapset esiintyvät aineistossani erittäin harvoin, mutta kun he olivat kuvissa läsnä, nämä kuvat olivat usein jokseenkin pysäyttäviä ja mieleenpainuvia. Kuva 9 on hyvä esimerkki

lapsikuvasta, jossa pikkutyttö on mielenosoituksissa etualalla, ja hän kuuluu myös aktiivisen naisen rooliin, vaikka onkin vielä hyvin nuori nainen. Katsojan huomio kiinnittyy välittömästi tytön kasvoihin ja siihen, että hän selvästi huutaa jotakin. Hänet on helppo tunnistaa tytöksi vaaleanpunaisen paidan ja korvakorujen ansiosta. Vaaleanpunainen väri ja korvakorut lapsilla ovat ainakin länsimaisessa kulttuurissa vahvoja tytön indeksimerkkejä. Seppänen (2006, 184) toteaa, että värit osallistuvat vahvasti sukupuolta rakentavien visuaalisten järjestysten rakentumiseen, ja omassa kulttuurissamme vaaleanpunaiseen liittyy runsaasti hempeyteen viittaavia feministisiä konnotaatioita.

Kuvan otsikko "Armeijan valtopyrkimykset kuohuttavat Egyptiä" leikkii metaforalla. Katsoja voi kuvitella kuvassa näkyvän mielenosoittajajoukon kuohuvaksi mereksi, joka lyö rantaan raivokkaita aaltoja. Ingressi "Sotilasneuvosto haluaa valita lähes kaikki perustuslain valmistelijat." täyttää välittämisen tehtävän ja antaa meille lisätietoa senhetkisestä poliittisesta tilanteesta. Kuvateksti "Egyptiläinen tyttö huusi armeijan vastaisia iskulauseita mielenosoituksessa Kairon Tahrir-aukiolla lokakuun lopussa." ankkuroi tytön entistä vahvemmin mielenosoittajaksi, eikä esimerkiksi lempibändinsä keikalla olevaksi lapsifaniksi.

4.4.3 Naiset vallitsevan myytin diskurssissa

Aineistossani oli erittäin vähän naisen perinteisiä rooleja vahvistavia kuvia, joissa nainen olisi esiintynyt perheenäitinä tai kotirouvana (ks. taulukko 10). Kuten kuvista 6-8 ilmenee, vaikka nainen olisikin ankkuroitu äidiksi tai vaimoksi, hän oli siitä huolimatta esitettyä aktiivisen kansalaisen roolissa.

Kuva10 (13.2.2011 kuva1)

HELSINGIN SANOMAT

Lipponen olisi voinut aloittaa avoimuuden ajan.
Hanna Kuorikos Keskisuomen A 5

Onnistuneet häät vaativat sijoittajan luottoa.
Annamari Sipilä Kolummi D 3

Pelokertaimen älyttömyydet aiheuttavat voimaton raivoa.
Taina Westin Kanavalla D 11

Isha Ahmed poikansa Ahmadin kanssa kotonaan Kairon ElQuba-kaupunginosassa. Hän kertoi järkyttyneensä Presidentti Hosni Mubarakin erosta.

Kotirouva Isha Ahmed itki, kun Egyptin Hosni Mubarak lähti

Vallankumous jakoi Kairoa

Kaupungin keskustassa juhlittiin, mutta lähiöissä tunnelma oli jopa vihamielinen.

heineen asuva kotirouva Isha Ahmed, 30 ja hänen siskonsa Ahmad järkyttyivät presidentti Hosni Mubarakin pakene- misesta Kairosta ja erosta. "Hänne eilen illalla kuudelta, kun Hosniin kerrottiin joutuneen lähtemään niin

mutta pohjimmitaan hän oli suuri upseeri, joka puolusti kansaansa. "Hänen ministeriensä pitää joutua oikeuteen, mutta ei Hosniin."

EGYPTIN vallankumous on ja

tunnelma oli kuitenkin lauantaina hämmennyttä, pelokas ja jopa vihamielinen, kun HS niitä kiersi.

ARMEIJAA piti kymmeniä panssarivaunujen edelleen keskustan läheisillä alueilla, mutta

aamyöstä oli juhlitut tunnekuohuisesti Mubarakin eroa, raivasi lauantaina jo kansannousun jälleitä kivenmurkotta, piikkilanka-aitoja ja barrikadeja Tahrir-aukion ympäristöstä.

den 1979 rauhansopimus Israelin kanssa pysyy ennallaan. Sotilasneuvosto lupasi myös siirtää vallan siirtymävaiheen jälkeen rauhanomaisesti siviiliväestölle. Viranomaiset alkoivat tutkia Egyptin entisen pääministerin

Kuva 10 on yksi harvoista aineistoni kuvista, joissa nainen on esitetty kotiympäristössä lapsen kanssa, eikä esimerkiksi Tahririn aukiolla huutamassa poliittisia iskulauseita. Denotaation tasolla kuvassa 10 näkyy perheenäiti vaaleanpunaisessa asussa ja huivissa istumassa kotinsa sohvalla, sekä pieni poika etualalla mehupullon kanssa.

Kuva synnyttää konnotaatioita islaminuskaisesta äidistä ja pojasta kotonaan. Myös otsikko "Kotirouva Isha Ahmed itki, kun Egyptin Hosni Mubarak lähti. Vallankumous

jakoi Kairoa." kertoo naisen olevan kotirouva. Kuvateksti "Isha Ahmed poikansa Ahmadin kanssa kotonaan Kairon ElQuba-kaupunginosassa. Hän kertoi järkyttyneensä Hosni Mubarakin erosta." kertoo kuvan naisen olevan poliittisesti valveutunut. Vaikka hänet otsikossa mainitaankin kotiäidiksi, hän on seurannut politiikkaa ja esittää nyt mielipiteitä Mubarakin lähdöstä.

Juttu ei kerro naisen kotiäitiydestä tai siitä, miten hän pitää hyvää huolta kodistaan. Isha Ahmed ei siis ole konservatiivisten sukupuoliroolien mukaisesti pelkästään perheestään huolehtiva ruoanlaittaja ja synnytyskone, vaan politiikkaa seuraava musliminainen, joka kannattaa Hosni Mubarakia. Ingressillä "Kaupungin keskustassa juhlittiin, mutta lähiöissä tunnelma oli jopa vihamielinen." on välitystehtävä, joka antaa meille lisätietoa tapahtumista ja sopii hyvin yhteen kuvan kanssa, koska kotirouvan ilme on vakava.

Toinen naiseen liittyvä vallitseva myytti on Halosen (teoksessa Laiho & Ruoho 1996) mukaan "nainen, joka itkee avonaisen arkun edessä: arkussa lepää vainaja, joka on hänen miehensä tai poikansa." Aineistoni kuvista löytyi ainoastaan kaksi sellaista kuvaa, jotka liittyvät samaan uutiseen. Kuva 11 on toinen näistä kuvista. Kuvassa näkyy useita itkeviä naisia mustat vaatteet päällä, ja katsojalle välittyvät heti surun ja menetyksen konnotaatiot, koska itku on surun ja mustat vaatteet hautajaisten indeksi. Kuvan taka-alalla näkyvä seinä on helppo paikantaa kirkoksi, joten indeksimerkkien perusteella voi päätellä, että kyseessä ovat hautajaiset, vaikkei ruumisarkkia kuvassa näykään. Kuva 11 vie katsojan affektiivisten painotustensa avulla välittömästi keskelle murheellista ja epätoivoista tunnelmaa jo ennen kuin hän lukee siihen liittyvät tekstit.

Kuva11 (11.10.2011 kuva2)

Otsikko "Sotilaiden surmaamia mielenosoittajia haudattiin Kairossa. Bishayn perheen suuri suru" ankkuroi kuvan merkityksen piiriin ja sopii hyvin yhteen kuvan sanoman kanssa, josta suuri suru todella välittyy katsojalle. Ingressi "Koptien siunaustilaisuudessa ihmeteltiin, miksi Egyptin armeija päätti ampu mielenosoittajia." täyttää välitystehtävän ja antaa lisätietoa kuvasta, kun taas kuvateksti "Amal Bishay (keskellä) suri mellakoissa kuollutta veljeään Pyhän Markuksen katedraalissa Kairossa maanantaina." kertoo kuvauspaikan sekä yhden naisen nimen ja suhteen kuolleeseen mieheen. Tämä kuva on yksi harvoista aineistoni kuvista, joissa kuolema ja suru ovat konkreettisesti läsnä kuvassa, eikä ainoastaan kuvaan liittyvissä teksteissä.

4.5 Näkymättömät tilanteet – mitä kuvissa ei näytetty

Valokuva on aina subjektiivinen esitys kohteestaan. "Valokuvaajan osuus kuvan ottotilanteesta on ratkaiseva, hän rajaa kohteen, tuokion ja tunnelman todellisuudesta. Mikä on tuon todellisuuden suhde kuvausajan laajempaan todellisuuteen, jonka osa se on?" (Tuomisto & Uusikylä 1995, 98).

Vaikka media-alan ammattilaiset kuinka pyrkisivät objektiivisuuteen ja vaalisivat objektiivisuuden ihannetta, käytännössä kaikki tietävät, että rajaaminen ja näkökulmien valitseminen on välttämätöntä niin journalistisessa tekstissä kuin kuvissakin. "Olisiko soveliasta käyttää tietynlaista sotakuvaa toisenlaisen kuvauksen sijasta? Journalistit joutuvat päivittäin tekemään kyseisiä valintoja. - - Usein valinnat tehdään kiireessä ja kansainvälisen kuva- ja tekstitarjonnan armoilla." (Laiho & Ruoho 1996, 174.) Barbie Zelizer (Zelizer & Allan 2002, 50) korostaa, että vaikka valokuvaus on jo yli 150 vuotta vanha, ei ole edelleenkään olemassa mitään tarkkoja ja absoluuttisia yleispäteviä ohjeita uutiskuvien valikoimisesta sekä käytöstä.

Uutiskuvat ovat siis aina valintoja. Samasta uutistapahtumasta saattaa virrata toimitukseen jopa satoja erilaisia otoksia. Kun valokuvaajat Kairon Tahrir-aukiolla valitsivat tietyn näkökulman, he rajasivat toisia näkökulmia ulkopuolelle. "Kuvan indeksisestä luonteesta johtuen uutiskuvat toimivat kehystämisen välineinä. Valokuva on hyvin konkreettisella tavalla kehys, sillä kuvaaja on valinnut ja rajannut siihen vain tietyn alueen näkyvillä olevasta maailmasta. Kuva esittää palan todellisuudesta tietystä katsantokulmasta." (Puustinen & Seppänen 2010, 41.)

Puustinen ja Seppänen (2010, 70) toteavat, että ammatilaiskuvaajan ottama kuva eroaa esimerkiksi lukijan ottamasta kuvasta ainakin siinä, että ammatilainen osaa valita kuvakulmat lukijaa taitavammin, jolloin hänellä on mahdollisuus ladata kuvaan enemmän ennalta asetettuja merkityksiä. Ammatillisella on myös taito käsitellä kuvaa tietokoneella niin, ettei sitä huomaa.

Siitä huolimatta, että noin 800 ihmistä sai surmansa pelkästään 18 päivää jatkuneiden mielenosoitusten aikana tammi-helmikuussa vuonna 2011 ennen silloisen presidentin Mubarakin eroa (ks. esim. Korpiola & Nikkanen 2012), muuttujan arvo 7 "haavoittuneet ja kuolleet" taulukossa 4 jäi määrällisessä analyysissä puuttumaan aineistostani lähes kokonaan. Vain kolme kuvaa 159:stä esitti kuollutta tai haavoittunutta ihmistä. Rajuja kuvia kuolleista tai loukkaantuneista ei ollut aineistossani lainkaan, vaikka usein ingresseissä mainittiinkin useiden ihmisten kuolleen mellakoiden seurauksena. Liian järkyttävien kuvien sensuroiminen on varsin tavallinen ilmiö journalismissa.

Esimerkiksi 11.9.2001 tapahtuneiden World Trade Centerin iskujen jälkipuinnissa kuvat kuolleista ihmisistä, ruumiinosista ja verestä oli siivottu pois uutisvälineistä. Niiden tilalla oli kaukaa kuvattuja sortuvia rakennuksia ja savua. (Zelizer & Stuart 2002, 64-65.) Sama pätee myös omaan aineistooni. Vaikka kuviin liittyvissä teksteissä lukisi, että monet ihmiset saivat surmansa, kuvissa näkyi vain kaukaa kuvattu Tahrir-aukio.

"Uutisjournalismin tavat esittää kärsimystä ovat objektiiviselle ideaalille alisteisia. Liika tunneaines karsiutuu etäännyttämällä, massoittamalla ja anonyymiudella.

Pakolaisleirien kärsimykset pienenevät suhteessa kuvattuun massaun. Kun uutiskuvassa näkyy tuhansittain nuppineulan kokoisia ihmispäitä, jokainen katsoja voi varmistaa, ettei asia koske heitä." (Laiho & Ruoho 1996, 182.) Omassa aineistossani kyseistä

etäännyttämiskeinoa, on tietoisesti tai tiedostamatta käytetty useaan otteeseen. Yli kymmenessä kuvassa 159:stä suuria ihmismassoja on kuvattu kaukaa, useimmiten Tahrir-aukiolla (ks. myös taulukko 4).

Monissa lähteissä (ks. esim. Korpiola & Nikkanen 2012, 156-161) on todettu, että Egyptin arabikevään aikana sotilaat kohtelivat naisia huonosti. Jotkut naiset joutuivat seksuaalisen häirinnän kohteiksi, ja silminnäkijöiden mukaan sotilaat valitsivat tarkoituksella entistä useammin uhreikseen naisia. Naisten hyväksikäytön keulakuvaksi nousi vuonna 2011 kairolainen Samira Ibrahim, joka nosti syytteen sotilasneuvostoa vastaan, koska sotilaat suorittivat todistetusti niin sanottuja neitsyystestejä mellakoissa kiinnioittamilleen naisille. Joulukuussa 2011 kairolainen tuomioistuin teki päätöksen Ibrahimin hyväksi. Se vahvisti, että naisvangeille oli tehty neitsyystestejä ja kielsi ne. (Korpiola & Nikkanen 2012, 156-161.)

Naisten huono kohtelu ei kuitenkaan näkynyt aineistossani millään tavalla.

Yhdessäkään aineistoni kuvassa naiset eivät olleet sotilaiden tai mellakkapoliisien uhreja, vaan useimmiten aktiivisen kansalaisen roolissa (ks. taulukko 10). Sen sijaan aineistostani löytyy jopa joitakin kuvia (esim. kuva 5 luvussa 4.4.2), joissa nainen huutaa mellakkapoliisille. Kuva synnyttää voimakkaita konnotaatioita, joiden mukaan nainen on niskan päällä ja kuvan vahvempi osapuoli.

5. Lopuksi

5.1 Johtopäätökset ja yhteenveto

Kun aloitin tämän tutkimuksen tekemisen, minulla oli omat hypoteesini siitä, että Helsingin Sanomat lietsoo vastakkainasettelua ja uhkakuvia pelottavista muslimeista. Väitettä islamin negatiivisesta esiintymisestä mediassa tukivat lukuisat aiemmat tutkimukset ja omakohtaiset kokemukseni. Monikulttuurisuuden problematiikka on hyvin keskeinen nykyajan maailmassa, etenkin Euroopassa, johon virtaa alituisen maahanmuuttajia arabimaista. "Erityisesti syyskuun 11. iskujen jälkeen politisoituneen islamin uhkakuva on vahvistunut länsimaissa sekä ulkoapäin tulevana uhkana että sisäpuolelta tulevana uhkana maahanmuuttajien integroimattomuuden muodossa." (Horsti 2005, 27.) Tutkimuksen edetessä huomasin, ettei hypoteeseilleni ollut aineistoni pohjalta tarpeeksi vahvaa tieteellistä näyttöä, vaikka läpinäkyvät myytit toiseudesta ja muslimien pelottavuudesta saattavatkin olla meihin suomalaisiin syvälle juurtuneita. Kaikki suhtautuvat toisiin kansoihin ja uskontoihin omien kulttuuristen lähtökohtiensa kautta. Hall (1988, 85) toteaa, ettei yleismaailmallista kulttuurin diskurssia ole olemassakaan, vaan "me puhumme aina joltakin paikalta, sillä mitenkään muuten ei voi puhua. Ei ole mitään yleispätevästi hallitsevaa totuutta, jota voisi lähestyä yleisellä tasolla ja joka antaisi takeet jonkin kulttuuriarvon ajattomuudesta."

Islamin esittämiseen liittyvä hypoteesini ei tässä pro gradu -työssäni toteutunut sen takia, ettei islam näkynyt millään tavalla suurimmassa osassa aineistoni valokuvista, ja lisäksi niistä kuvista, joissa islam näkyi, vain yhdessä kuvassa tunnelma oli luokiteltavissa uhkaavaksi. Islam näkyi useimmiten aineistossani naisten pukeutumisen eli hunnun

kautta, eikä esimerkiksi kiihkouskovaisten muslimien tähti ja puolikuu -lippujen kautta, mikä korostaa edelleen islamin rauhallista, ei-uhkaavaa luonnetta. Toisaalta islamin vähäinen näkyminen aineistossani saattaa olla helposti selitettävissä sillä, etteivät Muslimiveljeskunnan jäsenet halunneet korostaa uskonnollista luonnettaan mielenosoituksissa leimautumisen pelossa. Dina Shehata (2011, 26-32) kirjoittaa, että vaikka Muslimiveljeskunnan kannattajia oli Tahrir-aukiolla noin yksi kolmasosa kaikista mielenosoittajista, he noudattivat varovaisuutta, eivätkä käyttäneet ilmeisiä islamiin viittaavia iskulauseita tai muita merkkejä. Myös Shadi Hamid (2011, 40-47) on sitä mieltä, että Muslimiveljeskunta on viime vuosien aikana pyrkinyt siihen, ettei korostaisi uskonnollista merkitystä liikaa. "Islamvaltion" vaatimusten sijaan Muslimiveljeskunta vaati vuonna 2011 "demokraattista kansalaisvaltiota, jossa olisi viittauksia islamiin". Muslimiveljeskunnan perustaja Hasan al-Banna (ks. luku 1.5.2) sanoi, ettei Muslimiveljeskunta aja vallankumousta, mutta jos välttämättömiä uudistuksia ei tehdä, vallankumous seuraa väistämättä. (Männistö 1993, 49.)

Vastakkainasetteluhypoteesin toteutumista lähestyin pro gradu -työssäni kahdesta näkökulmasta. Toisaalta voidaan ajatella, että jotkut kuvat ulkomaalaisista henkilöistä Egyptissä lietsovat vastakkainasettelua, koska nämä henkilöt erottuvat ulkonäkönsä puolesta selkeästi joukosta ja näin ollen syventävät kuilua "meidän länsimaalaisten" ja "heidän arabien" välillä. Jos kuitenkin katsotaan koko visuaalista kertomusta kuvateksteineen, selviää, etteivät tekstit lietsota vastakkainasettelua, vaan ne ovat suhteellisen neutraaleja.

Tekstejä tutkiessa selvisi, että otsikko ja ingressi täyttivät useimmiten välitystehtävää eli täydensivät kuvien sanomaa ja antoivat niistä lisätietoa. Kuvatekstin tehtävänä sen sijaan oli ylivoimaisesti eniten kytkeä, joka ankkuroi kuvan merkityksen ja kertoi konkreettisesti, mitä kuvassa on. Mielenkiintoisia tapauksia muodostivat tekstit, jotka olivat ristiriidassa kuvien kanssa, oli ristiriita sitten tarkoin harkittu tai vahingossa syntynyt. Eniten ristiriidassa kuvan kanssa oli otsikko ja toiseksi eniten ingressi. Kuvateksti ei ollut yhdessäkään aineistoni kuvassa ristiriidassa kuvan kanssa.

Yleisesti ottaen Helsingin Sanomissa julkaistut kuvat Egyptin vallankumouksesta olivat luonteeltaan maltillisia, eivätkä lietsoneet paniikkia. Helsingin Sanomat antoi suhteellisen paljon painoarvoa Egyptin vallankumouksen uutisoinnille, koska suuri osa kuvista oli kaksi-kolme -palstaisia, ja todella isoja kuvia eli 4-5 -palstaisia ja yli viisipalstaisia oli myös paljon.

Aineistoni toimijoista ylivoimaisesti suurin osa oli mielenosoittajia ja iältään työikäisiä eli karkeasti 18-65 -vuotiaita. Lapset ja nuoret esiintyivät kuvissa harvoin, mikä on varsin tyypillistä suomalaiselle uutismedialle. Tämä käy ilmi suomalaisen uutismedian vuosiseurannan tuloksissa (ks. Suikkanen, Holma, & Raittila, 2012). Tavallista suomalaisessa mediassa on myös se, että naiset esiintyvät julkisuudessa selkeästi miehiä vähemmän, mikä pätee täysin omaan aineistooni. On kuitenkin kiinnostava huomata, että vaikka naiset esiintyvät kuvissa vähän, he esiintyvät useimmiten aktiivisen kansalaisen roolissa ja osallistuivat etulinjassa mielenosoituksiin. Tämä käy ilmi myös luvussa 4.4, jossa analysoin valokuvia semiotiikan avulla.

"Journalismissa on muihin yhteiskunnan kenttiin - - verrattuna erikoisominaisuutena julkisuus: media voi ohjata kiinnostuksen valokeilaa joihinkin asioihin ja toimijoihin, ja jättää toisia asioita ja toimijoita julkisuuden marginaaliin. Journalismin kentän valta liittyy ensisijaisesti asioiden kehystämiseen, agendan rakentamiseen ja julkisuuteen pääsyn kontrollointiin." (Horsti 2005, 37.) Aineistoni kuvat olivat melko yksipuolisia, koska ylivoimaisesti suurin osa kuvista esitti mielenosoittajia. Kolikon toinen puoli, josta puhuin jo johdantoluvussa, esimerkiksi tavallisten ihmisten arki ja elämä Egyptissä vallankumouksen keskellä, jäi uupumaan lähes kokonaan.

Kehyttäminen ja tiettyihin aiheisiin keskittyminen samalla, kun toiset aiheet rajataan pois, ilmenee hyvin luvussa 4.5. Aineistostani puuttuivat lähes kokonaan kuvat kuolleista ja haavoittuneista, liian järkyttävät kuvat oli sensuroitu pois lukijoiden suojelemiseksi. Etäännyttämiskeinoa käyttämällä on helppo rauhoittaa katsojien mieltä, koska asia ei ikään kuin koske heitä. Lisäksi naisten huono kohtelu oli kehystetty aineistoni ulkopuolelle, vaikka on yleisesti tiedossa, että naisten epätasa-arvoinen ja paikoin seksuaalisesti ahdistava kohtelu oli osa Egyptin vallankumouksen tapahtumia.

5.2 Antia jatkotutkimusta varten

Pro gradu -tutkielmassani olen monesti korostanut median tärkeää roolia mielipiteiden muokkaajana. Stuart Hall (Hall & Whannel 1964, 21) totesi jo 1960-luvun alussa, että medialla on erittäin olennainen rooli yhteiskunnassa, erityisesti nuorten sukupolvien elämässä. "Uutisvälineet paitsi kertovat meille tapahtumista, myös vaikuttavat niihin." (Tuomisto & Uusikylä 1995, 27.) Olisi kiinnostavaa tutkia, millainen vaikutus medialla, ja erityisesti internetillä, on ollut Egyptin vallankumouksen sekä koko arabikevään

alullepanossa ja tapahtumissa. Oma hypoteesini on, että medially oli hyvinkin tärkeä rooli arabikevään kannalta, ja että ilman Tunisian hedelmäkauppiaan polttoitsemurhan laajaa uutisoitua joka maassa koko arabikevääksi kutsuttu tapahtumaketju olisi saattanut jäädä aikomuksen tasolle.

Koska internetillä oli todennäköisesti merkittävä vaikutus arabikevään tapahtumiin, Helsingin Sanomien ja kansainvälisten medioiden sekä uutistoimistojen verkkosivujen tutkimus samalta ajalta eli vuodelta 2011 voisi olla erittäin hedelmällinen. Helsingin Sanomien verkkouutisoitua ja etenkin verkkosivuilla julkaistuja valokuvia voisi vertailla omaan aineistooni eli printtilehteen. Kiinnostavaa olisi myös tehdä vertailu arabikevään uutisoitua ja esimerkiksi Ukrainassa marraskuussa 2013 alkaneen vallankumouksen uutisoitua välillä. Egyptin arabikevään tavoin, myös mellakat ja verilöyly Ukrainassa ovat jatkuneet jo useita kuukausia.

Kuten Hall (Hall & Whannel 1964, 14) kirjoittaa, mediatutkimuksen ongelmana on sen hetkellisyys. Tieto vanhenee nopeasti, ja uusia tutkimuksia tarvitaan koko ajan lisää. Aineistossani naiset esiintyivät harvoin miehiin verrattuna, mutta lähes aina aktiivisessa roolissa. Yksi tärkeä aihe jatkotutkimusta varten olisikin tutkia naisten roolia pitkällä tähtäimellä, esimerkiksi egyptiläisten naisten asemaa ja sen muutosta suomalaisessa mediassa vuosina 2012-2014. Useiden medioiden mukaan arabikevään myötä naisten asema parani ja heidän osallistumisensa politiikkaan lisääntyi, mutta kuten luvussa 4.2.2 totean, se ei vielä näy kunnolla aineistossani vuodelta 2011. Tutkimus myöhemmiltä vuosilta osoittaisi, minkälaisia muutoksia miesten ja naisten välisessä tasa-arvossa on todella tapahtunut ja onko niitä tapahtunut lainkaan.

6. Lähteet

6.1 Kirjat ja artikkelit

- Ahmed, Akbar S. 1992. Postmodernism and islam. London : Routledge.
- Ahmed, Akbar S. 1990. Discovering Islam: making sense of muslim history and society. London : Routledge.
- Allardt, Erik, Hall, Stuart & Wallerstein, Immanuel. 1988. Maailmankulttuurin äärellä. Jyväskylä : Jyväskylän yliopisto.
- Barthes, Roland. 1985. Valoisa huone. Jyväskylä: Gummerus.
- Barthes, Roland. 1973. Mytologies. London : Paladin.
- Hall, Stuart. 2003. Monikulttuurisuus. Mikko Lehtonen & Olli Löytty toim.). Tampere: Vastapaino.
- Hall, Stuart. 1999. Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Hall, Stuart. 1984. Uutiskuvien määräytymisprosessi. Lintunen (toim.).
- Hall, Stuart & Whannel, Paddy. 1964. The popular arts. London: Hutchinson.
- Harris, C.P. 1964. Nationalism and revolution: The role of Muslim Brotherhood; Mouton & co., The Hague.
- Heikkilä, Elina. 2006. Kuvan ja tekstin välissä: kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä. Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Horsti, Kaarina. 2005. Vierauden rajat: monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Hämeen-Anttila, Jaakko. 2006. Mare nostrum: länsimaisen kulttuurin juurilla. Helsinki: Otava.
- Korpiola, Lily & Nikkanen, Hanna. 2012. Arabikevät. Helsinki: Avain.

Kuusamo, Altti. 1990. Kuvien edessä: esseitä kuvan semiotiikasta. [Hki] : Gaudeamus.

Laiho, Marianna & Ruoho, Iiris (toim.). 1996.

Naisen naamio, miehen maski : katse ja sukupuoli mediakuvassa [Helsinki] : Kansan sivistystyön liitto.

Lintunen, Martti (koonnut). 1986. Kuvista sanoin: ajatuksia valokuvasta 3. [Hki] : Suomen valokuvataiteen museon säätiö.

Lintunen, Martti (koonnut). 1983. Kuvista sanoin: ajatuksia valokuvasta 1. [Hki] : Suomen valokuvataiteen museon säätiö.

Miettinen, Satu. 1996. Intifada Helsingin Sanomissa 1987-1993 : palestiinalaisten kansannousu Helsingin Sanomien ulkomaansivujen otsikoissa, kuvateksteissä ja valokuvissa joulukuussa 1987-1993. Tampere.

Mitchell, R.P. 1969. The Society of Muslim Brothers. London: Oxford University Press.

Mäenpää, Jenni. 2008. Muokkausta ja manipulaatiota: digitaalisen kuvankäsittelyn rajat suomalaisissa sanoma- ja aikakauslehdissä. [Tampere] : Tampereen yliopistopaino: Taju [jakaja].

Männistö, Anssi 1999. Islam länsimaisessa hegemonisessa diskurssissa : myyttis-ideologinen ja kuva-analyyttinen näkökulma sivilisaatioiden kohtaamiseen Tampere : Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus.

Männistö, Anssi. 1994. Lehtivalokuva islam-myyttien muokkaajana. Tampere.

Männistö, Anssi. 1993. Muslimiveljeskunta ja moderni poliittinen islam Egyptissä. Tampere.

Puustinen, Liina ja Seppänen, Janne. 2010. Luottamuksen kuva: lukijoiden näkemyksiä uutiskuvien uskottavuudesta. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, tiedotusopin laitos, Tampereen yliopisto.

- Said, Edward W. 2011. Orientalismi. Helsinki: Gaudeamus University Press.
- Said, Edward W. 1981. Covering Islam : how the media and the experts determine how we see the rest of the world. London : Routledge & Kegan Paul.
- Seppänen, Janne. 2006 (4. painos). Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa.
- Seppänen, Janne. 2005. Visuaalinen kulttuuri : teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle. Tampere : Vastapaino.
- Seppänen, Janne. 2001. Valokuvaa ei ole. Helsinki : Musta taide, Suomen valokuvataiteen museo.
- Strindberg, Anders & Wörn, Mats. 2012. Islamism: religion, radicalization and resistance. Cambridge : Polity.
- Suikkanen, Risto, Saloniemi, Aira & Holma, Aino. 2008. Suomalaisen uutismedian vuosiseuranta 2008. Tampere : Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, journalismin tutkimusyksikkö.
- Suikkanen, Risto, Holma, Aino & Raittila, Pentti. 2012. Muuttumaton uutinen? Suomalaisen uutismedian vuosiseuranta 2007-2012, loppuraportti. Tampere : Tampereen yliopisto.
- Sumiala, Johanna. 2010. Median rituaalit: johdatus media-antropologiaan. Tampere : Vastapaino.
- Syrjälä, Hanna. 2007. Väkivalta lööppijulkisuudessa. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Tuomisto, Anja & Uusikylä, Heli (toim.) 1995. Kuva, teksti ja kulttuurinen näkeminen. Helsinki : Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vanhanen, Hannu. 2004. 10+1 puheenvuoroa kuvareportaasista. Helsinki : Sanomalehtien liitto.

Zelizer, Barbie & Stuart, Allan. 2002. Journalism after September 11. London: Routledge.

6.2 Lehdet

Anderson, Lisa. 2011. Demystifying the Arab Spring. Foreign Affairs touko-kesäkuu (Issue3)

Goldstone, Jack A. 2011. Understanding the Revolutions of 2011. Foreign Affairs touko-kesäkuu (Issue3)

Hamid, Shadi. 2011. The Rise of the Islamists. Foreign Affairs touko-kesäkuu (Issue3)

Merikallio, Katri. 2014. Uusi komento. Suomen Kuvalehti (SK3) 17.01.2014

Merikallio, Katri, 2013. Surun ramadan. Suomen Kuvalehti (SK29) 19.07.2013

Shehata, Dina. 2011. The Fall of the Pharaoh. Foreign Affairs touko-kesäkuu (Issue3)

6.3 Lehtiartikkelit internetissä

1. Helsingin Sanomat. 2014. Egyptin presidentinvaalit järjestetään toukokuun lopulla.

Luettu 2.9.2014. Saatavilla:

<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1396150208159>

2. Helsingin Sanomat. 2014. Sisi otti ylivoimaisen voiton Egyptin presidentinvaaleissa.

Luettu 3.9.2014. Saatavilla:

<http://www.hs.fi/ulkomaat/Sisi+otti+ylivoimaisen+voiton+Egyptin+presidentinvaaleissa/a1401254108693>

3. Helsingin Sanomat. 2014. Muslimiveljuskunnan poliittinenkin siipi kiellettiin

Egyptissä. Luettu 4.9.2014. Saatavilla:

<http://www.hs.fi/ulkomaat/Muslimiveljuskunnan+poliittinenkin+siipi+kiellettiin+Egypti/ss%C3%A4/a1407553224181>

4. BBC. 2014. Egypt: Brotherhood's Badie among mass death sentences. Luettu 4.9.2014. Saatavilla: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27186339>
5. Järveläinen, Esa. 2014. Aamulehti: Marsalkka uhoaa tuhoavansa muslimiveljeskunnan. Luettu 5.9.2014. Saatavilla: <http://www.aamulehti.fi/Ulkomaat/1194899661907/artikkeli/marsalkka+uhoaa+tuhoavansa+muslimiveljeskunnan.html>
6. Ilta-Sanomat. 2012. Helsingin Sanomat muuttuu tabloidiksi tammikuussa. Luettu 1.9.2013. Saatavilla: <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1288488042419.html>
7. The Guardian. 2014. Egypt sentences Muslim Brotherhood leader and 182 followers to death. Luettu 7.7.2014. Saatavilla: <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/21/egypt-sentences-muslim-brotherhood-death>
8. Zidan, Aishi. 2014. Helsingin Sanomat: Egyptin uusi presidentti al-Sisi: Terrorisminvastainen sota tärkeimpiä tavoitteita. Luettu 4.9.2014. Saatavilla: <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1305834012741>

7. Liitteet

Liite1: Havaintomatriisi kuudesta muuttujasta: ikäryhmä, sukupuoli, kuka/mikä kuvassa näkyy, islam kuvassa, kuvien koot palstoina ja toiminnan/tilanteen luonne

Liite2: Havaintomatriisi muuttujasta islamin näkyminen kuvassa

Liite3: Havaintomatriisi otsikosta, kuvatekstistä ja ingressistä

Liite4: Havaintomatriisi muuttujasta naisten rooli

Liite5: Kaikkien muuttujien arvot

Liite1:

Havaintomatriisi kuudesta muuttujasta: ikäryhmä, sukupuoli, kuka/mikä kuvassa näkyy, islam kuvassa, kuvien koot palstoina ja toiminnan/tilanteen luonne

Päivämäärä (vuosi 2011)	#	Ikäryhmä	Suku- puoli	Kuka/ mikä näkyy kuvassa	Islam kuvassa	Kuvien koot	Toiminnan/ tilanteen luonne
17.1.2011	1	3	1	1	1	2	2
22.1.2011	1	3	1	1,2	2	2	1
22.1.2011	2	4	1	3	2	1	5
26.1.2011	1	3	3	1,2	1	3	2
27.1.2011	1	3	3	1,2	1	2	1
27.1.2011	2	3	1	3	2	4	1
28.1.2011	1	3	1	2,6	2	2	2
28.1.2011	2	3	1	2	2	4	2
28.1.2011	3	3	2	3	2	2	5
28.1.2011	4	4	1	3	2	1	5
29.1.2011	1	3	3	1	1	3	1
29.1.2011	2	3	1	1	2	4	1
29.1.2011	3	3	1	2	2	1	1
29.1.2011	4	5	4	8	2	1	1
29.1.2011	5	3	1	7	2	1	1
29.1.2011	6	3,4	1	1,3	2	3	1
29.1.2011	7	3,4	1	1,3	2	2	5
30.1.2011	1	3	1	1	1	4	2
30.1.2011	2	3	1	1	2	4	2
30.1.2011	3	3	1	1	2	1	2
30.1.2011	4	3	3	1	2	3	2
30.1.2011	5	3	3	3,6	1	1	5
30.1.2011	6	3	1	1	2	2	2
30.1.2011	7	3	1	1,2	2	3	2
31.1.2011	1	1,3	3	5,6	2	2	3
31.1.2011	2	3	3	1	1	2	2
31.1.2011	3	3	1	6	2	3	6
31.1.2011	4	3	1	1	1	2	4

31.1.2011	5	3,4	3	1,3	1	2	2
31.1.2011	6	1,3	1	6	2	2	6
31.1.2011	7	3	3	5	2	3	3
1.2.2011	1	3	1	1	2	2	2
1.2.2011	2	3	1	1,2	2	3	2
1.2.2011	3	3,4	1	1,3	2	1	2
1.2.2011	4	4	1	3	2	1	5
1.2.2011	5	5	4	8	2	2	6
2.2.2011	1	3	3	1	1	3	2
2.2.2011	2	4	1	3	2	1	5
2.2.2011	3	5	5	1	1	4	2
2.2.2011	4	2,3	1	1	1	3	2
2.2.2011	5	5	5	5,6	2	2	6
2.2.2011	6	1,3	3	1	2	2	2
3.2.2011	1	3	1	1	2	4	2
3.2.2011	2	3,4	1	1,8	2	4	1
3.2.2011	3	3	1	1	2	2	2
3.2.2011	4	4,5	5	1,3	2	2	2
3.2.2011	5	3	3	1	1	2	2
4.2.2011	1	3	1	1,7	2	3	2
4.2.2011	2	3	1	1	2	3	1
4.2.2011	3	3	1	1,7	2	2	2
4.2.2011	4	1,3	2,5	1	1	2	2
5.2.2011	1	3	3	1	1	2	2
5.2.2011	2	3	1	1,2	2	2	2
5.2.2011	3	3	1	4	2	2	5
5.2.2011	4	3,4	1	1,3	2	2	2
5.2.2011	5	5	5	1	1	3	4
5.2.2011	6	4	1	3	2	2	5
5.2.2011	7	3	1	6	2	3	3
5.2.2011	8	3	2	4	2	1	5
5.2.2011	9	3	1	1	2	2	2
6.2.2011	1	3,5	1,5	1,2	2	4	2
6.2.2011	2	3,4	1	3	2	2	2
6.2.2011	3	3	2	4	2	3	5
7.2.2011	1	3	1	1	1	4	2
7.2.2011	2	3	1	1	2	2	2
8.2.2011	1	4	1	3	1	2	5
9.2.2011	1	5	5	1	2	4	2
9.2.2011	2	3	1	3	1	2	5
10.2.2011	1	3	1	1	2	2	2
11.2.2011	1	4	1	3	2	2	5
11.2.2011	2	3	1	1	2	4	2
11.2.2011	3	3,4	1	2,3,6	2	2	2

11.2.2011	4	3,4	1	3	2	2	5
11.2.2011	5	3,4	1	3,4	2	2	5
12.2.2011	1	3	1	1,2	2	4	2
12.2.2011	2	3	1	1	2	3	2
12.2.2011	3	3	3	1	1	2	2
12.2.2011	4	5	5	1	2	4	2
12.2.2011	5	4	1	3	2	2	5
12.2.2011	6	3	1	2,3	2	2	5
13.2.2011	1	1,3	3	6	1	4	3
13.2.2011	2	2,3,4	3	1,6	1	4	2
13.2.2011	3	3	2	6	1	2	3
13.2.2011	4	3,4	1	3	2	2	5
13.2.2011	5	3	1	3	2	1	5
13.2.2011	6	3	1	3	2	1	5
13.2.2011	7	4	1	3	2	1	5
14.2.2011	1	5	5	1,2	2	3	2
16.2.2011	1	3	1	6	1	4	4
16.2.2011	2	3	1	3	1	2	5
17.2.2011	1	3	2	5	2	1	6
26.2.2011	1	4	1	3	2	2	5
26.2.2011	2	5	5	1	2	2	2
4.3.2011	1	4	1	3	2	1	5
9.3.2011	1	3	2	1	1	2	2
9.3.2011	2	3	2	1,6	1	3	2
10.3.2011	1	3	1	1,2	1	2	2
11.3.2011	1	3	1	1	2	3	3
26.3.2011	1	3,4	1	1,3,4	2	2	2
26.3.2011	2	4	1	3	2	1	5
1.4.2011	1	3	3	1	1	4	2
1.4.2011	2	3	1	8	2	2	5
1.4.2011	3	3	1	1,2	2	2	2
1.4.2011	4	4	1	3	2	2	5
1.4.2011	5	3	1	1,2	2	2	2
3.4.2011	1	3	1	6	2	1	3
3.4.2011	2	3	1	6	2	1	3
10.4.2011	1	3	3	1	2	3	1
11.4.2011	1	4	1	3	2	1	5
9.5.2011	1	3	1	2	2	2	1
25.5.2011	1	4	1	3	2	1	5
3.6.2011	1	3	2	6	2	1	6
14.7.2011	1	3	1	1	2	3	2
15.7.2011	1	4	1	3	2	1	5
18.7.2011	1	4	1	3	2	1	5
29.7.2011	1	3	1	1,2	2	1	2

4.8.2011	1	4	1	3	2	2	5
4.8.2011	2	3,4	1	3,6	2	3	5
16.8.2011	1	3,4	1	3	2	2	5
21.8.2011	1	2,3	1	1	2	3	2
11.9.2011	1	3	1	1,2	2	3	1
17.9.2011	1	3	1	1	2	2	2
1.10.2011	1	2,3	1	1,5	2	2	2
8.10.2011	1	3,4	1	1	2	2	2
8.10.2011	2	3	1	1	2	4	2
8.10.2011	3	3	1	1	1	2	4
8.10.2011	4	4	1	3	2	1	5
11.10.2011	1	3	2	6,7	2	2	6
11.10.2011	2	3	2	6	2	4	6
11.10.2011	3	3	1	6	2	1	4
22.10.2011	1	5	5	1	1	2	2
2.11.2011	1	1,4	3	6	1	2	3
2.11.2011	2	1,4	3	6	1	3	3
2.11.2011	3	3,4	1	1	2	2	2
2.11.2011	4	3	1	1	2	1	2
4.11.2011	1	1,3	3	1	2	2	2
19.11.2011	1	3	1	1	1	2	2
20.11.2011	1	3	1	1	2	2	1
21.11.2011	1	5	5	1	2	4	2
21.11.2011	2	3	1	4	2	1	5
21.11.2011	3	3	1	1	2	4	1
21.11.2011	4	3	1	3,4	2	2	5
22.11.2011	1	1,3	1	1,4	2	4	5
22.11.2011	2	1,2,3	1	1,3,4	2	4	5
23.11.2011	1	5	5	1	2	4	1
23.11.2011	2	3	1	1	2	2	1
23.11.2011	3	3,4	1	2,3,6	2	2	5
26.11.2011	1	3	1	1	2	2	2
28.11.2011	1	3	1	1	2	3	2
28.11.2011	2	3	2	6	1	1	3
28.11.2011	3	3	1	6	2	1	3
28.11.2011	4	3	1	6	2	1	3
28.11.2011	5	3	1	6	2	1	3
29.11.2011	1	3,4	1	2,6	2	4	6
29.11.2011	2	5	5	6	2	2	2
3.12.2011	1	3	2	1	1	2	2
19.12.2011	1	3	1	1	2	2	1
20.12.2011	1	1,3	1	1,7	2	2	1
21.12.2011	1	3	1	6	2	2	6

Liite 2

Havaintomatriisi muuttujasta islamin näkyminen kuvassa

Päivämäärä (vuosi 2011)	#	Islamin näkyminen
17.1.2011	1	3
26.1.2011	1	2
27.1.2011	1	2
28.1.2011	4	1
29.1.2011	1	1
30.1.2011	1	3
30.1.2011	5	2
31.1.2011	2	2
31.1.2011	4	1
31.1.2011	5	2
2.2.2011	1	2
2.2.2011	3	1
2.2.2011	4	1
3.2.2011	5	2
4.2.2011	4	2
5.2.2011	1	2
5.2.2011	5	1
7.2.2011	1	2
9.2.2011	2	1
12.2.2011	3	2
13.2.2011	1	2
13.2.2011	2	2
13.2.2011	3	2
16.2.2011	1	1
16.2.2011	2	1
9.3.2011	1	2
9.3.2011	2	2
10.3.2011	1	1
1.4.2011	1	2
8.10.2011	3	1
22.10.2011	1	3
2.11.2011	1	2
2.11.2011	2	2
19.11.2011	1	1
28.11.2011	2	2
3.12.2011	1	2

Liite3

Havaintomatriisi otsikosta, kuvatekstistä ja ingressistä

Päivämäärä (vuosi 2011)	#	Otsikko	Kuvateksti	Ingressi
17.1.2011	1	2	1	3
22.1.2011	1	2	1	2
22.1.2011	2	5	1	5
26.1.2011	1	2	1	2
27.1.2011	1	3	1	5
27.1.2011	2	3	1	3
28.1.2011	1	1	1	5
28.1.2011	2	2	1	2
28.1.2011	3	3	1	1
28.1.2011	4	2	1	5
29.1.2011	1	2	1	2
29.1.2011	2	1	1	2
29.1.2011	3	5	1	5
29.1.2011	4	5	1	5
29.1.2011	5	5	1	5
29.1.2011	6	3	1	3
29.1.2011	7	2	1	5
30.1.2011	1	1	1	2
30.1.2011	2	1	1	2
30.1.2011	3	5	1	5
30.1.2011	4	5	1	5
30.1.2011	5	5	1	5
30.1.2011	6	1	1	1
30.1.2011	7	2	1	2
31.1.2011	1	3	1	3
31.1.2011	2	1	1	5
31.1.2011	3	1	1	2
31.1.2011	4	5	1	5
31.1.2011	5	5	1	5
31.1.2011	6	5	1	5
31.1.2011	7	3	1	2
1.2.2011	1	2	1	2
1.2.2011	2	2	1	2
1.2.2011	3	5	1	5
1.2.2011	4	2	1	2
1.2.2011	5	2	1	5
2.2.2011	1	1	1	2

2.2.2011	2	2	1	1
2.2.2011	3	2	1	2
2.2.2011	4	1	1	1
2.2.2011	5	2	1	1
2.2.2011	6	2	1	5
3.2.2011	1	3	1	5
3.2.2011	2	1	1	5
3.2.2011	3	5	1	5
3.2.2011	4	5	1	5
3.2.2011	5	5	1	5
4.2.2011	1	1	1	5
4.2.2011	2	1	1	2
4.2.2011	3	5	1	5
4.2.2011	4	2	1	5
5.2.2011	1	1	1	2
5.2.2011	2	2	1	2
5.2.2011	3	2	1	2
5.2.2011	4	1	1	1
5.2.2011	5	2	1	2
5.2.2011	6	1	1	5
5.2.2011	7	1	1	2
5.2.2011	8	2	1	3
5.2.2011	9	2	1	2
6.2.2011	1	2	1	2
6.2.2011	2	2	1	2
6.2.2011	3	3	1	1
7.2.2011	1	3	1	3
7.2.2011	2	1	1	2
8.2.2011	1	1	1	2
9.2.2011	1	1	1	1
9.2.2011	2	2	1	2
10.2.2011	1	1	1	3
11.2.2011	1	3	1	5
11.2.2011	2	2	1	2
11.2.2011	3	2	1	2
11.2.2011	4	2	1	5
11.2.2011	5	2	1	5
12.2.2011	1	2	1	2
12.2.2011	2	2	1	1
12.2.2011	3	2	2	1
12.2.2011	4	2	1	2
12.2.2011	5	1	1	5
12.2.2011	6	2	1	2
13.2.2011	1	2	1	2

13.2.2011	2	2	1	2
13.2.2011	3	2	1	2
13.2.2011	4	1	1	5
13.2.2011	5	1	1	5
13.2.2011	6	1	1	5
13.2.2011	7	2	1	5
14.2.2011	1	3	1	3
16.2.2011	1	2	2	2
16.2.2011	2	1	1	1
17.2.2011	1	3	1	2
26.2.2011	1	1	1	2
26.2.2011	2	1	1	2
4.3.2011	1	2	1	5
9.3.2011	1	2	1	5
9.3.2011	2	1	1	1
10.3.2011	1	2	1	2
11.3.2011	1	2	1	2
26.3.2011	1	2	1	2
26.3.2011	2	1	1	2
1.4.2011	1	2	1	3
1.4.2011	2	2	2	1
1.4.2011	3	1	1	5
1.4.2011	4	2	1	5
1.4.2011	5	1	1	5
3.4.2011	1	2	1	2
3.4.2011	2	2	1	2
10.4.2011	1	2	1	2
11.4.2011	1	2	1	2
9.5.2011	1	3	1	2
25.5.2011	1	2	1	5
3.6.2011	1	2	1	1
14.7.2011	1	1	1	1
15.7.2011	1	2	1	5
18.7.2011	1	2	1	5
29.7.2011	1	2	2	2
4.8.2011	1	1	1	5
4.8.2011	2	2	1	2
16.8.2011	1	1	1	2
21.8.2011	1	1	1	2
11.9.2011	1	2	1	2
17.9.2011	1	1	1	5
1.10.2011	1	4	1	5
8.10.2011	1	1	1	5
8.10.2011	2	1	1	2

8.10.2011	3	3	1	2
8.10.2011	4	2	1	5
11.10.2011	1	2	1	2
11.10.2011	2	1	1	2
11.10.2011	3	1	1	2
22.10.2011	1	2	1	2
2.11.2011	1	3	1	2
2.11.2011	2	2	1	2
2.11.2011	3	5	1	5
2.11.2011	4	2	1	5
4.11.2011	1	1	1	2
19.11.2011	1	1	1	1
20.11.2011	1	3	1	3
21.11.2011	1	1	2	5
21.11.2011	2	5	5	5
21.11.2011	3	1	1	2
21.11.2011	4	2	1	2
22.11.2011	1	1	5	2
22.11.2011	2	1	1	1
23.11.2011	1	2	1	2
23.11.2011	2	2	1	5
23.11.2011	3	2	1	5
26.11.2011	1	1	1	2
28.11.2011	1	2	1	2
28.11.2011	2	5	1	5
28.11.2011	3	5	1	5
28.11.2011	4	5	1	5
28.11.2011	5	5	1	5
29.11.2011	1	2	1	2
29.11.2011	2	2	1	2
3.12.2011	1	2	1	2
19.12.2011	1	3	2	3
20.12.2011	1	2	1	2
21.12.2011	1	1	1	1

Liite4

Havaintomatriisi muuttujasta naisten rooli

Päivämäärä (vuosi 2011)	#	Naisen rooli
Muuttuja 2		
28.1.2011	3	4
4.2.2011	4	1,2
5.2.2011	8	4
6.2.2011	3	4
13.2.2011	3	2
17.2.2011	1	1
9.3.2011	1	1
9.3.2011	2	1,2
3.6.2011	1	1
11.10.2011	1	5
11.10.2011	2	5
28.11.2011	2	1
3.12.2011	1	1

Muuttuja 3	#	Naisen rooli
26.1.2011	1	1
27.1.2011	1	1
29.1.2011	1	3
30.1.2011	4	3
30.1.2011	5	1
31.1.2011	1	2
31.1.2011	2	3
31.1.2011	5	1
31.1.2011	7	5
2.2.2011	1	3
2.2.2011	6	1
3.2.2011	5	1
5.2.2011	1	1
12.2.2011	3	1
13.2.2011	1	2
13.2.2011	2	3
1.4.2011	1	1
10.4.2011	1	1
2.11.2011	1	2
2.11.2011	2	2
4.11.2011	1	1

Liite5

Kaikkien muuttujien arvot

Ikäryhmä:

- 1 Lapsi (alle 13 v.)
- 2 Nuori (13-17v.)
- 3 Työikäinen (18-65 v.)
- 4 Eläkeläinen (yli 65 v.)
- 5 Ei ihmistä kuvassa tai ikä ei määriteltävissä

Sukupuoli

- 1 Mies
- 2 Nainen
- 3 Molemmat
- 4 Ei ihmistä kuvassa
- 5 Sukupuoli epäselvä

Kuka tai mikä kuvissa esiintyy

- 1 Mielenosoittaja
- 2 Sotilas tai mellakkapoliisi
- 3 Egyptiläinen poliitikko
- 4 Ulkomainen poliitikko
- 5 Ulkomainen ei-poliittinen hahmo, esim. turisti
- 6 Kansalainen
- 7 Kuolleet, haavoittuneet
- 8 Muut

Näkyykö islam kuvassa?

- 1 Kyllä
- 2 Ei

Islamin näkyminen kuvassa

- 1 Islamin uskonnolliset tai poliittiset ilmentymät
- 2 Pukeutuminen (huntu yms.)
- 3 Islamin merkki (tähti ja puolikuu -lippu tms.)

Kuvien koot

- 1 Yksi palsta tai alle
- 2 Kaksi-kolme palstaa
- 3 Neljä-viisi palstaa
- 4 Yli viisi palstaa

Tekstiluokat:

- 1 Kytkeä
- 2 Välittäminen
- 3 Ristiriita
- 4 Vaikeaselkoinen tapaus, ei mikään edellä mainituista
- 5 Ei otsikkoa, ingressiä tai kuvatekstiä

Kuvien toiminnan/ tilanteen luonne:

- 1 Konflikti, uhkaava tilanne
- 2 Maltillinen mielenosoitus, valmistautuminen mielenosoitukseen yms.
- 3 Arki ja vapaa-aika
- 4 Uskonnollinen toiminta
- 5 Poliittinen toiminta tai edustaminen (esim. Mubarakin kasvokuva)
- 6 Muu

Naisen rooli

- 1 Nainen aktiivisena kansalaisena (esim. mielenosoituksissa)
- 2 Nainen perheenäitinä, kotirouvana tms.
- 3 Nainen passiivisena kansalaisena (esim. kaukana väkijoukossa)
- 4 Nainen poliitikkona
- 5 Muu